

באר הגולה

א נתימא גי' ג.
ב שני נתימ.
ג שם נתימא
וגמלה.

תקיג דין ביצה שנולדה ביי"ט. ובו ח' סעיפים

א א ביצה שנולדה ביי"ט אסור ב ליגע בה: הגה (א) (דהיינו לטלטלה) (מכריז ריש גילה ופי' כל הכלים) וכל שכן שלא לאכלה ואם נתעברה אפילו באלף כולן אסורות: ב ג (ב) ספק אם נולדה

ביאורי הגר"א

מטלטלין לכסות כו' אצל נפי' רס"ה סעיף ג' דלמינו ליגע בכפ"ג אסור שמה יגענו ועמ"ש בס"ד: (ב) ספק כו'. עמ"מ דיש מחלוקת אם נתעברה קאי אספק או אדלוי דוקא ומלל נפלטתא ש"ע וז"ל בי"ד סי' ק"י ס"ט ועמ"ש נפי' תל"ו (ס"ו) [ס"ד]

ברכת אליהו

מהואיל דאפילו לרבה דאית ליה הואיל ה"מ לענין מילקא הוא לא לקי אבל איסורא מיהא איכא הכא אפילו איסורא ליכא משום דהכא לא מיתסר מידי דהא אית ליה נבלה אבל באופה מיו"ט לחול הא מחסרי אורחים שצריך שיבאו מעלמא וכוה אין צריך למה שנדחקו בו אחרים]. ועיין לחי"מ פ"א מהל' יו"ט. [שהקשה — מעין קושייתנו הג"ל — דהיכי קאמר, הגמ', וזמא אית ליה לרב חסדא הואיל וכו', הלא אפי' אם הוא סובר הואיל, עדיין איסורא איכא. ותי' שם: נראה לומר דודאי כיון דהך עיסה מעורבת של רועים ושל כלבים אין ראוי לומר שיהא איסורה כל כך וכאילו היתה כולה של כלבים משום האי טעמא דהא אפשר למפלג וכו' תדע דאין זה הטעם כל כך ברור דהא רב חנילאי מכחיש ליה להך טעמא וא"כ כשמבשל הכל לכלבים אמרין התם הואיל ואינו לוקה אלא שאסור הכא דמעורבת עם עיסת הרועים מעלין ליה דרגא ואמרין דמות לגמרי וזהו שאמרו זמא אית ליה לרב חסדא הואיל דאי הוה סבירא ליה התם הואיל הוה אחי שפיר הכא כדפרישית אבל השתא דלית ליה התם הואיל אלא שהתם לוקה הכא מעלין ליה דרגא ואמרין אסור לכל הפחות וא"כ אין קאמרו דמות רבא אבל השתא דאית לן הואיל הכא דמעורבת עם עיסה של רועים מותר זה ג"ל ליישב דעת הרשב"א ורבינו (רמב"ם) ז"ל, עכ"ל. ומהירושלמי הג"ל — דמוקים תחני' דעיסת הכלבים כרשב"א — צ"ל דמיירי דל"ל גבילה לפייסין, והואיל"א לא אמרין. ולהכי מוקי דמיירי באין אופה רק כדי מילוי התנור, וזה שרי לרשב"א. ופליגי על אוקימתא דגמ' דבבבלי. ומ"מ לדינא ל"פ הגמ' דבבלי והירושלמי. דגמ' דידן מיירי ביותר מכדי מילוי, וזה מותר רק ביש לו ד"א. והירושלמי מיירי בכדי מילוי, וזה שרי אף באין לו כמה לפייסין. וזהו שכתב הרמ"א: (ו) אפילו אם אין לו ד"א שיוכל ליתן לכלבים אם היה רוצה וכו'. דאם יש לו ד"א לתת לכלבים אפי' בקדירה אחרת. שרי, כיון שהדבר האחר, יוכל ליתן לכלבים. והוא אצל מה שמבשל בקדירה אחרת לכלבים. כמו בעיסה יותר מכדי מילוי וכמ"ש בגמ' דידן. וזה דוקא לצורך כלבים. אבל לצורך עבדים ושפחות אף ביש לו כמה לפייסין, הכל תלוי דבקדירה אחת מותר להרכות אף באין לו ד"א כמו בכלבים, אבל בקדירה אחרת אסור לעולם, וכמ"ש לעיל ס"א בהג"ה וכמ"ש. ול"ל סברת ראבי"ה — הובאה במדרכי שם פ"ב סימן תרע"ט — שאומר ג"כ דאפשר לפייסיהו, ולכן ביש להם ד"א מותר אף בקדירה אחרת. אלא כסברת המדרכי דדוקא באותה קדירה מותר דבזה שונה דין

בי"ט או בחול אסורה: ג ד ביצה שנולדה ביום טוב (ג) שנתבשלה בשוגג עם כשר

ותבשילה (ד) אם יש ס' כנגדו הכל מותר חוץ מן הביצה (ה) אבל אם לבנו בו התבשיל וכיוצא בזה מידי דלחזותא וטעמא עביד לא בטיל: ד ז מותר לכפות עליה כלי שלא

ועמ"א: (ג) שנתבשלה בשוגג. דוקא כמ"ש בספ"ה דתרומוה סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ואס"כ נפלו שם חולין אם שוגג כו'. (ד) אם יש ס' כו'. ואע"ג דשע"מ אפי' באלף לא בטיל כמ"ש נפ"א ופי"ה דוקא מין נמינו וכמ"ש בנדרים נ"ח א' כ"ד שיש לו מתירין כגון טבל כו' ואמרין פ"ג דחלה הטבל חסור נכ"ש נמינה שלא נמינה נכ"ט וננדרים שם א"ל אף אני כו' וער"ן ד"ה חמר להם כו' ושביעית נמי נמינה כמ"ש שם ופי"ו דשביעית ושם נ"צ א' שהטור מן הדבר כו'. ואע"פ שהוא דשע"מ כמ"ש שם נ"ט א' אר"א שאני קונמות כו' וירושלמי פ"ו דנדרים הלכה ה' שהיה רש"א משום ר' יהושע כדשע"מ כגון טבל ומעשר שני והקדש ומדע

ברכת אליהו

וכו" קאי אודאי דוקא, יוצא שבס"ס — דהיינו ספק שנתעבר — כולן מותרות. ותליא בפלוגתא שרי"ע ובעל הגי' ביו"ד סימן ק"י ס"ט. [שהמחבר שם פסק: ספק טרפה שנתעבר באחרות כולן אסורות עד שיהא בהיתר כדי לבטל האיסור אם הוא מדברים המתבטלים שכיין שספק הראשון היה בגופו אין להיתר מס"ס. וברמ"א שם: ויש אומרים הטעם דאסור הואיל והספק הוא איסור דאורייתא ולא נוכל לומר עוד ספק שאין כאן איסור רק שנתעבר באחרים לא מיקרי ס"ס ואסור. ושם בס"ק ל"ג, ל"ה ביאורו שפלוגתתם תליא בבירור דברי הגמ' ,ואם נתעברה: ש המחבר סובר שמש"ש, ואם נתעברה וכו'"] קאי אודאי דוקא. ולכן בספק טרפה כולן אסורות משום שספק הראשון הוא בגופו. ודעת הרמ"א דמ"ש, ואם נתעברה: קאי אספק. ומש" המחבר כאן, ספק וכו' אסורה" אפשר לפרש דקאי אף ב, נתעברה" המוזכר בסעיף ב'. ואפשר לפרש דמיירי רק ב, לא, נתעברה". אבל ב, נתעברה" כולן מותרות. ועמ"ש בסמ"ק תצ"ו ס"ד. [ששם פסק המחבר: ספק מוכן מותר ביו"ט שני משום דהוי ספק ספקא. וכת' שם בסק"ה שדינו של המחבר הוא כדעת אחרים בתשובה כולל ב' ס"א שכתב דהא דאמרין בריש יו"ט, וספיקא אסורה וכו"מ מ' דקאי אספק. אבל הרא"ש כתב שם שאסור, דוקא שספק א' בתערובות אבל ספק ספקא בגופו מותר. ולכן בדיונו של המחבר שם דהוי ס' בגופו — ספק מוכן וספק יו"ט — התייר המחבר אף בדבר שיש לו מתירין, וכתב כאן הרמ"א: וא"כ י"ל מ"ש כאן ספק אם נולדה כו' אסורה זה קאי אף כשנתעבר]. ועמ"א נס"ק, שכתב: בטור כתוב איפכא ספק וכו' אסור ואם נתעברה באלף כולן אסורות ומדחליף הרב"י לשונו ש"מ דס"ל דספק שנתעבר כולן מתורות וכל אחד הואיל ס"ס וכמ"ש הרמ"מ. וסיים שם: ומ"מ ג"ל להחמיר דהא אפי' ס"ס ששניהן בגופו יש אוסרין בדשע"מ. וע"ע מש"ש].

1 נראה שכוונת רמב"ם שכריש הס"ק הבאנו דברי הגמ' בנדרים:

א"ל אף אני לא אמרתי אלא לביעור וכו'. וע"ז כתב הר"ן בד"ה אמר

באר הגולה

ח ציינענ לעיל מי
ש" עקיף ו' וע"ש.
ט שם נגמר וזכר.
י מימלא דר"י ע"ס.
כ מימלא דר"י ע"ס.
ע"ס.

ע"י מו' לקמן ל"ט א' ד"ה משום וע"ל כו' והקדמה
נמקנה כו': (ו) ובלבד כו'. ירושלמי ר"פ
משילין ואע"פ שנגיעה מותר נמוקלה מי המ"מ שם

ביאורי הגר"א

יתעורר ומה"ד כי דלנוך דנר איסור אסור ועמ"ש
נפי' ש"י ס"ו: (ז) ואם יו"ט כו'. ערש"י ד'
כי ד"ה מותרת כו' וז"ה נאן: (ח) לפיכך

ברכת אליהו

טעם ולא שוא טמאה ול"ש טהורה דנכלה היא — רש"י.
ועתו"ש שם ד"ה בביצת כו', שכתבו: ובירושלמי (סוף פ"י
דתרומות) גבי גיעולי ביצים משמע דיש חילוק בין קלופות
לשאיין קלופות ושם לענין זה נמי יש חילוק והא דלא משני
הכא הא בקלופה הא בשאינה קלופה משום דסתם ביצים
מבשלים אותן בקליפתן. היוצא מהאמור לעיל הוא שביצה
שנוולדה ביו"ט — דהוי דבר שיש לו מתירין — בטל במינו
ואינו בטל באינו מינו. וז"ש המחבר, "עם בשר ותבשיל" —
דדוקא שנתבשלה עם בשר ותבשיל — שאו מתבטלת הביצה
משום דהוי מין בשאינו מינו. משא"כ שנתבשלה ביצה עם
ביצים — דהוי מין במינו — אינו בטל אף באלף. משום דהוי
דבר שיש לו מתירין. אבל בטור כתב בשם ר"ת: דהא דאמרין
דבר שיש לו מתירין לא בטיל דוקא כשהוא בעין אבל טעמו
בטל ב"ט. ולפי"ז כתב הטור שגראה שהתבשיל שנעשה בספק
ביצה שנוולדה ביו"ט מותר. וכ"כ בהג"ה ביור"ד סי' ק"ב
ס"ד: הא דדבר שיש לו מתירין אינו בטל היינו דוקא אם
האיסור בעין או שיש עדיין ממשות האיסור בתערובת אבל
טעמו בטל. [ועמש"ש בס"ק י"א, י"ב, י"ג. ועיין כאן בט"ז
סק"ו ובמ"א סק"ג ובנאנקלפ"ד ערך דבר שיש לו מתירין כרך
ז' עמ' ט' — י"ז].

(ה) עתו"ש (לקמן) [ביצה] לט א ד"ה משום ועי"ל כו'
הקדירה נתקנה כו'.

(ו) ירושלמי ביצה ר"פ משילין ה"א: ...ביצה שנוולדה ביו"ט
וכי' ושמואל אמר כופין עליה כלי א"ר מנא ובלבד שלא יהא
כלי נגוע בגופה של ביצה. ואע"פ שנגיעה מותרת במקוצה,
ח' המ"מ כהל' שבת פכ"ה הכ"ז דחיישינן שמא יתגדל.
ובשרי"ת תה"ד סימן ס"ז כתב דאם הנגיעה לצורך דבר שאינו
מוקצה מותר. ואם הנגיעה לצורך דבר איסור אסור. ועיין מ"ש
בסימן ש"י ס"י [נסקי"א ובסימן זה סק"א]. ובחידושי הגר"א
אמרי נועם ביצה ד א' — על מש"ש ולא לסמוך בה כרעי
המטה — כח' — מכאן מוכח דביצה אפילו בנגיעה אסור וכל
שאר מוקצות מותרות בנגיעה חוץ מביצה].

(ז) ביצה ד ב: אתמר שני ימים טובים של גליות רב אמר
נולדה כזה מותרת כזה וכו'. וזהו המקור למ"ש המחבר, "אם
נולדה וכו'" וכמ"ש בבאה"ג סק"ט. ועיין רש"י שם ד"ה

דכיון דהעיסא אינה נלושה על א"י המים הקדירה נתקנה כו' וכל
התבלין א"כ כשעורב זה כזה הוי כאלו מין אחד. והמ"א בסק"ז
כתב: משמע דאם אינו יוכר במראה אלא בטעם בטל אע"פ שבא
לתקן הקדירה כגון מים ומלח בעיסה בטל וכו'. הרי דרעת המ"א
היא דבעינן תרומיה חזותא וטעמא. וזה דלא בתוס'. ועיין בש"ך
ביור"ד סימן ק"ב ס"ק ה' ובביאור הגר"א שם סק"ז שפי' שהכונה
לחזותא או לטעמא.

בקניה של תרנגולת ע"מ סמוך לחשיכה ולא מצא בה ביצה ולמחר השכים ומצא בה ביצה
מותרת שתתנגולת אינה יולדת בלילה ואנו תולין שמא תמול יצא רובה וחזר ו' והוא שיש
תרנגול זכר תוך ס' בתים ואין מפסיק נהר שאין בו גשר שאם לא כן אפשר שתלד בלילה
ואסור (ט) אבל אם לא בדק מעי"ש אפילו ליכא זכר בהדה שריא שאנו תולים שמא תמול
נולדה ו' ובלא זכר רובן יולדות כיום לפיכך מותר ליקח ביצים מן הנכרי ו' בליל ראשון של
י"ט דתלינן שמע"ש נולדו וכן בליל שני של שני ימים טובים של גליות ו' אבל לא בליל שני
של ר"ה ולא בליל י"ט שאחר השבת: הגה (ו) ונכרי המצא צליס צ"ע ראשון ומסמ' לפי מומו שטלדו
מאחמול מותר לסמוך עליו (מגדלי רש צ"ה) ודוקא צ"ע שחל נאמנע השעור אצל צ"ע שחל נא' נשמת שא"י שחל
שחל נולדה נשמת (יא) ואסור מדאורייתא צ"ע אין נכרי מסמ' לפי מומו נאמן ודוקא צ"ע ראשון (יב) אצל צ"ע שני
אפי' ר"ה נאמן דלמא אלא דרענן (מה"ד ס' ע"ט): ז' ע' השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות
מותרות (יג) ואפילו כיום טוב שלאחר השבת: ח' צ' אפרוח שנולד ביו"ט אסור (יד) ואם
נולד בשבת אסור ביו"ט שלאחריו:

ביאורי הגר"א

כו' אבל כו'. מוס' נמרות ח' א' ד"ה אימור
כו': (ט) אבל אם לא כו'. שם נמלא אוקימתא
ס' וערש"י שם ד"ה אימא כו': (י) ונכרי כו'
ודוקא כו'. מ"ש צנ"ק קי"ז צ' אר"א אין מסל"ת
כו': (יא) ואסור מדאורייתא. שם ג' צ' נשלמא
לנדה כו' ור"ל צ"ע שחל השנה מיירי הנכרימא
ועי' מק"ז ס"ג אצל נפלו כו': (יב) אבל ביו"ט
שני אפי' כו'. מ"ש צנ"ק קי"ז צ' אר"א אין מסל"ת
ידענין כו' ופרש"י שם ה' צ' ד"ה מי לא
כו': (יג) ואפילו ביו"ט כו'. עמ"ש שם
ד"ה נגזר ס': (יד) ואם נולד כו'. מין דלסור
ציומו הוה הכנה וזמו ע"ס ששערו נשמת:

ברכת אליהו

דביממא ילדן. והוסף הד"א: וכן איתא בתוס' שם ד"ה כי לא
ברק].
(י) [דבמילי דרבנן מותר לסמוך על נכרי המסמ' לפי תומו].
כמ"ש בב"ב [קיד] ב: אמר רב אשי אין מסמ' לפי תומו
כשר אלא לעדות אשה בלבד א"ל רבינא לרב אשי ולא והרי
נחיל של דבורים מסל"ת הוא שאנו נחיל של דבורים דקנין
דרבנן הוא וכו'. [ועיין יור"ד סימן קכ"ב סי"א ומש"ש ס"ק
ל"ב, ל"ג ושם סימן קל"ח ס"ו ובש"ך שם סק"ז וכאן שער
הציון סק"ז].
(יא) ביצה ג ב: אחד ביצה שנוולדה בשבת ואחד ביצה
שנוולדה ביו"ט וכו' וספיקא אסורה ואם נתערבה באלף כולן
אסורות בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוי ספיקא
דאורייתא וכל ספיקא דאורייתא לחומרא וכו'. ור"ל ביו"ט
שאחר השבת מיירי הברייתא. שאם נולדה ביו"ט אסורה
מדאורייתא, דכל ביצה דאיתליד האידנא מאחמול נגמרה
והוי הכנה מדאורייתא. ולכך בספק אסורה. וכיון דהוי ספק
דאורייתא אין הנכרי נאמן במסל"ת וכנ"ל בסק"ז. ועיין סימן
תק"ז ס"ב, שנספק — לגבי עצים שנשרו מן הדקל — אבל
אם נפלו בתנור בשבת אסור להסיק ביו"ט שלאחריו אפי' ע"י
ביטול כרוב. [נהיינו משום דקי"ל כרבה דאסור מדאורייתא.
ועמש"ש בסק"ו ובהערה 2 ובסימן תקט"ו סק"ז וכאן בט"ז
סק"ט ובמ"א סק"ג].

(יב) כמ"ש בריש יור"ד ד ב: והשתא ידיענין בקביעה דירחא
מ"ט עבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם הזהור במנהג
אבותיכם בידים. והו"ה בר"ה כמ"ש ה' ב: רבא אמר אף
מתקנת ריב"ז ואילך ביצה אסורה מי לא מודה ריב"ז שאם
מותרת כו' וזכר תוך ס' בתים ואין מפסיק נהר שאין בו גשר שאם לא כן אפשר שתלד בלילה
ואסור (ט) אבל אם לא בדק מעי"ש אפילו ליכא זכר בהדה שריא שאנו תולים שמא תמול
נולדה ו' ובלא זכר רובן יולדות כיום לפיכך מותר ליקח ביצים מן הנכרי ו' בליל ראשון של
י"ט דתלינן שמע"ש נולדו וכן בליל שני של שני ימים טובים של גליות ו' אבל לא בליל שני
של ר"ה ולא בליל י"ט שאחר השבת: הגה (ו) ונכרי המצא צליס צ"ע ראשון ומסמ' לפי מומו שטלדו
מאחמול מותר לסמוך עליו (מגדלי רש צ"ה) ודוקא צ"ע שחל נאמנע השעור אצל צ"ע שחל נא' נשמת שא"י שחל
שחל נולדה נשמת (יא) ואסור מדאורייתא צ"ע אין נכרי מסמ' לפי מומו נאמן ודוקא צ"ע ראשון (יב) אצל צ"ע שני
אפי' ר"ה נאמן דלמא אלא דרענן (מה"ד ס' ע"ט): ז' ע' השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות
מותרות (יג) ואפילו כיום טוב שלאחר השבת: ח' צ' אפרוח שנולד ביו"ט אסור (יד) ואם
נולד בשבת אסור ביו"ט שלאחריו:

תקיד שלא לכבות ביי"ט. ובו י"א סעיפים

א א אסור לכבות דליקה ביי"ט ואפילו אם רואה ביתו שנשרף אם אין שם סכנת נפשות (א) ואין מכבין הבקעת ב אפי' כדי שלא יתעשן הבית או הקדירה ג או כדי לשמש מבתו: הנה (ב) ויש אומרים דוקא אם אפשר להציל הקדירה בלא כינוי אכל אם אי אפשר להציל או לבשל הקדירה נענין אחר רק שיכבה מותר לכנות (הרא"ש ומרדכי ור"ן פ"ג דמלא ודש"א וטור) וכן נראה לי עיקר וכן נצית אם יתרוק הבית לא יהיה לו מקום לאכול שם וספיקו סעודהו מותר לכנות אכל אם יש לו בית אחר לאכול שם אסור לכנות משום הפסד ממנו (נ"י נשם אורחות חיים) * ב ד להמות הנר כדי להרחיק השמן מן הפתילה חשיב כבוי ואסורה (ג) וכן אסור ליקח פתילה מנר הדולק אפילו ליתנה בנר אחר שהרי כשמוציאה מיד הוא מכבה

באר הגולה

א מהא דנשי אמי מרנה ופסטה בלה דף כ"ג.
ב שם בגמלא כרנן הר"ף ורמב"ם ורמב"ן ור' ירוסם.
ג כשיטת אפי שם כ"ז וכן הסכימו רוב הפוסקים.
* (ועיל ס"ס של"ד).
ד משגדל דעולא ש. ה הרא"ש שם.

תיקיד

תקיד (א) ואין מכבין כו'. עמ"א וכ"כ הר"ן ור"ל אפי' דקי"ל כר"י נדבנז זה לא קי"ל כוומיה וער"ן שם וכי"כ הרא"ש דנדבנז דלאו אוכל נפש ממש הסמירו טפי:

ברכת אליהו

באר עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש. וערש"י שם ד"ה מי לא, שכתב: אע"ג דתקן לקבל עדות-החדש כל היום להיות מוגיין למועדות מן הראשון ואפילו באו עדים לאחר המנחה אבל מלעשות יו"ט שני לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה. [הרי להדיא ברש"י דגם ברי"ה העיקר מדאורייתא יום ראשון אבל יום ב' אינו רק שלא עקרו רבנן תקנה ראשונה ממקומה והו"ה בזמן שלא קבלו עדות החדוש מן המנחה ולמעלה אם היה העיקר יום ב' אבל יום הראשון לא היה רק תקנת חכמים - ד"א].
(ג) [אתא בביצה ב ב: ומי גזרינן (ומי אחמור רבנן בביצה למגזר התירא משום איסורא - רש"י) והא תניא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות ומותרות לאכלן כיו"ט ואם איתא ליגזר משום הנך דמתילדן ביומיהון]. ועתו"ס שם ד"ה נגזר, שכתבו: ואין זה גזרה לגזרה דמותר לאוכלן כיו"ט משמע אפי' כיו"ט דלאחר השבת. (ועט"ז סק"י ומ"א סקי"ד).
(ד) כיון דאסור ביומו היו הכנה, וכמו עצים שנשרו בשבת שאסורים כיו"ט שלאחריו. [וכמ"ש בסימן תק"ז ס"ב. ועמ"א כאן סקט"ו וד"א].

תקיד (א) עמ"א סק"א. שכתב: דלאו כל מכשירי אוכל נפש התירו (בכ"י). עכ"ל. וכ"כ הר"ן בביצה. דאיתא שם כב א: בעא מיניה אבא בר מרתא מאביי מהו ללכות את הנר מפני דבר אחר (לשמש מטתו - רש"י) א"ל אפשר בבית אחר אין לו בית אחר מאי אפשר לעשות לו מחיצה אין לו לעשות מחיצה מאי אפשר לכפות עליו את הכלי אין לו כלי מאי א"ל אסור איתיבניה אין מכבין את הבקעת כדי לחוס עליה ואם בשביל שלא יתעשן הבית או הקדרה מותר א"ל ההיא רבי יהודה היא (דאמר לקמן כח ב) מכשירי אוכל נפש שרי ודריש יעשה לכם לכל צרכיכם והאי נמי צרכיכם הוא - רש"י) כי קאמינא אנא לרובנן (אנא דאסרנא כרבנן דדרשתי לאבדו - רש"י). והמ"א ר"ל אע"ג דקי"ל כו' יהודה כמש"ש כח ב וכמש"ל בסימן תצ"ה ס"א, וא"כ הו"ל להתיר, מי"מ בדבר זה

1 בסימן תקי"ב ס"ב פסק המחבר: אגודה של עצים שהדלקה במדורה כל עץ שלא אחזה בו האש מותר לשמטו וכו'. ובהג"ה שם:

הא אס"כ אסור וע"ש בהג"ה ז"ע ועט"ז:
(ד) ומותר להוסיף כו'. ממ"ש נכ"ג בהג"ה דהיינו מי' וממ"ש נכ"ס ואפי"ג ששם כתוב והוא שיהא קרין כו' זה נקרא נמי קרין:
(ה) נר כו' קידם שידליקנ'. לאו דוקא דאפילו אס"כ מותר דלא כנ"י וע"ע ועמ"א וכו"ה בטור וכשיטת הרא"ש שמהלך בין זקופים הנר דק"ץ וזין גרם כנוי דפט"ו דשנת דקרי' דמותר דשקליט טעם גנוף הנר הנחלק אלא טעם דנר חולא לה:
(ו) ויש מתירין כו'. כשיטת מוס' שם דפט"ל דנכ"ע מותר ואיטור דשם איט אלא משום דמדד כהה ועי' בהל"ש שהקשה עליהם משפופרת וכן הרמב"ם ממיר וכשיטתו כמ"ש

ביאורי הגר"א

נר"ם תקי"ם וה"ה להכשירה וממ"ש נכ"ס אכל הראב"ד וע"ש מולקטם עליו וכי' בירושלמי וממ"ש נכ"י חל"ה ומקסיס הירושלמי ר' נחום אמור דרבי אילנא בעל קומי דרבי א"ל לא תאסור ולא תשרי וכו"מ בגמלא נכ"ג דייט מפני שהוא מנעיר ופי"ג דשקטס חלה ביי"ט ופי"ג דשנת אין שריפין כו' ייט עשה ז"ל"מ כו'. וטעמו של הרמב"ם ממ"ש נכ"ס דשקטס ש"מ מדכ"ע כו' ובס"א דייט האנשל גיד סי' אכל כנר מי' מוס' שם ושם:
(ז) דהיינו כו' אבל כו'. ממ"ש שם ל"ג:
(ז*) ומותר, דקי"ל גרם כינוי מותר כנ"ל:
(ח) אבל אסור כו'. ממ"ש נכש"ו דשנת אסור לפחות דלת סי':
(ט) ושרור. כנ"ל

ברכת אליהו

דפט"ז דשבת דקי"ל דמותר דכשאינו נוגע בגוף הדבר הדולק אלא עושה דבר חוצה לו. [ואיתא בביצה כב א: עולא אילקע לבי רב יהודה קם שמעיה זקף לה לשרגא איתיבתי רב יהודה לעולא הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה א"ל לאו אדעתאי. וכתב הרא"ש שם פ"ב סי"ז: כתבו החוסי' הא דחשיב ליה מכבה היינו משום דכשממטע השמן ומרחיקו מפי הנר שהוא דולק מיד כהה אור הנר ואין דולק יפה ככתחילה והוה ליה מכבה. אין לפרש משום שממחר כביות הנר כשיכלה השמן דהיינו גרם כיבוי שנחלקו רבי יוסי וחכמים דתנן (שבת קא ק) עושין מחיצה בכל הכלים בין מלאים בין ריקנים כשביל שלא תעבור הדליקה. רבי יוסי אומר בכלי חרס חדשים מלאים מים שאין יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין את הדליקה. וקיימא לן כרבנן דגרם כיבוי מותר ומיהו ההיא דשפופרת על פי הנר דאסור (שבת כט ב) דלמא אתי לאיסתפקוי מניה היינו על כרחך מפני שממחר כיבוי שאינו מכחיש מאור הנר כלל שהרי הנר לעולם מלא שמן כי מן השפופרת מטפסח תמיד לאור הנר אין אם יסתפק מעט שממן שבתוך השפופרת אינו מכחיש מאור הנר. הלכך נראה לי דאטמא דמסתפק את הנר משום שממחר כיבוי. ואף רבנן דרבי יוסי מדורו בהאי גרם כיבוי דחייב. דער כאן לא פליגי תחם אלא משום דאינו נוגע בדבר הדולק אלא עושה דבר חוצה לו הגורם את הכיבוי כשתגיע שמה הדליקה. אבל האה השמן והפתילה שתיוון גורמים את הדליקה והממטע מאחר מכן וממחר את הכיבוי

וגע' למה התיר הרמ"א שם אפי"ג שהואש תכבה. ואילו כאן אסר הרמ"א משום "שהרי כשמוציאה מיד הוא מכבה אותה". ושם בסקי"ז כתב רבנו - על דברי הרמ"א שם - אפי"ג דספיקי וירשיה

אורח חיים, הלכות יום טוב תקיד

פה

אורת: הנה (ד) ומותר להוסף פתילות לנר דולק כדי שיעירי הכנה ויכבה נמהרה (ר"ן פ' אין לדין): ג ו (ה) נר של שעווה שרוצה להדליקו ביי"ט וחם עליו שלא ישרוף כלול יכול ליתן סביביו קודם שידליקנו דבר המונע מלישרף בענין שייכבה כשיגיע שם: הנה (ו) ויש מתירין לפתוח נר של שעווה בליל (ז) והיינו שמדליקים נגמס כדי לקדשו וכן טענין אכל ע"י סקן אסור (בהגהות מיימוני פ"י) [פ"ד] והבטוח לאשרי ומדרי' ותוס' (פ"ק) [פ"ג] דמלאה (וי) ומותר להעמיד נר במקום שהיהו שולט כדי שיכבה (ח) אכל אסור להעמידו שם אם כנר היתה מנשג (מהרי"ט): ד ז נר שכבה ורוצה להדליקו בו ביום מותר לחתוך ראש הפתילה כדי שיהיה נוח לידלק: הנה (ט) ושיירי שמן ופתילה מותרין אפילו ד"ט אחר שנת או שני ימים טובים של ר"ה

^[1] הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

^[2] ביאור הגר"א <ברכת אליהו> - או"ח (תצה - תקפ) אליהו בן שלמה זלמן (הגר"א) - רקובר, ברוך (מפרש) עמוד מס

^[3] הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

^[4] ביאור הגר"א <ברכת אליהו> - או"ח (תצה - תקפ) אליהו בן שלמה זלמן (הגר"א) - רקובר, ברוך (מפרש) עמוד מ

חייב, והיינו טעמא דנותן שמן בנר משום דמאריך בהבערתו. דאילו לא נתן שמן בנר היה כבה כשיכלה השמן שבנר, ומה ששהוא דולק מכאן ואילך הוי כאילו הוא הדליקו. וכן לענין יציבו נמי ממלה הכיבוי על ידי שנסתפק מן הנר הוי כאילו כבה הנר, עכ"ל.

(ו) [בספ"ק] הבאנו דברי הגמ' בביצה כב א : הנותן שמן כנר
 חייב משום מבציר מהמספק ממנו חייב משום מכבה. ודברי
 המחבר (הם) כשיטת חוס' שם ד"ה והמספק דס"ל דבכ"ע
 ככיו יאסור דשם אינו אלא משום דמיר כהה.
 והתוס' ביארו שהטעם שהמספק חייב משום מכבה הוא
 "הואיל בראותה שעה שהוא מספק ממנה מכבה קצת ומכבה
 ואורו דלא יוכל לאתרוגו חס"ל האי כי איכא שמן מועט כנר
 ולולך נראה ככבוי". וסיימו התוס' שם : ומכאן שן להלחיר
 אש קבדיל"א של שעה גדולה לחתוך כלמה ממנה כיון דבשעה
 שהתחתן אותה אינו מכחיש מאור שלה כלל אע"כ שהוא גורם
 לגלגורם כבירה שרי ודוקא לחתוך אותה באור ואלא בכנס אור
 אאליבא דכו"ע דאמר לקמן במתני' (לב א) חותכה באור כפי
 שישות נרות. ועיין ברא"ש שם פ"ב סי"ד שהקשה ליהם מההיא
 שכתב ט"ב ד בשופרת על פי הגר אסור. ודברי הרא"ש
 והרובא לעיל בספ"ק. וכן הרמ"ם מתיר וכשיתנו כמ"ש
 חס"ב ד"ה והיה להבערה וכמ"ש כפ"א אבל הראב"ד
 ש"פ חולקין עליו וכו' וירושלמי וכמ"ש כמ"ש פ"ה
 מסיים הירושלמי ור' נחום אריז ד"ה אילא בעט קומי דר"י
 א"ל לא תאסור ולא תשיר וכו' בגמ' פ"ב דירוש' מפני שהוא

הוא כיון שאינו כביד גמור רק דומה לכיבוד. וע' מש"ש ובהערה
5. וכל גפי מ"ש רכנו ש' הקהו"ש בעתה עומדת. וכמ"ש הט"ז א"ר
בש"ס. וע' מ"ש ממש' בס'מ"ק פ"ב דמותר ליקח ע' הדולק
והצנעו זה מדרוה להניחה לצד אחר ולא אמרו שמד' הוא מכסה
הוא כאן וא"ל' הדעת שאני במדרוה א"ר דה"ש ש' הטעם הואיל ואין
במזמין לכיבוד וא"כ ה"נ נזמא לכו בפתיחה שמצוה"א כדי להניחה
באכזא אחרי ומה ל' במדרוה זו עצמה מקצת לקצת או מדרוה אחת
תסבוכה לו ודכומהוה דמאן וד"ל ש' כלולה ה"נ כאן בפתיחה וצ"ע
על רמ"א וכן רש"ל דפסקו דתרווייהו בא"ל קולות ובא' לחומרא.
וע' ע"ש מ"ש בס'מ"ק פ"ב. וגם מה"א ש' ס"ו אות פ' הביא
שד"כ הרמ"א צ"ע. וד"ל' ועל דקדק רמ"א וכתב להניחו
בצד אחר אבל ליקח אותו לגמרי מהכירה להאיר נכון להחמיר.
ובפ"י ר' נתנאל ש"ל הרא"ש כביצה פ"ב ס"ו אות פ' הביא
הקושת והט"ל ה"ל. ותי' ולי ק"ל דרמ"א ל' לחנוק ע"ש ע' דולק
והצנעו זה ומנח' בצד שני א' משום כצד זה יקריה הקדרה מרוב אש
א' בצד שני ליכא עצים כדי צרכו כלשהו הקדרה או ל' באש
המצא צריך לראול נפש ויכבד לצורך אוכל נפש מותר כמו הערה
אבל פתח דולקת ליכא ביה אוכל נפש. ובמשנה גוריה בס'מין
הק"ב בס'ט"ס כתב: ודעת הרמ"א ש' לחלק בין קדרה לשיאין
אגודתו דכל שהם במדרוה אחת א' יקח ע' אחת הקדרה מן ש' בו
משום כביד ש' שפירד אותו מן המדרוה וכל להחמיר אור
אבל אין זה ספיק רישא וכן תלוי בכמותו אש שמוטו כ' כד' ^{הוא}
שכבה אסור אלא מכרין כדי להניחו בצד אחר או במדרוה אחת
ש' שרי. ויבשע"ש פ"ס ס"כ כתב: חמום שמוט ופמ"א בס'מין קריד
הגור' בס'מין לו וכע"ז ה' כתב ג' העולה שכתב בס'מין קריד
ליש"ש קרית' הט"ז' שלא יא' סותר דה' זה של הרמ"א למש"כ
הפסוק בפרק חמ"ה א"ר ע"ש. ויב'.

ל"ע ש"ר רבנו, רבן הרמב"ם מחזיר, כתב הדין: נפלות כעניי רבמב"ם אל ומצא דבר מזה הולל וכו' ר' יתאחזר הדין שנותן ש"ר ראש הפתחול ומוליקל באמצע הדין וס"ח הול מפרש פ"ב ל"ב א"ש אל מייירי כלל שפתחלה כבר הוולק ויהיה חזק כבר כמו ששמיירי האב ועוד חלל ש"ר האב כלל כל דבר רבניו דבסוחר האב חלל הולקל לצורך כמ"ש רבניו בס"ד ועמ"ס סק"ח דאין היתר ק"ה הולקל שתי"ע ע"ש כל ניל חלל דבר רבניו אלו ע"ל ס"ה פ"ב. ויעיין מ"ש בדעת הממלכתי בדין המתמכר פ"ה ח"ל שכתב פ"ב:

מבעיר ופ"ג דפסחים בחלה ביו"ט ובפ"ב דשבת אין שורפין כו' יו"ט עשה ול"ת כו'. וטעמו של הרמב"ם ממ"ש בפ"א דפסחים ש"מ מדר"ע כו' ובפ"א דיו"ט המבשל גיד כו' אבל כבר תי' תוס' שם ושם².

(ו) כמ"ש בכיצה לב א במשנה: ואין חותכין את הפתילה ר' יהודה אומר חותכה כבור. ובגמ' שם: מ"ש בסבין דלא דקמקטן מנא (אחת הייתה ועושה אותה שתיים - רש"י) כלא נמי קא מתקן מנא עני' ר' חייא חותכה כבור כפי שתי נרות (נותן שני ראשיה בתוך שתי נרות אם צריך להדליקן כאחת ומדליקן באמצע דלא מוכח דלקוני מנא מכרין אלא להדליקה בשלמא - רש"י) - הרי שבאור מותה, ובסבין - שמוכה שמכרין לתקן מנא. - אסור.

(ז) דקיי"ל כרבנן דגרוס כיביו מותר, וכנ"ל בסק"ה.
(ח) כמ"ש בפט"ז דשבת ק"ב סאור-לפתוח דלתא. דאיתא
שם: אמר רב יהודה פותח את דלת כנענן [ה] פתוחה ובשר
ליער עלה אביי וכו' לעולם ארוס מצויה מר סבר גזוין מר
סבר ל"ג. נהוי שאביי אוסר אפי' ברוח מצויה. והלכתא
כוותיה כמש"ש הר"ף והרא"ש שם פט"ז ס"ט והרמב"ם
בה"ש שבת פ"ה ה"י, וכמש"ל סימן ע"ז ס"ב וכמש"ש בסק'
*. והטעם שהלכה כאביי, הוא כמ"ש שם חוס' בד"ה מר סבר:
ידעה ליטע עלה אביי דהוי תורא, ועמ"א ס"ן.

(ט) כנ"ל בסימן תק"א ס"ז ברמ"א: ולפידים שנשארו מיו"ט ראשון שכבו מותר לחזור ולהדליקם אפי' ביו"ט שני של ר"ה או יו"ט אחר שבת. ועמ"ש בסקי"ד.

היב, ומש"ע זכבירור הלכה בכיזה כב א ציון ב, ובפני יהושע שם
 ברוך ד"ה המסתפק בהן שהרמב"ם מפרש כפי' הנוסח' יניש' .
 וטעם כן באמרי דברי יו"ט וי"ט סימן י"ג, ועפ"י המקהל של
 א"א נבאר להלן דברי רבנו. ונראה שפ"ל צ"ל ביאורי הגר"א:
 ב"ה שם מותר, [ותיבא, וכן] מיתורח' שפ"ה ספס המבחר: נר
 של בטלה דהיינו שאינו צריך לו אסור להדליקו, ובתב המ"א
 בסק"י: כ"ב שיש ש"י ל"ה אפי' אחר שבידו של הנוהג יכול
 הוסיף עליהם לכבדו יו"ט מיקרי נר בטלה כאלו כשמדליק
 הלאות עשור ויתרובי בני אחרים והעולם אין נוהגין שם בזה יו"ט
 להם על שמיסמכו דהרמב"ם מותר, עכ"ל. ומש' שהרמב"ם מותר
 כ"ה ברמב"ם ה' יו"ט פ"ה מ"ב, שכתב שהותרה הבערה ביו"ט
 כ"ה, וכשתושר של הרמב"ם שהותרה הרוצא אין צ"ל לצורך
 כלל, וכמ"ש ברי"ט תקי"ח סק"ב, וכמ"ש הרמב"ם כ"ה א"ה:
 שמותר להרצה הוצאה ביו"ט לצורך אכילה הותרה שלא לצורך
 אכילה, וס"ל דהיה להבערה הותרה אף שלא לצורך כלל, ובתב
 רבנו שהראב"ד שם וי"פ חולקם עליו וס"ל שבעברה הותרה נר
 לצורך קצת, אבל שלא לצורך כלל לא הותרה, ועי' מ"ש שם שיבאר
 כ"ה הדעות, ודעתם של החולקים אחר כדברי ר' ירושלמי שם פ"ה
 ה"ב: מהו להדליק נר של בטלה – נר שדולק שלא לצורך אלא
 לטבלה – קרבן העדה) חזיקה אמר אסור מתניתא מפניא. נר של חזקה
 לא הבער אש ככל משבותיכם ביום השבת (שמות ל"ג) בשבת

אין אל מכיער אבל מכעיר אל בייט' אין תימר דברביס שיה בנה
 קלא נפש אין קיימן והכתיב אז אשר יאכל לנו פה נזח אלו
 עושה לכח (וש יב, טו) אלא כינן קיימן בנר של אבטלה (כי אימין
 קרא בנר של אבטלה דערש - קרבן העדה) אמר ר' אבהו וותיין אימין
 שיש אסורין ביה מתירין (בפס' אין מצויאין אל תוך חטן וביה'
 מתירין) וטעמיהו דביה' דאמרין מתוך שהותרה התצאה לצורך
 הותרה נהי תוצאה שלא לצורך איכ' בהעצמה נמי אמרין מתוך
 שהותרה הבעה לצורך הותרה שלא לצורך שיה דני של אבטלה
 מותר להדליק בייט' - קרבן העדה) ר' נחום אחוי דרב אילא כעא
 קומי ר' יוחנן (מהו להדליק נר של אבטלה - קרבן העדה) א"ל ר'
 תאסור ליה תשינו (וסבר דאדמין מתוך הלכה היא אחוי אורין
 כן - קרבן העדה) הוי דלר' יוחנן לא התירי הבעה שלא לצורך.
 ובמ"ש ביה' שמהירושלמי "בשמע שאין להתיר ולפיקן וסחורבינו
 (והטור) דברו לאיסור" ובמ"ש בשמע תציה מה"א סמהירוסחורבינו

(צ"י נשם רוצ הפוסקים): ה ה נר של בטלה דהיינו שאינ

(ג') נסח וזו השקפה: ה' ה' נר של בטלה דהיינו שאינו צריך לו אסור להדליקו (י) אבל של בית הכנסת לא חשיב של בטלה (יא) ומותר להדליקו אפי' ב"ט שני אחר מנחה ואין בזה משום מכין לחול שהרי בהדלקתו יש מצוה לאותה שעה (יב) ולתקן הפתילות והעששיות ב"ט אחר מנחה אם רוצה להדליקו בו ביום מותר ואם לאו אסור: ו' ל' אין נותנין נר על גבי אילן מעיים מ' דהיישנין שמא יבא להשתמש באילן: ז' אין פוחתין נר של חרס דהיינו כשדוד רך כמו ביצים של יוצר למעך אותו ביד לעשות לו בית קבול מפני שהוא עושה

ב. תשובת הרשב"א כמו שפי' הנ"ל.

ביאור

ס' תק"א: (י) אבל של בה"כ. כמ"ש במנחם
י"ב א' וצ"ה מתירין הואיל ולורך מזוה ושס ב'
ואח"ל משנה צ"ש ט': (יא) ומותר כר' שהרי

272

ברכת אליהו

הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך הכשרה לצורך הותרה נמי שלא לצ"ל לבי"ה הכשרה להוצאה והרי בהוצאה דאמרינן מתוך ושרי כמו לצורך אוכי שרי לצורך בהכנס"ו והוא למצוה כח [דא"י]

וְסֹלֶת לְקֹרֶת בּוֹ וְכֵן פִּי רַבִּינוּ חֲנָנְאֵל, עֲכָל. וְעַל סִמֵּן תִּקְיָיִחַ
שֵׁם בִּגְדֵי הָעֶמֶשׁ וּמִשְׁשׁ בִּסְקִיָּה. וְדֹרָה לְעִיל הָעֵרֶה [2]. וּבִמְנָה
סָא עֲמֹד בִּי. דְּתַנִּי תַנִּי קִמְשָׁה וְרִיחוּחַן מְגִיד לְשֵׁן הַנֶּשֶׁה
בְּחֶלֶם בִּיטָא וְאֶחָד לֹקֶה מִשֵּׁן וְכֵן לִרְלֹקֶה מִשֵּׁן הַבְּעֵרָה אֵל
פֹּקֶה תַנִּי לְבֵרָה הַבְּעֵרָה וּבִשְׁוֹל אֵינָה מִשְׁנָה וְאֵת לִמְשָׁנָה בִּישׁ
הַיָּא דְּאִמְרֵי אֶמְרִין מִתּוֹךְ הַשְׁתֵּרֵתָה הַנּוֹצֵאֶה לְפִיּוֹךְ הַתּוֹרָה
נִמְא לְשָׁל לְצִוּרֵךְ הֵן לֹא אִמְרִין מִתּוֹךְ הַשְׁתֵּרֵתָה הַבְּעֵרָה הַתּוֹרָה
הַתּוֹרָה נִמְא לְשָׁל לְצִוּרֵךְ דֹּא בִּישׁ כִּיּוֹן דְּאִמְרֵי מִתּוֹךְ הַשְׁתֵּרֵתָה

הנ"ל מוכח שגור של אבטלה מותר. אבל הראב"ד ורש"י סוברים
שארור עפ"י סיום הירושלמי שם: ר' נחום וכו'. וההרמב"ם לא
פסק כר' יוחנן שכורשלים שם, כח מה"מ שם: ואע"פ ר' יוחנן
אמר בירושלמי לא תאסור לתת שטר לא סמך עליו רבני יוחנן
בדגמתו ר' יוחנן עצמו הוה אוחז, ועין בשי"ר קרבן בירושלמי
שם מ"ש על דברי מה"מ, ולהלן יובאו דאיתא נוספת לשיטת
ההרמב"ם.

[illegible]

באר הגולה

וירושלמי בפ"ה
בניה וכו' יוחנן
במבני התו' והרא"ש
יוק פ"ב דבניה.
והרא"ש שם.
טור בשם חשו'
ובני כלל ה' סי' ח'
מו שפי' הב"י.

בינה ל"ב וכפירש"י.

צפ"ח דברכות
הפתילות כו'.
ו' ולכן כו':

מי מתוך שהותרה
דרי דמדמה הגמ'
ב"ה לצורך מצוה
ה"נ לענין הבערה
— יך אוכל נפש —

היום גדול וא"צ

לכבוד.
ל בית הכנסת ושל
מברכין עליו ל"ק
ועתו"ס שם ד"ה
ידה הוא ובדליכא
במדליק מבעוד
לכבוד.

ש"ש בפ"א דפסחים
דבפסחים ד' ב'
למעלה אסור מנלן.
אך ביום הראשון
למלאכה (תעשו)
יא אב מלאכה וכו'
יגן הואיל והותרה

א: הרי דלפי מאי
תוך כהעברה ושרי
דלא אמרינן מתוך
כביצה יב א: דתני
כיו"ט ואכלו לוקה
דא דהעברה וקטיל

לא אמרין מתוך
אי"ב"ה כיון דאמרי
לצורך. הרי דל"ב"ה
באין צורך כלל.
הנהגת הרמב"ם באפ

וונת רבנו דאליבא
ביצה הנ"ל, משום
תוס' בפסחים ה ב
ן מתוך שרי אע"ג
ן. וכן בביצה יב ב
משל גיד כיון הוא
נו צורך יו"ט.

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

ביאור הגר"א >ברכת אליהו< - או"ח (תצה - תקפ) אליהו בן שלמה זלמן (הגר"א) - רקובר, ברוך (מפרש) עמוד נ

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

ביאור הגר"א <ברכת אליהו> - או"ח (תצה - תקפ) אליהו בן שלמה זלמן (הגר"א) - רקובר, ברוך (מפרש) עמוד כ

באר הגולה

ס שם נמשכה.
ע שם וכתיב יהודה
וכתבי ר' חייא טור
נפש הר"ף וזמנ"ס
נפ"ד.
פ יושלמי הניחו
הר"ש.
צ כרימא שם.
ק שם מיתא דר.
ר טור נש' הרמב"ם.
ש הג"א נפ"ד
דלתא והמדעי נפ"ד
דשנה נפש היושלמי
ה"פ.
א מיתא דר' פפא
מלה כ"ד.
ב פיונין ל"ט. ג הר"ף והר"ש שם.

כלי: ח ס אין חותכין הפתילה לב' אלא אם כן ע"ע שנותן שני ראשיה בפי שתי נרות ומדליקה באמצע פ והוא שיהא צריך לשתיהן: ט צ אין גודלין את הפתילה ולא מהבהבין אותה אבל אם אינה קשה כל צרכה יכול למעכה בידו כדי להקשותה ומותר לשרותה בשמן: (יג) (שאלן ט נר דולק) (נ"י נשם הנוקם): י ק מותר להסיר הפחם שבראש הנר כשהוא דולק (יד) אבל אינו חותך ראש הפתילה בכלי: יא ש המדליק נר של י"ט צריך לברך אקב"ו להדליק נר של יו"ט:

תקטו דין דברים הבאים ביו"ט מחוץ לתחום. ובו ט' סעיפים

א א נכרי שהביא דורון לישראל ביו"ט אם יש ממינו במחומר (א) או כ שמוסר צידה אסור (ב) אף למי שלא הובא בשבילו לאוכלו בו ביום: (ג) (ואפילו עבר ונתן לפיו ולקטו אסור לנלט) (ר"ש נפי המשה נפ"ס דמזמנות) (ד) ואפי' למלטין אסור (ה) ולערב מותרין בכדי שיעשו (ו) ובשני ב פיונין ל"ט. ג הר"ף והר"ש שם.

ביאורי הגר"א

גריש' אין חילוק וכ"מ בעיונין מ' א' וע' מ"ש נפ"ד ע"ש: (ג) ואפילו עבר כו'. יושלמי פ"ח דמזמנות הלכה ג' מ"ט דר"א משום שהתחיל מני ר"נ אומר לא שהיה רא"א משום שהתחיל נהימר אלא שר"א הלועם כולע אף נשנת כן ופי' הר"ש לענין פירות הנשניין וק"ל כ"י: (ד) ואפילו. נמנה שם ולעמך כו': (ה) ולערב כו'. שם: (ו) ובשני

ברכת אליהו

מותר לישראל אחר. ומ' דדוקא בסיפא יש חילוק בין ישראל שהובא בשבילו ובין ישראל אחר. אבל ברישא אין חילוק ואסור לכל. וכ"מ בעיונין מ' א: ההוא לפתא דאתי למחזא נפק רבא חזיא דכמישא שרא רבא למיזבן מיניה הא ודאי מאיתמול נעקרה אמר אמרת מחוץ לתחום הניא הבא בשביל ישראל זה מותר לאכול לישראל אחר. הרי שלא התיר בשביל ישראל אחר. רק מחמת שמאיתמול נעקרה. אבל אם היה נעקר ביו"ט, היה אסור אף לישראל אחר. ועמ"ש בס"ב ע"ש. [ששם פסק המחבר: אפי' תלשן העכו"ם או צדן לעצמו וכו' אסור לאכול בו ביום ולטלטלו אף למי שלא הובא בשבילו. ושם בסק"א כת' שהמקור הוא מעיונין הג"ל. וע"ל סק"ח.] (ג) ירושלמי פ"ח דתרומות ה"ג [ובפנינו: ה"א. דתנן שם: וכולם (שהחבר שסאורים באכילת תרומה) שהיה תרומה לתוך פיהם ר"א אומר יבלעו ור"י אומר יפלוטו וכו'. ובגמ' שם: מ"ט דר"א (משום) [מכיון] שהתחיל בהיתר תג' ר' נתן אומר לא שהיה ר"א אומר משום שהתחיל בו בהיתר אלא שהיה ר"א אומר הלעס כבלעם (דמכיון שלעס כבלעו אסור ולפיכך א"צ שיפלוט — פנ"מ) אף בשבת כן וכו'. ופי' הר"ש שם מ"ב לענין פירות הנושרין. והיינו שהמשנה סוברת שטעמו של ר"א הוא מפני שהתחיל בהיתר ולכן בסיפא — שהתחיל באיסור — מודה ר"א שיפלוט. ולר"נ טעמו של ר"א הוא משום שלעס כבלעו. ולדידיה גם בלעס מוקצה תלוי במחלוקת של ר"א ור"י. וז"ל הר"ש: פי' ר' נתן פליג אמתניתין ולא מפליג בין התחיל באיסור להתחיל בהיתר אף בשבת כגון פירות הנושרין שלעס בפיו והן מוקצין. עכ"ל.

י"ט כו'. מ"ש נפ"ד דעיונין ל"ט כי ההוא ע' טיאל כו' ומנו בילה שם ורש"י יו"ט: (ז) ויש מחמירין. דק"ל דהטעם שלא יאמר ואל"ף אף ביו"ט שני אסור מה"ט אכל רש"י מפרש משום שלא יהנה ויכירושלמי דנדה והניא חוס' בעיונין שם משמע כפירש"י שאלו לא תמלא אשה קדירה עסקיות כו' נכדי שיעשו מפני שהנייה שנת עליו ויש

אנדרתחבת

ביאורי הגר"א

לדמות ותוס' הקשו על רש"י מ"ש ממכשל נשנת כשנגג יאכל הא נהנה ממלאכת שבת ואף לר"י דאוסר א"צ נכדי שיעשו וער"ש. ולכן לפי' חוס' אין ראיה מניה וכו' טיאל דשם נעשה מאלהן ושם א"צ כדי שיעשו דאף אם עשאו נכרי אלא שאינו נשעל ששאל א"צ נכדי שיעשו כמ"ש נשנת קני"א א' וז"ש כאן נכדי שיעשו נזמן הראוי לעשיה:

ברכת אליהו

וקי"ל כר"י [שאמר יפלוט משום שלעס אינו כבלעו. וכ"כ הרמב"ם בפי' המשניות שם ובהלכות תרומות פ"י ה"ב. והרמב"ם לא הזכיר הטעם שלעס אינו כבלעו.] (ד) כסק"א הבאנו דברי המשנה בביצה כד א: ומעשה בנכרי אחד שהביא דגים לר"ג ואמר מותרין הן וכו'. ובגמ' שם עמוד ב': מותרין למאי רב אמר מותרין לקבל ולוי אמר מותרין באכילה וכו' מיתיבי נכרי שהביא דורון לישראל אפי' דגים המפולמין ופירות בני יומן מותרין בשלמא למ"ד מותרין לקבל שפיר אלא למ"ד מותרין באכילה פירות בני יומן מי שרי באכילה ולטעמך פירות בני יומן מי שרי בטלטול. הרי שאסורים בטלטול. (ה) שם. [ביצה כד ב. הנ"ל כסק"ב: אמר רב פפא הלכתא נכרי שהביא דורון לישראל ביו"ט אם יש מאותו המין במחומר אסור ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו.] (ו) כמ"ש בסק"ג דעיונין ל"ט ב: ההוא בר טביא (צבר) — רש"י) דאתא לכי ריש גלותא דאתציד ביו"ט ראשון של גליות (וע"י נכרים — רש"י) ואשתחית ביו"ט שני רב נחמן ורב חסדא אכיל (ממ' נפשך אי אתמול חול הרי מותר ואי אתמול קודש הרי היום חול והר"ה המתנו בכדי שיעשה — רש"י) וכו'. וכמו ביצה דתנן שם עמוד א': וכן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני. וכ"ה ברש"י יו"ט ד ב: אתמר שני ימים טובים של גליות רב אמר נולדה בזה מותרת בזה וכו' (דחד מינייהו חול הלא וממה נפשך שריא — רש"י) וכו'. [וכמש"ל סימן תקי"ג ס"ה. וע"ל סק"ז.]

1 בד"א פירש שכוונת רבנו לדברי הרא"ש בב"פ ס"ז ס"ו. דפוסק כיו"ט ע"י נכרי — הוא כדי שלא יאמר הישראל לנכרי להביא בשבילו. וא"כ אף ביו"ט שני אסור מה"ט. שאם ה"י מותר ביו"ט שני. חיישין שמא יאמר לנכרי להביא ביו"ט א' בכדי שיעשה מזה ביו"ט שני. ולכן אסור עד מוצאי יו"ט שני בכדי שיעשה, שאז כבר אין חשש שיאמר לנכרי להביא ביו"ט, כיון שלא תצמח לו מזה שום תועלת. אבל רש"י — שהוא בעל הדעה הראשונה שבמחבר. דס"ל שמותר לבלי יו"ט שני בכדי שיעשו — מפרש שהטעם — שאסור להנות ביו"ט — הוא משום שלא יהנה ביו"ט ממלאכת יו"ט. [וכמ"ש בביצה כד ב: הלכתא ד"ה ולערב. ולכן ביו"ט ב' מותר ממ"ז אם יום א' הוא חול

ממילא לא הובא ביו"ט. ואם יום א' הוא קודש — יו"ט ב' הוא חול. ושם הביא רש"י הראיות מעיונין וביצה הנ"ל בסק"ז. ובירושלמי (דנדה) [צ"ל: דכירה. וכן הגיה הב"ח בתוס' דלקמן] — והביאו חוס' בעיונין ל"ט ב, מ א ד"ה אי בשם הרציב"א — משמע כפירש"י. שאמרו בירושלמי דשבת פ"ג ה"א: ה"א תני אלא תמלא אשה קדירה עסקיות ותורמסין (הן מיני קטניות וצריכין כישול יותר — קרבן העדה) ותתנם לתוך התנור ע"ש עם חשיכה ואם נתנה מוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו וכו' למה מפני שהגניית שבת עליו (כדי שלא יהא נהנה מאיסור שבת — קרבן העדה). ותכור התוס' שהזכיר כרש"י. [כיון דמתמין בכדי שיעשו אינו נהנה ממלאכת שבת כלום. ויש לדחות. ופ"י הד"א: דהלא בעסקיות איתא הטעם בגמ' דגזרינן שמא יחתה ושפיר כ' הירושלמי מפני שהגניית שבת עליו ואם נתיר לו ליהנות בשבת או במוצ"ש מיד יש לחוש שמא יחתה ויחמץ אסורין כ"כ היכי דלא שייך האי טעמא לא מצינו שיהי' אסור ליהנות ממלאכת שבת ויו"ט. והתוס' שם הקשו על רש"י מאי שנא ממכשל בשבת בשוגג דאמרינן בשבת ל"ח א' דיאכל, הא נהנה ממלאכת שבת. ואף לר"י דאוסר בשוגג, כ"מ מודה דלערב שרי מיד. וא"צ להמתין בכדי שיעשו. וערא"ש. והתוס' שם דחו את פירש"י, ופי' שהטעם — בנכרי שהביא דורון שאסור בכדי שיעשו — הוא, "שמא יאמר ישראל לנכרי לעשות ביו"ט כדי שיאכל לאלתר במוצאי יו"ט." [ובסק"ז כת' ב' הוכחות לפי' רש"י מההוא בר טביא ומביצה]. ולכן לפי' התוס' אין ראיה לשיטת רש"י מביצה ובר טביא הנ"ל כסק"ז. דשם מיידי שלא ניצד ע"י נכרי, אלא נעשה מאיליהן, וגם הביצה נעשתה מאליה. ולכן שם א"צ בכדי שיעשו, כיון שאין חשש שיאמר לנכרי לעשות ביו"ט. ולפיכך מותר מיד ביו"ט שני. ולא רק בנעשה מאיליהן מותר, אלא אף אם עשאו נכרי, אלא שאינו כשכיל ישראל א"צ בכדי שיעשו ומותר מיד בערב. כמ"ש בשבת קנא א: עיר ישראל ונכרים דרים בה היתר בה מרחץ שיאמר בשבת אם רוב נכרים לערב ורוחץ בה מיד. והטעם שמסתמא הנכרי עשה לצורך נכרים, ולא לצורך ישראל. וז"ש כאן בביצה כד ב: הלכתא נכרי שהביא דורון לישראל ביו"ט אם יש מאותו המין במחומר אסור ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו. והיינו בזמן

האריך בשיטת רש"י שם כד ב והחולקים עליו. וכתב שם לישב הקושיא על רש"י ממכשל בשבת. וז"ל: ויש ליישב פירש"י ויורא החמיו בעכו"ם שעשה לצורך ישראל ממה שעשה ישראל בשוגג דמילתא דלא שכיחא לא גזר. וע"ש בקרבן נתנאל אות מ'. וכ"כ התוס' בעיונין המוכח בפנים. ח"ל: ומכיל בשבת דאמר בשוגג יאכל (שבת ל"ח א') אצ"ל דנתנה ממלאכת שבת כיון דמילתא דלא שכיחא לא גזר ביה רבנן.

ויחזור לכאן ואם נסתפק לו מהיכן הביאן שיעורן כדי שיבואו מחוץ לתחום: באר הגולה
 ב ח (יא) אפילו תלשן הנכרי או צדן לעצמו או נפל מן האילן מעצמו או נצוד מעצמו אסור
 לאכלו בו ביום ולמלטלו אף למי שלא הובאו בשבילו (יב) אבל לערב מותרין מיד במוצאי
 יו"ט אף למי שהובאו בשבילו: ג ט (יג) אפי' אם הוא ספק אם נלקטו או ניצודו היום
 (והא דפסק לעיל שם דפסק מוכן מותר ג"ע שני הסם נפקס הנה ממילא אכל הנה כל שנמנו נמחור דרכן של בני אדם ללקוט אותן ביימן
 כי"כ הר"ן נפ' כ"ג דשנח).

ביאורי הגר"א

קרוז כו' מיישקן שמה מוכן כו' אלמא ממקום קרוז
 הוא מוכן לתמוס ח"ש ולא כו': (יא) אפי' אם
 כו'. כמ"ש נמנני' שם מלודות כו'. וערש"י שם
 ג' ד"ה אס יס כו' וסס ג' א' פירות הנושרין
 וממני' ספ"ד דפסחים ואוכלין מתמח כו' וע"ש
 בגמרא וה"ה לעשן נכרי לעצמו או בשביל נכרים
 וממ"ש - בעירובין מ' א' חזקיה רבא דמשי' אמר כו'
 וכו"ש מ' משמע אס נעקרו היום אסור אע"ג דלדעתא
 דנכרים ומשום מוקצה כו': (יב) אבל לערב
 כו'. כיון שצדן לעצמו ונמון התמוס וכמ"ש
 בשם קנא' א' אס חז נכרים כו' ונפ"צ דמכשירין
 היה זה ירק כו' אלמא דלא נעין נכרי שיעשו ולק
 מותר ג"ע כו' מיד אף לפי' תוס' ד"ע שני אלו
 אסור אלא משום נכרי שיעשו: (יג) אפי' אם

ברכת אליהו

דברים עשו אנשי יריחו על שלשה מיחו בידם וכו' ואלו
 שמיהו בידם וכו' ואוכלין מתחת הנושרים בשבת (תחת הדקל
 המשייר פירותיו היו אוכלין מן הנושרות - רש"י). וע"ש
 בגמ' עמוד ב' שהקשו: והא מוקצות ניהו (שמעיר שבת בין
 השמשות היו מחבורות ומצאו נמוצא מוחמת אסור תלישה
 ומקוצה בין השמשות מוקצה לכל היום - רש"י). ומכאן
 מכל הנ"ל שאף שנחלשו מאליהן אסור משום מוקצה. והו"ה
 לעשן נכרי לעצמו או בשביל נכרים אסור ביו"ט לישראל.
 וכמ"ש בעירובין מ' א: ההוא ליפתא דאתי למחזא נפק רבא
 (חזקיה) [חזיא] דכמישא שרא רבא למיזבן מיניה אמר
 הא ודאי מאיתמול נעקרה מאי אמרת מחוץ לתחום אתיא הבא
 בשביל ישראל זה מותר לאכול לישראל אחר וכו"ש האי
 דאדעתא דנכרים אתא. משמע שאם לא היו כמושים וידוע
 שנעקרו היום אסור, אע"ג דמכשירין נכרים אתיא. והיינו
 משום מוקצה וכנ"ל. [וע"ל סק"ג].

(יב) כיון שצדן הנכרי לעצמו ובתוך התחום שרי לערב מיד.
 וכמ"ש בשבת קנא א: עיר ישראל נכרים דרים בה והיתה
 בה מרחץ המרחצות בשבת אם רוב נכרים לערב ורוחץ בה מיד.
 הרי שבבילה מותר לישראל לרחוץ מיד. משום דתלינן
 שהנכרי חימם המרחץ עבור הנכרים. ונפ"צ דמכשירין מ"ו:
 (היה) [מצא] בה ירק נמכר אם רוב עובדי כוכבים לוקח מיד.
 אלמא דתנן בעינן כבדי שיעשו. ולכן אם נחלש ביו"ט א'
 לצורך נכרי מותר ביו"ט ב' מיד, אף לפי' תוס' דיו"ט שני אינו
 אסור אלא משום כבדי שיעשו. [נבסק"ז] הבאנו מחלוקת
 רש"י ודד' בתנן בבבצה כד ב מהו טעם לדבר רב פפא: נכרי
 שהביא אותו לישראל כיו"ט אסור. והטעם הוא
 אסור ולערב נמי אסורין כבדי שיעשו. וביאר הד"א: לפירש"י
 דהטעם שלא יהנה ממלאכת יו"ט ואף בהובא בשביל ישראל
 אין אסור רק ביו"ט ב' בכדי שיעשו א"כ ודאי דלא גרע יו"ט
 אלא היה חול גמור וכיון דבחול גמור מותר מיד הו"ה
 ביו"ט ב' ואף לפי' התוס' דס"ל בכל יו"ט ב' דאסור כל היום
 וגרע מאם היה חול גמור מ"מ זה לא היה רק היכי דאם היה
 חול היה אסור בכדי שיעשו א"כ ביו"ט דא"א לעשות צריך
 להמתין כל היום ולמוצאי יו"ט בכדי שיעשו משא"כ אם גם

יש מממירין לאסור עד מולאי י"ט שני (טור בשם ר"ת ורש"י וסמ"ג (ח) ונהנין להמחיר אס אלו לזורך י"ט לזורך
 אורחים וכנ"ל דלו טהנין להקל לאחרים שלא הובא בשבילן (סמ"ג ס' ע"ח) ה וכן אם הובא ביום טוב שני
 צריך להמתין במוצאי יום טוב בכדי שיעשו (ט) אבל בשני ימים של ר"ה או ביו"ט הסמוך
 לשבת בין מלפניו בין מלאחריו אם הובא בראשון צריך להמתין עד מוצאי י"ט ושבת וכו' בכדי
 שיעשו (י) ושיעור כדי שיעשו דהיינו כדי שילך הנכרי למקום שליקט ויגמור המלאכה

ביאורי הגר"א

סמ"ק וכו"כ בשבת קכ"ז א' ד"ה ואס. נראה כו' וכן מ'
 פשטא דמתני' שאסור לכל וכו"כ הרא"ש שם:
 (ט) אבל כו'. כמ"ש והיכי חיכל דמי אפי' כו'
 א"ר ומאי קשיא מ' אלמא דכל שצריכה אסורה אסור
 גם כלא וכן ענין ששור: (י) ושיעור כו'.
 כמ"ש נפ"צ דמכשירין היה זה ירק זה ירק כו' נכדי שצלו
 ממקום קרוז אלמא נעין שיעור הנה וכן נחלינן
 אלא"כ נלו ממקום קרוז ופי' הר"ף שם אלא"כ ממחין
 עד מי שצלו ממקום קרוז ונמלא שם מלי ממקום

ברכת אליהו

[שהתוס' כתבו: תימה מה טעם זה אי הוי מוקצה אפי'
 לישראל אחר אסור ואי אסור לישראל ראשון בשביל שנעשה
 בהן אסור בשבילו א"כ לישראל אחר נמי אסורין כדאמר'
 (שבת קכב א) נכרי שהדליק הנה אס בשביל ישראל אסור
 וליכא חילוק בין אחרו ישראל לישראל אחר. ותי' רש"י דשמא
 גבי אסור תחומין דליכא אסורה אלא מדרבנן לא אחמור כולי
 האי ודי אי אסורין על זה שהובאו בשבילו. ומ' דרק לענין
 תחומין יש חילוק בין לו לאחרים אבל באיסורא דאורייתא אין
 חילוק בין לו לאחרים אף לענין מוצאי יו"ט בכדי שיעשו.]

וכ"כ התוס' בשבת קכב א ד"ה ואס. דתנן שם: נכרי שהדליק
 את הנה משתמש לאורו ישראל ואס בשביל ישראל אסור.
 ובתוס' שם כתבו: נראה דאסור לכל ישראל דדוקא בחוץ
 לתחום דכתיב: אמר בפרק דכסא דמערבין (עירובין מ' א) ובאין
 צדן (ביצה כה א) הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר.
 אבל באיסורא דאורייתא כי הכא לא, עכ"ל. וכן מ' פשטא
 דמתני' דתנן, [ואס בשביל ישראל אסור, מ' שאסור לכל ואין
 חילוק בין לו ובין לאחרים. וכ"כ הרא"ש שם פט"ז סימן י"ב.
 [ועיין סק"ב, מ"א סק"ה, משנה ברורה סק"ב ושער הציון
 ס"ק י"ח, י"ט].

(ט) כמ"ש בעירובין לט ב: ההוא בר טביא דאתא לכי ריש
 לולתא דאתציד ביו"ט ראשון של גלוית ואשתחית ביו"ט שני
 רב נחמן ורב חסדא אכלו רב ששת לא אכל (משום דקא סבר
 קדושה אחת היא - רש"י) אמר רב נחמן מאי אעביד ליה
 לרב ששת דלא אכיל בישרא דטביא א"ל רב ששת והיכי
 איכיל דתני רבי ואמר ליה איסי תני וכן היה ר' יוסי אסור
 בשני יו"ט של גלוית אמר רבא ומאי קושא דילמא ה"ק וכן
 היה ר' יוסי אסור בשני יו"ט של ר"ה בגולה וכו'. והא דר' יוסי
 מיירי בבבצה שנוולדה ביו"ט א' כמש"ל במשנה שם -
 ד"א. אלמא דכל שבבצה אסורה אסור גם כאן. [וא"כ כב'
 ימים טובים של ר"ה דארנין ביצה ה"ג דאסור בהתציד ביו"ט
 א' של ר"ה לאכול ביו"ט ב' - ד"א. דלא שייך בהו ממ"נ
 דקדושה אחת היא וכיומא אריכתא דמי - משנה ברורה
 סקט"ו]. וכן עצים שנשרו ומו הדקל איתא כסימן תק"ז ס"ב

באר הגולה

ה שם בעירובין.
 ו תוס' שם וס"פ.
 ז הר"ן נפ"צ דנ"י
 והרשב"א נמשכה
 וה"ה נפ"צ.

הנה

(ח) ונהגין כו'. דהרא"ש כתב דלפי' תוס' מוס'
 לישאלא אחר מותר גליל שני מיד ואל"ל אפילו
 נכדי שיעשו כמ"ש נריש ג"מ דאין אדם חוטא כו'
 משא"כ לפירש"י ואס כן לאחר נכדי שיעשו מותר
 לד"ה ובסמ"ק נהג"ה כתב דלפיו לאחרים אסור עד
 מיי"ט שני וכו"מ מדלא חילקו כלא כמו נמון לתמוס
 הנה כו' וערש"ש שמה וכמס משום שעה מועעת לא
 להא' לחלק וכמס מה"ד לזורך אורחים יש לסמוך
 אלא"ש ועמס' שם ד"ה הנה כו' דמשמע נכדי הגהה

הראי לעשיהו. [ולא קאמ' בכדי שיעור שיעשו והיינו
 לאשמעינן לענין אם נחלש ביו"ט א' דאסור עד מוצאי יו"ט
 בזמן שיוכל לעשות או עולה לו השיעור בכדי שיעשה אבל
 יו"ט ב' כיון דאין יכול לחלוש אין היתר בכדי שיעור שיעשה
 - ד"א].

(ח) דהרא"ש בבבצה פ"ג ס"ב כתב דלפי' תוס' הנ"ל בסק"ז
 שהטעם שאסור לערב בכדי שיעשו הוא משום שמה יאמר
 לנכרי להביא ביו"ט בכדי שיאכל בערב מיד - מסתבר
 שמותר לישראל אחר גליל שני מיד, וא"צ אפי' בכדי שיעשו.
 והטעם הוא דלא חיישין שיאמר לנכרי להביא בשביל אחר.
 כמ"ש בריש ב"מ ה ב דאין אדם חוטא ולא לו. משא"כ
 ,,לפירוש רש"י - אסור לכל ישראל בכדי שיעשו שלא יהנה
 ממלאכת יו"ט" - לישן הרא"ש שם. וא"כ יצא דבבלי שני
 לאחר כדי שיעשו מותר לאחר לד"ה - לפירש"י אחר זמן
 בכדי שיעשו מותר, שהרי לא יהנה ממלאכת יו"ט דממ"נ יום
 אחד חול. ולפי' תוס' שרי בליל שני לאחר מיד. ובסמ"ק מצוה
 קצ"ד בה"ג"ה שם אותו ט"ו כתב דאפילו לאחרים אסור עד
 מוצאי יו"ט השני בכדי שיעשו. וכ"מ מדברי הגמ' בבבצה
 שם. דאיתא שם: אמר רב פפא הלכתא נכרי שהביא דורון
 לישראל ביו"ט אס' יש מאותו המין במחבור אסור ולערב נמי
 אסורין בכדי שיעשו ואס אין מאותו המין במחבור תוך
 התחום מותר חוץ לתחום אסור והבא בשביל ישראל זה מותר
 לישראל אחר. ומדלא חילקו כאן - ברישא - בין לו ובין
 לאחר, כמו שחילקו בסיפא בהובא חוץ לתחום, "והבא
 בשביל וכו'" - מ' דברישא כהניא ממחבור אין חילוק ובכל
 גווי אסור. וערא"ש שדחה דאי' זו, וכתב דבהובא מחוץ
 לתחום שפיר יש לחלק שלו אסור עד הערב בכדי שיעשו
 ולאחרים מותר מיד אף ביו"ט גופא, ולכן חילקה הגמ' כזה.
 אבל בהובא ממחבור דנפ"ב ביו"ט גופא אסור לכו"ע. ואין
 נ"מ רק לערב בכדי שיעשו. משום שזה מועעת לא רצתה
 הגמ' לחלק. וכתב תה"ד בסימן ע"ח דלצורך אורחים יש
 לסמוך ארא"ש להתיר לאחרים ביו"ט ב' בכדי שיעשו.
 ועתוס' שם כה א ד"ה הבא כו', דמשמע בדברי הגהה סמ"ק.

אורח החיים

אסורים (יד) אבל אם ניכר בהם כ שלא נלקטו ושלא ניצודו היום מותר למי שלא הובאו בשבילו ואם לא בא מחוץ לתחום מותר אף למי שהובאו בשבילו: הגה נמי מקום לפי מומו שלא נלקט היום או ניטד היום נאמן (וע"ל סי' תקי"ג ס' ו'): ד (טו) נכרי שהביא דורון לישראל מדברים שיש במינו במחומר ב"ט ראשון של ר"ה שחל להיות בה' בשבת ל' יש מתירים לאכלם בשבת בכדי שיעשו ו'וש אסורים: הגה (טו) ולדין דנוהגין להממיר דשני ימים טובים של גלויות נמי דינא הכי (יו) ולענין הלכתא נראה דשני ימים טובים של ר"ה יש להממיר בשבת אבל בשני י"ט של גלויות יש להקל בשבת שהוא לאחריהן ודוקא בפירות שאין לרייבן הכנה ב"ט שלפני השבת אבל דבר שצריך להכין ב"ט שני לצורך השבת

ביאורי הגר"א

כו'. שם מאודות סי' וצגמנא שם ספק מוק סי' וטס' אס' יש מאותו המין כו': (יד) אבל אם ניכר כו'. שם ואס' אין מאותו כו' חוץ כו' ובעניוין מ' א' חא רבא דכמישא אמר האי ודאי כו': (טו) נכרי כו' ויש אסורים. משום הכנה כמו נביא וממ"ש נס"א וסנרא ראשונה סוכר דהא דשני י"ט של ר"ה קדושה אחת אינו אלא משום גזירה דאמן בקליין נקביעא דירחא וניקוס ונגזור הכנה דרנה לשבת. אלא הרשב"א כתב כסנרא האחרונה מון דשו רנן

ברכת אליהו

בחול א"צ להמתין בכדי שיעשו אז גם ביו"ט כ' מותר מיד דהרי טעמא שמא יאמר ליכא כאן כיון דלא הובא בשביל ישראל].

(יג) ביצה כד א במשנה: מצודות חיה ועוף ודגים שעשאן מעיו"ט לא יטול מהן ביו"ט אא"כ יודע שנצודו מעיו"ט. ובגמ' שם: ספק מוכן אסור. [וכן נפסק לעיל סימן תצ"ז ס"ג]. ושם עמוד ב': הלקתא נכרי שהביא דורון לישראל ביו"ט אם יש מאותו המין במחומר אסור. הרי דספק אסור.

(יד) ב"צה כד ב: נכרי שהביא דורון לישראל ביו"ט וכו' ואם אין מאותו המין במחומר תוך התחום מותר. הרי דבניכר שהובא מתוך התחום שרי. ובדעירובין מ' א: והרי ליפתא דאתי למחוזא נפק רבא חזיא דכמישא שרא רבא למיזכן מיניה אמר הא ודאי מאימול נעקרה מאי אמרת מחוץ לתחום אתיא הבא בשביל ישראל זה מותר לאכול לישראל אחר וכו'. [הרי דהיא דניכר אם יש חשש שהובא מתוך התחום אין אסור רק למי שהובא בשבילו. ומוכח דבידוע שהובא מתוך התחום מותר אף למי שהובא בשבילו כמ"ש המחבר — ד"א].

(טו) דעת הישק אסורים הוא משום הכנה כמו בביצה — שביו"ט מתוך אסורה בשבת שאחרי ביו"ט משום הכנה. וכמש"ל סימן תקי"ג ס"ה. והו"ה אם נולדה ביום א' של ר"ה שחל ביום ה' אסורה גם בשבת שאחרי ר"ה משום הכנה. והטעם הוא משום ששני ימים של ר"ה קדושה אחת היא. וכמ"ש בס"א שאם הביא בשני ימים של ר"ה לא ביו"ט הסמוך לשבת בין מלפניו בין מלאחריו צריך להמתין עד מוצאי יו"ט או לשבת בכדי שיעשו. והו"ה כאן אסור בשבת שלאחריהם. וסברא ראשונה סוכרת דהא דשני יו"ט של ר"ה קדושה אחת, אינו אלא משום גזירה דאנן דבקיאיין בקבינא דירחא וניקוס ונגזור הכנה דרבה לשבת. [שכל הטעם שאסור ביום ב' של ר"ה הוא רק משום גזירה שמא יבואו עדים מן המנחה ולמעלה, שהרי אנו בקיאים בקביעא דירחא, ולכן לא גזרינן שיהי' אסור בשבת שלאחריה שהאיסור בזה הוא רק מטעם

באר הגולה

כ מעתהא דמחא

עיונין מ'.

ל כל ז' בשם חמי

לולל והרא"ד

הרשב"א דמונטפלי.

מ משר הרשב"א

ועוד בשם נעל

הש"טור וזה"ג אפי'

בשאר י"ט.

אורח חיים

אסור מאחר דנהיגין לאסור (יח) ואף לעטל ב"ט שני אם לא לצורך אורחים וכיוצא בזה (תה"ד סי' ע"ח):	באר הגולה
ה' נ' דבר שאין במינו במחומר ואינו מחוסר צידה אם בא מתוך התחום מותר לכל ואם באו מחוץ לתחום אסור לאוכלן למי שהובאו בשבילו ולכל בני ביתו (יט) אבל ס מותר לטלטלן	נ' ממואל דר"פ ביה כ"ד.
אורח החיים	ס' הרמ"ש שם ופס"ד
ביאורי הגר"א	דעיונין והר"ן בפ"ג דעילה.

ס"ו: (יח) ואף לטלטל כו'. ודאי מטעם מוקצ'ה דמחומר מותר ב"ט שני כמו במחומר גידה דבהוא טביא וכן ביצה ולענין טלטול אין חילוק בין ממילא או בשביל ישראל אלא למד מדברי הר"ף שם והא דאמרינן אס' יס כו' אפי' לטלטל נמי אסור משום דלא חזי לאכילה מוקצ'ה הוא וכ"כ הרמ"ש שם וכ' אלא הנא מחוץ לתחום כו' מותר בטלטול כיון דמותר לישראל אחר משא"כ כאן

ברכת אליהו

משום דהכנה מיו"ט לשבת הוא דאורייתא. ויותר חמיר בשבת שאחר יו"ט מביו"ט עצמו. דיו"ט אחר שבת הוי רק גזירה אחת דגזרינן בזמן הזה אטו זמנים שקידשו החדוש עפ"י ראייה. וכן בהג"ה בסימן תקי"ג סי' נפסק: ונכרי המביא ביצים ביו"ט ראשון ומסיה לפי תומו שנולדה מאתמול מותר לסמוכן עליו ודוקא א"כ שחל באמצע השבוע אבל ביו"ט שחל באחד בשבת שאז יש לחוש שמא נולדה בשבת ואסור דאורייתא ביו"ט אין נכרי מסיח לפי תומו נאמן. [ועמש"ש בסק"א]. והו"ה כאן בשבת שאחר ר"ה הוי הכנה דאורייתא ואסור.

(יח) ודאי מטעם מוקצה דמחומר — שהיה מחומר ביום א' דיו"ט — מותר לטלטלו ביו"ט שני כמו מחוסר צידה שניצוד מאליו ביו"ט א' שמותר לאוכלו ביו"ט ב'. וכעובדא דעירובין ל' ב' בהורא טביא דאתא לכי ריש גלותא דהתצידי ביו"ט ראשון של גלויות ואשתחית ביו"ט שני דרב נחמן ורב חסדא אכלו. וכן ביצה שנולדה בא' דיו"ט מותרת בב' דיו"ט. וטודברי רב בביצה ד ב' וכמש"ל בסימן תקי"ג ס"ה]. ולענין מוקצ'ה מחמת מוקצה אין חילוק בין עשיה ממילא או בשביל ישראל. [דהלא טלטול הוא משום מוקצה ובמוקצה אין חילוק בזה לכל — ד"א. ומקור דברי הרמ"א שאסור לטלטל ביו"ט שני דבר שנתלש ביו"ט א', הוא מדברי תה"ד בסימן ע"ח. וכמ"ש בדפוס השו"ע]. אלא התה"ד למד כן מדברי הר"ף שם. שהר"ף בביצה כד ב' כתב: והא דאמרינן אם יש מאותו המין במחומר אסור לא מיכניא באכילה דאסור אלא אפי' לטלטל נמי אסור דמשום דלא חזי לאכילה מוקצה הוא. [הרי דס"ל להר"ף שכל דבר שאסור באכילה ממילא אסור בטלטול מחמת מוקצה והיינו המוקצה שהוא אסור באכילה — ד"א]. וכ"כ הרא"ש שם פ"ג ס"ב. וכתב ע"ז: אבל הבא מחוץ לתחום אע"ג דאסור באכילה מותר בטלטול כיון דמותר לישראל אחר. ודברי הרא"ש הם בהובא מחוץ לתחום. שאסור באכילה רק למי שהובא בשבילו ולא לאחרים, לפיכך מותר לטלטל לכל אדם ואין בזה משום מוקצה. ואף לישראל שבשבילו הובא — שאסור לו לאכול — מותר לו לטלטל, והואיל ודאיו לאכילה לכל ישראל וזהו. ועד"א]. משא"כ כאן דנהיגין כדברי הגהת סמ"ק הג"ל בסק"ח דס"ל דנתלש ביו"ט א' אסור ביו"ט ב' באכילה אף לאחרים — ולא רק למי שהובא בשבילו — אסור גם בטלטול לכל ישראל, אם לא לצורך אורחים. וזהו שם הרמ"א: מאחר דנהיגיו לאסור. וזהיינו

^[1] הדפסה ברובולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

ביאור הגר"א <ברכת אליהו> - או"ח (תצה - תקפ) אליהו בן שלמה זלמן (הגר"א) - רקובר, ברוך (מפרש) עמוד נ

^[2] הדפסה ברובולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

ביאור הגר"א <ברכת אליהו> - או"ח (תצה - תקפ) אליהו בן שלמה זלמן (הגר"א) - רקובר, ברוך (מפרש) עמוד מ

באר הגולה

ע טור נפש הרי"ף
ועל המצוות והר"ן
והרשב"א.

(כ) בתוך ד"א (כא) או בתוך העיר (כב) מוקפת חומה (כג) או מבצר שידוע שהוקף לדירה (כד) ואחרים מותרים אף לאוכלם (כה) ולערב (ו"ט לאשון) ע צריך להמתין מי שהובאו בשבילו

ביאורי הגר"א

האין הנכרי לרין הכן וכמש"ל סי' תצ"ח ס"ג: (כ) בתוך ד"א. עירובין מ"ז נ' וירושלמי סוף משילין א"ר ועירא הדא אמה לני שנה ממון למחוס מחוס משחשיכה מותר לטלטלו ר"ש נר כרסנא נפש ר' אחא ונלנד נד"א: (כא) או בתוך כ"ו. עירובין שם דטולא מנכרתא כ"ו: (כב) מוקפת חומה. דנלא"א לא הו כד"א ונלא"א מפ"צ דר"ה כ"ד נ' וע"ש

ברכת אליהו

(כ) עירובין מז ב: ...ונכרי שהביא לו פירות מחוץ לתחום

הרי זה לא יזיזם במקומן (דקנו שביטה במקומן והרי יצאו חוץ לתחום ואין להן אלא ארבע אמות — רש"י). ומוקמין שם בגמ' דאולא כרכי יוחנן בן נורי דס"ל חפצי נכרי קונין שביטה. וירושלמי דביצה סוף פרק משילין ה"ח: אמר רב זעירא הדא אמרה — קדמתירין לשחוט ביו"ט בהמות שבאות מחוץ לתחום — (הרבה) כלי שבא מחוץ לתחום משחשיכה מותר לטלטלו ר"ש בר כרסנא בשם רב אחא ובלבד ב' אמות (הוא דמותר לטלטלו אבל חוץ לד' אמות אסור לטלטלו — קרבן העדה).

(כא) עירובין מז ב: הנהו דיכי (אילים — רש"י) דאתו למברכתא (שם מקום — רש"י) שרא להו רבא לבני מחוזא (עיר הסמוכה למברכתא בתוך ד' אלפים ומערבין מזו לזו — רש"י) למיזבן מינייהו (ואיחיתנהו למחוזא ואע"פ שהביאום הנכרים מחוץ לתחום דקסבר חפצי הנכרי אין קונין שביטה — רש"י) וכו' הדר אמר רבא לידבנו לבני מברכתא דכולה מברכתא לדידהו כד' אמות דמאי (כדתנן במתני' הוליוכוהו לעיר אחרת או נתנוהו בדיר וסהר כו' ופסקינן לעיל אמר רב הלכה כ"ג בדיר וסהר וספניה והוא הדין לעיר שיש לה מחיצות — רש"י).

(כב) דבלאו הכי — ואינה מוקפת חומה — לא הוי כד' אמות. וראיה מפ"צ דר"ה כד' צ"ל: כג — ד"א ב. דתנן שם: חצר גדולה היתה בירושלים ובית עזק היתה נקראת ולשם כל העדים מתכנסין וב"ד בודקין אותם שם וכו' בראשונה לא היו חין משם כל היום התקין ר"ג הוקף שיהו מהלכין אלפים אמה לכל רוח. וע"ש תוס' ד"ה לא, שכתבו: לפי שהיצא חוץ לתחום וכו' לא אלא ד' אמות וכל חצר חפצי הנכרי אמות כדתנן בפרק מי שהוציאוהו (עירובין מא ב) נתנוהו בדיר וסהר וכו' והא דמשמע בההוא פירקא (מז ב) גבי דוכריא דאתו למברכתא שכל העיר חשובה להם כד' אמות היינו בעיר המקומת ונחשבו והכא בירושלים לאחר שפירש בה יונים פרצות דחשיבא כרה"ר כדאיתא פרק המוצא תפילין (עירובין קא א) וכו'. ועיין ברא"ש בעירובין פי"ד ס"י. [שבסקכ"א

בלבנו דברי הגמ' בעירובין מז ב: דכולהו מברכתא לדידהו כד' אמות דמאי. וכתב הרא"ש שם: פירש"י דמברכתא היתה מוקפת מחיצות וכן פי' גבי מי שהוציאוהו נכרים והוליוכוהו בעיר אחרת בר"פ והרי היא מוקפת מחיצות משמע ולא חשיב כד' אמות הלחך את כולה אא"כ מוקפת מחיצות דומיא דדיר וסהר ואל תתמה דהא דנקט עיר סתם ומפרש"י לה במוקפת

בכדי שיעשו: הגה (כו) ומותרין אח"כ אפילו לדין שנהגו להמיר נשאר דברים כמו שנתנאר: 1 פ (כו) בעיר שרובה נכרים מן הסתם כל המביא לצורך הרוב מביא: הגה (כה) מחלה על מחלה (כט) או

ביאורי הגר"א

ועמ"ס שם ד"ה נכרי כו': (כו) ומותרין אח"כ כו'. כמ"ש מוס' נעירובין נפש נה"ג ולע"ג דנה"ג ס"ל דא"ל נכדי שיעשו נחומין כמ"ש מוס' שם ולכן מותר מ"ט שם מ"ל והניחא לראיה דלא אמרו גם נחומין ולערב כו' ומתא אין לראיה דהמירו כמ"ש ר"י וי"א דהא דמת איירי נהנילו דקך ר"ה וע"ל סי' שכה"ס ס"ח וסמ"ו וע"ע כאן פי'

ברכת אליהו

ימתין בכדי שיעשו ואמאי קאמר נמי אי לאו דקאי אחלילין על כן נראה דלא יספוד בהן ישראל היינו עד כדי שיבואו דסתם חלילים אין מביאין אותן לשום אדם אחד אלא לשם כמה בני אדם. ועיין סק"ר, ל"א.

(כו) כמ"ש תוס' בעירובין לט ב, מ א ד"ה אי משכחת וכו' בשם בה"ג. ח"ל התוס': ובה"ג בהל' יו"ט כתב דאע"ג דדבר הנכרי והנלקט ביו"ט כשביל ישראל אסור על מוצאי יו"ט שני בדבר מחוץ לתחום כשביל ישראל שרי ביו"ט שני מידי דהוה אביצה שנולדה בזה מותרת בזה ונראה שדקדקו מדקאמר באין צדן (כד ב) ולערב אסורים בכדי שיעשו אאם יש [במינו] במחזור ולא קאמר נמי על הבא מחוץ לתחום משמע דאין צריך בו בכדי שיעשו וטעמא משום דבתחום הקילו קעין שהקילו לענין הבא כשביל ישראל זה מותר לישראל אחר. עכ"ל. ואע"ג דבה"ג ס"ל דא"ע בכדי שיעשו שיבאו מקום קרוב — אין רועה. דשאני התם דהממיר, כמ"ש תוס' ברכה כד ב ד"ה ולערב בשם ר"י: דשאני התם דאושא טפי מילתא דהכל יודיעין שהובאו כשבילו ואיכא למיגור טפי ויש חילוק בין מת לדברים אחרים כדאמר התם עשה קבר לאביז ביו"ט לא יקבור בו עולמית אע"ג דבדברים אחרים מותרים בכדי שיעשו אחר שבת או אחר יו"ט. וי"א דהא דמת איירי בהביאו דרך רה"ר ההו דאורייתא. וע"ל סימן שכה"ס ס"ח וסמ"ו [ששם הובאה דעה זו. ששם בס"ח כתב המחבר בשם י"א שדבר שאין בו חשש צידה מחובר מותר למי שהובא כשבילו לערב מיד. ועמ"ש בסקכ"ו. ושם בסעיף ט"ו פסק המחבר: נכרי שהביא חלילין לספוד בהם ישראל לא יספוד בהם לא הוא ולא אחרים עד שימתין לערב בכדי שיבואו מקום קרוב וכו'. וה"מ כשהביאם דרך רה"ר אבל אם לא הביאם אלא דרך כחמלית כיון שלא נעשה בהם אסור תורה אינו צריך להמתין כדי שיבואו אלא מותרים לערב מיד. ושם בסקמ"ט כת' שזו כדעת ה"א שבס"ח שם.

(כה) כמ"ש בשבת קנא א במשנה: נכרי שהביא חלילין בשבת לא יספוד בהן ישראל אא"כ באו ממקום קרוב. ובגמ' שם: מאי ממקום קרוב רב אמר ממקום קרוב ממש ושמאל אמר חיישינן שמא חוץ לחומה לנו. ודברי המחבר הם כפי' הרי"ף שם עד כדי שיבואו. וז"ל הרי"ף — על דברי שמאל —: כלומר אע"ג דחזינו להו דעיילי בצפרא לא אמרי' אי לאו דעיילי מאתר קריבא לא הוי עיילי בצפרא אלא אמרינן הכי מאתרא רחיקא וואי דאתו בצפרא בליליא אזלי עד דטמו לחומה וביתו התם וקא עיילא השתא ומאי אא"כ באו ממקום קרוב ה"ל לא יספוד בהן ישראל אלא ימתין בכדי שיבואו ממקום קרוב והלכה כשמאל דדייקא מתני' כוותיה וכו'. והוא דלא כפירש"י שכתב בד"ה לא יספוד בהן ישראל: לעולם וקנסא הווא משום דמוכחא מילתא דבשבילו הובאו דאין דרך להביא חלילין אלא כשביל לתן. ושם בגמ' אמאי ה"נ ימתין ועתיים שם ד"ה נכרי כו'. עשו לו ארון וחסרו לו קבר יקבר בו ישראל וכו'. ובגמ' שם: אמאי הכא נמי ימתין בכדי שיעשו אמר עולא כעומד באסרטיא. וכתבו תוס' שם: לא כפי' הקונטרס שפירש עולמית מדפריך בגמ' גבי עשה נכרי ארון וחסרו לו קבר יקבר בו ישראל אמאי הכא נמי נימא

2 בפנים הבאנו את לשון הירושלמי: אמר רבי יעקב בר אחא הדא אמרה לצרכו ולצורך ישראל אסור. אולם בפנינו בביאורי הגר"א איתא "ומת", וכו' ברש"י א"א המובא להלן. וגם בשירי קרבן שם הביא דברי הרשב"א ועמ"ש. אבל הג"ה בירושלמי שבפנינו ובקרבן העדה שם. אסור. ונראה שכן צ"ל בביאורי הגר"א: אסור. ועפ"ע נ"י הקרבן העדה המבואר בפנים מוכח משם שלצורך

בכדי שיעשו: הגה (כו) ומותרין אח"כ אפילו לדין שנהגו להמיר נשאר דברים כמו שנתנאר: 1 פ (כו) באר הגולה פ א"ח שם הרשב"א ממשנה פ"ג דמשניין. דמשיין.

דנעין נכדי שיעשו מ"מ נהא סמכין אדעת רש"י דלף נממוכר מותר נ"ט נ': (כד) בעיר כו'. שנה שם ומשניין שם: (כה) מחצה כו'. שם וס': (כט) או שידוע כו'. ירושלמי ס"פ כל נכני אטנדא דקמואל ני מוין א"ר יעקב נר אלא דה"ל לזורכו ולזורכו ישראל מותר א"ר יונה שנייא היא שאין מטריתין על האדם אלא

ועמ"ש בהערה 9. ונמצא שלדעת ה"א ממת אין ראייה — דמירי בהביאו דרך רה"ר. נמצא דמכח"ג אין ראייה דמתיר ביו"ט ב' משום דס"ל דא"ע כלל בכדי שיעשו. אבל המחבר בשו"ע כאן פסק דבעינן בכדי שיעשו אף בתחומין, מ"מ בהא סמכין אדעת רש"י דאף במחזור מותר ביו"ט ב'. נדאע"פ שבתחומין פסק כדעה הראשונה בסמ"ח שכה"ס ס"ח דבעינן בכדי שיעשו מ"מ לבנין לאסור כל יו"ט ב' עד מוצאי יו"ט א חשש לטעם התוס' ברכה כ"ד ב' — שאסור בכדי שיעשו גזרה שמא יאמר לנכרי, כנ"ל בסק"ו — ולפי"ז היה צריך כאן לאסור כל יו"ט שני. אולם בתחומין סמך על טעמו של רש"י שם — שטעם האיסור כדי שלא יהנה ממלאכת יו"ט. ולטעם רש"י אף אם היה מחובר מותר ביו"ט שני בכדי שיעשו וכנ"ל בס"א וכמ"ש בסק"ו. והא דסמך על רש"י משום דבלא"ה יש הסוכרים דבתחומין דרבנן לא בעינן להמתין בכדי שיעשו, וכנ"ל. וע"ל סקל"ב.

(כז, כח). בשבת קנא א הובאה המשנה שבמכשירין פ"ב מ"ה: עיר שישאל ועובדי כוכבים דרים בה והיה בה מרחץ מרחצת בשבת אם רוב עובדי כוכבים רוחץ מיד ואם רוב ישראל ימתין כדי שיבואו מקום קרוב מחצה למחצה ימתין כדי שיבואו מקום קרוב. וכו'.

(כט) שבת קכב ב: שמואל איקלע לבי אבין תורן (מקום — רש"י) אתא ההוא נכרי אדליק שרגא אהדיניהו שמואל לאפיה כיון דחזא דאיתיי שטר וקא קרי אמר אדעתא דנפשיה הוא דאדליק אהדיניהו איהו לאפיה גבי שרגא. ואיתא בירושלמי שם סוף פרק כל כתבי ה"ט — אעובדא דשמואל בי תורן הניל: אמר רבי יעקב בר אחא הדא אמרה לצרכו ולצורך ישראל (מותר) [אסור] (מדפנה שמואל פניו אע"ג דמתחלה היה גם העכו"ם רואה בו ומסתמא גם עכשיו הדליקו לצורך שניהם אלא ודאי דלצורכו ולצורך ישראל אסור — קרבן העדה) אמר רבי יונה שנייא היא שאין מטריתין על האדם לצאת מביתו (שאני הכא דשמואל בבית עכו"ם הוה ולכן היה אסור כהעכו"ם שדליק בבית ישראל לצורך שניהם שרי שאין מטריתין לו לאדם לצאת מביתו כשביל שזה הדליק בו נר — קרבן העדה).

שניהם אסור. והפני משה גויס, "אסור", אבל מפרש: דלעולם לצורך שניהם נמי שרי ומעיקרא עשה זה מפני ד"א כשראה שהדליק בעצמו והוא הבעל הבית ושל א"א יראה נראה שבשביל האורח הדליק ואין זה דרך אגל' להטירה על האדם לצאת מביתו כשביל האורח. ולפי פירושו מסקנת הירושלמי היא שמוחר כשהדליק לצורך שניהם. והמשך לשון הירושלמי הוא: אמר רבי יעקב שמואל

באר הגולה

צ טור נפס
הרשב"א.
ק שס ורל"ש וש"ס
נפס ממנו לונל.
ר נל"ס.
ש ל נ ו והרשב"א
נפשה.
ת שס נרשנ"א.

מנימו:
(ל) אם הוא כו'. דאמרין כלן נמלא כלן הי' כמ"ש נכמוצ: (לא) ואם לאו אסור. כמ"ש נשנח שס ממלה על ממלה ס' וכשיטת הרי"ף מיישגן למומלא ת"כ כו'. ונעירוצין שס

ברכת אליהו

(ל) דאמרין כאן נמצא כאן היה, כמ"ש בכתובות עה ב. [משא"כ כשידוע שהובא ממקום אחר והספק אם הובא מחוץ לתחום אסור דלא שייך לומר כאן נמצא — ד"א].

(לא) כמ"ש בשבת קנא א הג"ל בסקכ"ז: עיר שישראל ונכרים דרים בה והיתה בה מרחץ המרחצת בשבת וכו' מחצה על מחצה יתחין עד כדי שיחמו חמין. וכשיטת הרי"ף דחיישינן לחומרא. דתנן שם: נכרי שהביא חלילין לא יספור בהן ישראל אא"כ באו ממקום קרוב. ובגמ' שם: ...ושמואל אומר חיישינן שמא מחוץ לחומה לנו. ופי' הרי"ף שם דברי שמואל שם שאף מספק אסור עד שידוע שבאף מקרוב. ופסקין כשמואל משום דתניא כוותיה, ועיין בסק"י, כ"ה. ובעירובין מ א איתא: ההוא ליפאת דאתי למתואז נפק רבא חזיא דכמישא שרא רבא למיזבן מיניה אמר הא ודאי מאיתחול עקרה מאמרת מחוץ לתחום איתא הכא בשביל ישראל זה מותר לאכול לישראל אחר. ומדאמר, "מאי אמרת וכו'" ולא קתני, "ואי משום דאתי מחוץ לתחום", מי דאין ידוע שהובא מחוץ לתחום. [לכן קתני מאי אמרת פי' דתאמר לחוש ואפי' אסור מספק — ד"א].

(לב) דבתחומין דרבנן הקילו. ועט"ז [סקי"ד, שכתב: מפני שאין עליו שום איסור הכנה ולא איסור התלוו בקדושה שנאמר קדושה אחת הם אלא כעין קנס הוא שמא יאמר לו

יצחק הכהן

מטריחין על האדם לצאת מבתו למח הפך שמואל אפי'. ופי' הקרבן העדה: דכין שנתארח שם היה הוא כהן. ואע"ג שנשאר הירושלמי בקוש', אפ"ה נשאר הדין שאסור. וכד"א כתב על דבר רבנו: כ"ה גירסא דידן ודחק שם הקרבן העדה כפירושו אבל הרשב"א כ' זיל דיקר הגירסא הד"א לצרכו ולצורך ישראל מותר ומדאחרונה שמואל דר' רביה (פ' מדהאר"ה) לגבי שרגא כשראה שהעובד כוכבים עוסק כנגד הני והלא עכ"פ גבי לצורך שמואל ג"כ היתה כוונתו ועכ"ז (שרי) והיינו דדחי ליה ר"י שני' היא שאין מטריחין את האדם לצאת מבתו (פי' ודוקא אם כבר הוא בתוך הבית אי"צ לאפשרו כשנעשה בשביל שניהם אבל לכתחילה לילך לשם ליהנות אסור) ואקשי ליה א מהאי טעמא אי"כ מעיקרא אמאי אהררנהו שמואל לאפיה פי' כיון דס"ל לחלק דלצאת לא הטריחוהו אי"כ אף בהובא בשבילו לחור מאי הוצרך לאהדר לאפיה הא לא גזיר רק לכתחלה אבל לצאת לא הטריחוהו וס"ל דכיון דס"ל דלצורך שניהם אסור היו כמו שהודלק לצרכו ואם הקילו לצורך שניהם אם כבר הוא בבית כמו כן יש להקל בלצורך הישראל לבד כ"ה כוונת הרשב"א למענין בדבריו נמצא לפי פי' הרשב"א המסקנא דכיון דאחריו אפיה מעיקרא ש"מ דאין לחלק בין לכתחלה לדיעבד לצאת ואי"כ ע"כ מדאהדר אפיה לגבי שרגא כשראה שהעובד עובדים עוסק לנגד הגו אף הדובא אף בשביל שמואל ש"מ

אורח חיים, הלכות יום טוב תקטו

שידוע שליטת ללוצך שניהם אסור (נ"י וסמ"ג): ז צ (ז) אם הוא ספק אם באו מחוץ לתחום אם הוא נכרי השרוי עמו בעיר ופירות המצויים בעיר מותר (לא) ואם לאו אסור: ח ק (לב) דבר שאין במינו במחובר שהובא לישראל ביי"ט ראשון של ר"ה מותר בשני ר והוא הדין לשבת ויי"ט הסמוכים זה לזה: ט ש (ג) ישראל ששיגר דורון לחבירו ע"י נכרי מעי"ט ונתעכב הנכרי והביאם ביי"ט מחוץ לתחום מותר אפילו למי שהובא בשבילו לאכלתם (יד) אבל אסור לכל ישראל לטלטלם חוץ לארבע אמות או חוץ לעיר המוקפת חומה או חוץ למבצר

ביאורי הגר"א

מאי אמרת מחוץ כו'. מ' דלץ ידוע: (לב) דבר כו'. דנתחומין דרבנן הקילו ועט"ז: (לג) ישראל כו'. מותר כו'. עמ"א ופ"י לדעת רש"י ע"ש ועט"ז: (לד) אבל אסור כו'. כמ"ש נפס':

אורח חיים, הלכות יום טוב תקטו תקטז

שידוע שהוקף חומה לדירה: הגה (זה) ודוקא שהיה דעתו מאתמול דלית ביה איסור מוקףא אכל אס לא היה דעתו מאתמול אפ"ג דלית ביה איסור תחומין אסור משום מוקףא דכל של ישראל צריך הכנה מנעוד יום ואפילו למי שלא הונח נשכילו אסור (נ"י נפס משנת הרשב"א):

תקטז דין איזה דברים מותרים לשלוח ביי"ט. וכו ג' סעיפים

א א מותר לשלוח לחבירו ביי"ט בהמה חיה ועוף אפילו חיים ויינות שמנים וסלתות וקטניות כ אבל א) לא תבואה לפי שמחוסרת טחינה שהיא מלאכה האסורה ביי"ט: ב ג כל דבר שמותר לשלוח ביי"ט לא ישלחנו בשורה דהיינו שלשה בני אדם או יותר זה אחר זה נרשאים כולם מין אחד ד אבל אם כל אחד נושא מין אחר מותר: ג המשלחים כלים אע"פ

ביאורי הגר"א

(לה) ודוקא כו'. כמ"ש נקוף יי"ט נהנמות מדבריות זוקף לטע מוך המסוס וע"ל סימן תל"ט ס"ג:

תקטז (א) לא תבואה. כמ"ק ואף להירושל'

(לה) כמ"ש בסוף ירי"ט מ א בבהמות מדבריות דוקא לנות תוך התחום. [דתנן שם: אין משקין ושוחטין את המדבריות אבל משקין ושוחטין את הבייתות וכו'. ובגמ' שם: ת"ד וכו' ואלו הן בייתות כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום. הרי דהלנות מחוץ לתחום אסורות כיון שלא

היתה דעתו מאתמול אסורים משום מוקצה. וע"ל סימן תצ"ח ס"ג].

תקטז (א) [נריש הסעיף בבאה"ג סק"א ציין למשנה דביצה יד ב. דתנן שם: ב"ש אומרים אין משלחין (דורון איש לרעהו — רש"י) ביי"ט אלא מנות וכו'ה אומרים משלחין בהמה חיה ועוף בין חוין בין שחוטין משלחין יינות שמנים וסלתות וקטניות אבל לא תבואה (שאינה ראויה היום שאין טוחנים ביי"ט שהיה לו לטחון מאתמול ולא תפיג טעמה — רש"י) וריש מתיר בתבואה (שמא יבישלם בקדרה ויכתשם במכתשת קטנה — רש"י). ומ"ש המחבר, "אבל לא תבואה",

ונפשיה עבדי והיינו בשביל עצמו לחוד להכי מהדר אפי' לשגא ועבי" שם סימן ע"ז ותמצא הכל באריכות. עכ"ל הד"א. ועמ"ש

3 מה שצ"י רבנו לס' תצ"ח אפשר לפרש כוונתו בכמה אנפי: א) במיצה מ א — המובא בפנים — איתא בהמשך לשון הברייתא: רבי אומר אלו ואלו ביינות הן וכו'. ותי"צ רבנו לסימן תצ"ח ס"ג ששם נפסק כת"ק. וכמש"ש בבאה"ג סק"ד: משנה וברייתא שם (ביצה) מ' ומת"ק, ב) בסימן תצ"ח ס"ג הובא הדין של בהמות וכו'. וסיים שם המחבר: אבל הרדעות והלנות חוץ לתחום אם באו ביי"ט אין שוחטין אותן ביי"ט מפני שהן מוקצין ואין דעת אנשי העיר עליהן. וזה כמ"ש רבנו כאן: מדבריות דוקא לנות תוך התחום. (ג) העיר מ"ש המחבר כאן, "ודוקא שהיה דעתו מאתמול וכו'" הקשה כמ"א סקכ"ז: דאי הוי מוקצה מחמת שהיה חוץ לתחום לא מהני דעתו עליו כמ"ש סימן תצ"ח ס"ג. והד"א כאן הקשה על המ"א, וז"ל: תמוה לי הדאל שם איתא להדיא אבל הרדעות והלנות חוץ לתחום אם באו ביי"ט אין שוחטין אותן ביי"ט מפני שהן מוקצות ואין דעת אנשי העיר עליהן משמע להדיא דאם היה דעת אנשי העיר שיבואו ביי"ט אינן מוקצות. וי"ל שגם רבנו כוון לזה — שבסימן תצ"ח ס"ג

^[1] הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

<div></div>	<div>באר הגולה</div>
א משנה בלע יי"ד וכו"ה.	
ב טור נפס רמב"ם	
ג אפי' הרל"ש.	
ד שס ננמלא.	
ה שס נפיל ולא	
נפשטה ורמנ"ס נפ"ה	
פסקא לקולא.	
ה משנה שס.	

<div></div>	<div>דמוקי דר"ש מר"ע הא קי"ל כהי"ג ומנח הרא"ש ונ"ל דגמ' כו' וגם כו' וע' ניש"ש פירושו ול"ג דט"ס דנפ"ח שס ונל"ל דטעמא דר"ש נחמיס מפרס גמ' משום דמזי כו' מאלל אדס משמע דרבנן אסרי כו'</div>
---------------------------------------	--

ברכת אליהו

הוא] כת"ק דר"ש הג"ל. ושם בגמ': תניא ר"ש מתיר בתבואה כגון חטין לעשות מהן לודיות (מאכל חטין — רש"י) שעורים ליתן לבהמתו עדשים לעשים לעשות מהן רסיסין (מאכל העשוי מן העדשים — רש"י). ואף להירושלמי דמוקי דר"ש כר"ע הא קיי"ל כו' יוסי הגלילי. [נדאיתא בביצה כא א, ב: אף אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה: לכם (שמות יב, טז) ממשמע שנאמר לכל נפש שומע אני אפילו נפש בהמה במשמע כענין שנאמר ומכה נפש בהמה ישלמנה (ויקרא כד, יח) תלמוד לומר לכם ולא לכלבים דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר אפי' נפש בהמה במשמע א"כ מה ת"ל לכם ולא לעובדי כוכבים וכו'. וביירושלמי שם פ"א הי"א: תני משם ר"ש לכל נפש אף נפשות בהמה בכלל איתא דר"ש כשיטת ר"ע רבו כמה דר' יעקבא אמר לכל נפש אף נפשות בהמה בכלל כן ר"ש אומר לכל נפש אף נפשות בהמה בכלל. וידוע שהלכה כר"ע מחביריו, וכיון שריש"י ס"ל כר"ע הו"ל למיפסק כר"ש, מ"מ בהא קיי"ל כו' יוסי הגלילי. וכמ"ש תוס' שם ד"ה לכם: אומר

מוכח ד,אם היה דעת אנשי העיר שיבואו ביי"ט אינן מוקצות". (ד) במחצית השקל הסביר את דברי המ"א, וז"ל: וס"ל למ"א מרלא כתב (המחבר בסימן תצ"ח ס"ג) ולא היה דעת אנשי העיר עליהן מערב ייי"ט משמע שר"ל במ"ש ואין דעת אנשי העיר עליהן ר"ל כל השנה לכן סתם דכתיב אין שוחטין אותם אפי' היה דעתן עליהן מעיריט דכה"א לא מהני דעתו עליהן. ויתכן שגם סובר כמ"א וכמו שהסביר המחצית השקל. ועי'ו כתב לעיין בסימן תצ"ח ס"ג — ששם משמע "דלא מהני דעתו עליהן". אולם זה דוחק לומר שרבנו כוון לזה. (ה) עיין היטב בתשובת הרשב"א שהביא הכ"י בסוף סימן זה ובלבוש ס"ט ובט"ו סקט"ז ובמ"א סקכ"ז. והיוצא מלדבריהם הוא שרק בל"ה מני דעתו שייך דין זה. דבעינן. שהיה דעתו מאתמול". ולא בשל נכרי. ועי'ו כתב רבנו לעיין בסימן תצ"ח ס"ג — ששם כתב המחבר בדין בהמה עליו". והני מילי בבהמות ישראל אבל של עכו"ם לית בהו משום מוקצה דאין העכו"ם צריך הכן. ושם בסוף הביא רבנו רביה לזה. ועמש"ש בהערה 3 ובאן במשנה ברייתא ובשער הציון מ"ש על סעיף זה ובביורי הלכה ביצה כד ב ציון ב' [א] ושם מ א ציון ה'.

^[2] הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

באר הגולה

ו שם נמלא י"ד
ועי' זי"ד סימן ע"א.
ז שם ט"ו בשבועה
דרכ ששה.

שאינם תפורים: (ב) שהם ראויים לישען עליהם ואפילו יש בהם כלאים אם הם קשים ו
ומשלחין תפילין כיון שראויים להניחם בחול: הגה (ג) וכל כיוצא בזה אפילו דרך רשות הנשים מותר
לשלו (זי"ד):

ביאורי הגר"א

ע"ש: (ב) שהם ראויים כו'. שם וכו' חז' למימך כו': (ג) וכל כו'. וכו' מירושלמי שם
מי משלחין חטין שהן מאלל עסקיות פול שהן מאלל
נדיות שערין שהן מאלל נהמה לא מי משלחין ר"ש
לכל נפש אף נפשות נהמה בכלל אלא ד"ש נפשות
ר"ע רט מה דר"ע אחר לכל נפש אף נפשות נהמה

ברכת אליהו

הר"י שמואל מאייבא בשם אחיו הר"ר משה דהלכה כר"ה ג'
ואע"ג דקיי"ל (עירובין מו ב) דהלכה כר"ע מחבירו דהא
אשכחנא סתמא דמשנה כותיה בס' חלה (פ"א מ"ח) וכו'.
וכן נפסק לעיל סימן תקי"ב ס"ג ועמש"ש בסק"ן. וכתב
הרא"ש שם פ"א ס"ד: מדהבא רב אלפס ברייתא זו (תניא)
ר"ש מתיר וכו' הג"ל) משמע דפסק הלכה כר"ש ולא ידענא
טעמא מאי. בעל העיטור ז"ל כתב דטעמא דת"ק כדגרסי'
בירושלמי אתיא דר"ש בשיטת ר"ע. כמה דדרש ר"ע (לקמן)
כא ב) לכל נפש אף אוכל נפש בהמה בכלל. וכן סבר ר"ש אף
נפש בהמה בכלל. ות"ק דאסר סבירא ליה כר"ה ג' וראה לי
דגמ' דירן פליגא אירושלמי דטעמא דר"ש מפרש בגמ' משום
דחזיא למיעבד מיניהו מאכל אדם וגם לישנא דמתניתין
משמע דלא כירושלמי דמשמע דרבנן אסרי תבואה לפי שאין
ראוין למאכל אדם כקטניות. והרמב"ם ז"ל פסק כת"ק וכן
עיקר. עכ"ל הרא"ש. [וכתב הד"א: ודברי הרא"ש תמוהין
דמשמע דטעמא דר"ש אינו רק משום דחזי למאכל אדם והא
ליתא דבהדיא איתא בברייתא דר"ש מתיר בשעורין משום
דחזי לבהמה]. ועיין ביס של שלמה פירושיו. (ז"ל שם סי' מ"ג
— אחר הביאו דברי הרא"ש: ודבריו צריכין ביאור מה רצה
להביא בדברי בעל העיטור מאחר שעדיין לא הכריע אם הלכה
כת"ק והיה לו להביא דברי הרמב"ם בתחילה שפסק כת"ק
ואח"כ היה לו להביא דעת בעל העיטור ודעתו פי' פלוגתיהו
אלא נראה בעיני דהכי הוא הצעת (הדברים) ובעל העיטור
כתב דת"ק הוא כדמפרש בירושלמי דאחי' כר"ה ג' ור"ש ס"ל
כר"ע וא"כ ממילא הלכה כת"ק דהא לקמן פ"ב פסקינן
הלכתא כד יוסי הלילי אלא כדפי' אינו אסור אלא לשלוח
דורון לצורך בהמה אבל אם עשוי לצורך אדם שרי כגון
לודיות ורסיסים ע"כ כתב הוא דליתא לירושלמי מקמי גמ'
דילן דמשמע דאסור לת"ק אפי' אם הוא לצורך מאכל אדם
מאחר שראוי ראוי כדרכו כמו קטניות וא"כ אין ראייה
להיות הלכה כת"ק מאחר דבהאי סברא פליגי ע"כ כתב
שהרמב"ם פסק לת"ק וא"כ הלכה שאסור לשלוח תבואה בכל
ענין בין עשוי לאדם בין עשוי לבהמה. עכ"ל. ולי נראה דט"ס
ברא"ש שם, והמלך, וגם ליגנא דחתי' משמע דלא
כירושלמי' מיותרות. וכך צ"ל: דטעמא דר"ש בחטים מפרש
בגמ' משום דחזיא למיעבד מיניהו מאכל אדם משמע דרבנן
אסרי וכו'. ולפי' לא קשה קושית היש"ש כי הרא"ש לא רוצה
להוכיח נגד הירושלמי. ע"ש [שמביא הרא"ש מזה ראייה דלא

תקיז באיזה אופן מותר ליקח ביי"ט מן החנוני מיני מאכל. וכו' ד' סעיפים

א א לומר לחנוני לתת לו ביצים או אגוזים או שאר מיני מאכל ומשתה דינו ביי"ט כמו
בשבת (קמ"ו שנתמלא לעיל סי' ע"ג סעיף ד') (א) ואם הוא נכרי אסור ליקח ממנו (ב) דבר שבמינו
במחבור (ג) או שבמינו מחוסר צידה (ד) אלא אם כן ניכר בהם שלא נלקטו ושלא ניצודו היום
(ה) וכן לא יקח ממנו ביצים שמא נולדו היום (ו) אבל דבר שאין בו משום מחובר ולא משום
צידה ולא משום נולד מותר ליקח ממנו ג אפי' הובא היום מחוץ לתחום (ז) וכן קמח שנמחן
היום בעיר שרובה נכרים מותר ליקח ממנו דאדעתא דנכרי טהני ליהר (ח) והוא הדין ליקח

ביאורי הגר"א

תקיז (א) ואם הוא כו'. שעם הנכרים גם כן
מותר כמו בליפתא דמחוזא ודכרי דמנכרתא ודלא
כמש"ל נפי' ח"ק מ"א נהג"ס: (ב) דבר
שבמינו. רפ"ג אר"פ הלמח' כו': (ג) או כו'.
נמתיקן שם: (ד) אא"כ ניכר כו'. נעיונין
ספ"ג חזקו רב' כו': (ה) וכן כו'. דק"ל ספק
מוקף אסור. רפ"ג: (ו) אבל דבר כו' אפי' כו'
בעיר כו'. עירובין שם: (ז) וכן קמח כו'.

ברכת אליהו

(ו) עירובין שם [מ א הנ"ל בסק"ד: ...מאי אמרת מחוץ
לתחום אתיא הבא בשביל ישראל זה מותר לאכול לישראל
אחר וכו' שהי דאדעתא דנכרים אתא. ומ"ש המחבר, אפילו
הובא היום מחוץ לתחום, פי' לא בשביל ישראל כמ"ש
בסימן שלפני זה — ט"ז סק"א. ועמ"א סק"א, מחצית השקל
ומשה ברורה סק"ב].
(ז) שבת ספ"ז ק"כ א נר הדלוק במסיבה אם רוב נכרים
מותר להשתמש לאורה וכו'. [וכמש"ל סי' רע"ז ס"ב. וה"נ
כאן אמרין שנטחן בשביל רוב נכרים. וע"ל סימן תקט"ו ס"ו
ומש"ש בסק"ז]. ועמ"א [סק"ב שכתב: ומשום מוקצה ליכא
דחטים חזי לכוס או לעשות ממנו קליות. וע"ע מש"ש].
(ח) [בבא"ג סק"ד ציין לחוס' בע"ז ס"ו. וכתב הד"א: נראה
דעיקר דברי רבנו הוא על תחוס' ע"ז ס"ב ד"ה אמר רבא וכו'
וגם על הרמ"א שייך דברי רבנו על מ"ש וכן אם נאפה בשבת
שלפניו. שהתוס' שם כתבו: ...ומכאן יש להחיר פת חמה
(שנאפה) [שנאפה עובד כוכבים] ביי"ט דאין לאסור משום
דשה העצים שנאפה בהן נתלשו היום ומוקצים הם דמה בכך
הא פרישתא דלא אמר יש מחבר: שכתב בפת ק' לענין אסורי
הנאה ואם משום שמא טחנו החיטין היום וגם נילשו [היום]
אין בכך כלום כיון דמטיקא בעודן חיטין היו ראויין לכוס
מיהו כה"ג חשיב להו נולד כשטחנן ביי"ט מיהו ר' יחיאל היה
נוהג היחר בדבר וגם בשבת יש שמחירין ליקח פת חמה מן
העובד כוכבים מטעמא דפי'. עכ"ל]. ואין לחוש דשמא היה
בין השמשות קמח או עיסה דהוה מוקצה והוי כגריגוריות
וצימוקים דאסור בשל נכרים, כמ"ש רפ"ג דיי"ט
גבי מחובר. דאיתא שם כד: נכרי שהביא דורון לישראל
ביי"ט אם יש מאותו המין במחבור אסור. וכתב רש"י בד"ה
אם יש כו': משום מוקצה ואפי' לר"ש יש מוקצה בגריגוריות
וצימוקים ומחובר כגריגוריות וצימוקים דמי מדלא לקטן
מאתמול אקציהו מדעתיה ולא תחלוך מחובר שם שלו בין

(א) שעם (הנכרים) [הנכרי] ג"כ מותר לומר לו תן
לי, ביצים או אגוזים או שאר מיני מאכל ומשתה. כמו
בליפתא דמחוזא ודכרי דמנכרתא. [דאיתא בעירובין מ א:
ההוא ליפתא דאחי' למחוזא נפק רבא חזיא דכמישא שרא רבא
למיוכן מיניה אמר הא ודאי מאיתמול נעקרה מאי אמרת מחוץ
לתחום אתיא הבא בשביל ישראל זה מותר לאכול לישראל
אחר וכו' שהי דאדעתא דנכרים אתא וכו'. ושם מ"ב: הגהו
דכרי דאתו למנכרתא שרא להו רבא לכני מחוזא למיוכן
מיניהו וכו']. ודלא כמש"ל בסי' ח"ק ס"א בהג"ה — גבי
הקנה בשר ביי"ט שמחלק שלשינתו או רביעיות — דדוקא
ישראל לגבי ישראל שרי בכהאי גוונא אבל ישראל עם עכו"ם
אפי' בכה"ג אסור. [נעמש"ש בסק"ז להוכיח דליתא].
(ב) רפ"ג דביצה כד ב: אמר רב פפא הלכתא נכרי שהביא
דורון לישראל אם יש מאותו המין במחבור אסור וכו'.
(ג) במתניתין שם. [דתנן בביצה כד א: מצודות חיה ועוף
ודגים שעשאן מעיי"ט לא טול מהן ביי"ט אי"כ יודע שנצודו
מעיי"ט ומעשה בנכרי אחד שהביא דגים לר"ג ואמר מותרין
הן אלא בשר ביי"ט לקבל הימנו. ובגמ' שם: מעשה לסתור
חסורי מחסרה והכי קתני ספק מוכן אסור ור"ג מתיר ומעשה
נמי בנכרי אחד שהביא דגים לר"ג וכו'. והלכה כת"ק כמש"ל
סימן תצ"ז ס"ג. וע"ל סק"ה].
(ד) בעירובין ספ"ג חזקו רבא כו'. [דאיתא שם מ א הנ"ל
בסק"א: ההוא ליפתא דאחי' למחוזא נפק רבא חזיא דכמישא
שרא רבא למיוכן מיניה אמר הא ודאי מאיתמול נעקרה מאי
אמרת מחוץ לתחום אתיא הבא בשביל ישראל זה מותר
לאכול לישראל אחר וכו' שהי דאדעתא דנכרים אתא].
(ה) דק"ל ספק מוכן אסור. כמ"ש רפ"ג בביצה כד א הנ"ל
בסק"ג. וכמש"ש בהמשך לשון הגמ': דתניא ספק מוכן ר"ג
מתיר ור' יהושע אסור אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר'
יהושע.

באר הגולה
ה טור בשם אביו
הרא"ש נמשנה כלל
כ"ד.

ממנו פת שאפה בו ביום (ט) וכן אם נאפה נשנה שלפיו (כ"ד): ב ה (י) ישראל שאמר לנכרי
מכניעי תקנה לי יונים למחר לא יפה עשה (יא) אבל אם עשה כבר מותר לאכול מהם ביו"ט

ביאורי הגר"א

חזיר לו סטוס מקח ושם ל"ז א' וכל שאסור אסור על
ידי נכרי אפי' נהמ"מ דרננן כמ"ש בפ"ג דמ"ק
ואמירה שבות אפי' מנע"י מאיגרות דפ"א
נשנת: (יא) אבל אם כו'. כיון שהנאפה נשנל
נכרים כמו נליפתא דמסווא ושם כלל קניית דמים

ברכת אליהו

של נכרי. וכמ"ש בפ"א דחולין בשוחט דאין חזי לכוס. דאיתא
שם טו ב: השוחט לחולה בשבת אסור לבריא המבשל לחולה
בשבת מותר לבריא מ"ט האי ראוי לכוס (כל אכילה שלא
כדרכה קרי כוסס — רש"י שם עמוד א') והאי (שוחט —
רש"י) אינו ראוי לכוס (שוחט לא היה בין השמשות ראוי לכוס
ואיכא איסור מוקצה אע"ג דאיסור שבת ליכא — רש"י).
ואע"ג דבשוחט לא קיי"ל כן, כמש"ש הרא"ש ס"כ שלכן
הרי"ף השמיט דין זה משום ד, אנן קיימיל כרש"י דל"ל
מוקצה מחמת איסור אלא כנר שהדליקו בשבת דרחיה בידים
וגרוגרות וצומקין וכיוצא בהן מוקצה מחמת חסרון כיס כמו
שפסק רב אלפס ז"ל בפרק בתרא דשבת. אולם הא דלא
קיי"ל הכי היינו משום דלית בה תרתי — דל"ל מוקצה מחמת
איסור דאית בבהמה דלא דחינהו בידים. משא"כ כאן בעשאו
קמח דאית ב"ה תרתי — דרתי בידים וגם אין ראוי לכוס —
אסור גם לרש"י. וכמ"ש בפ"ג דשבת מה א. דאיתא שם: בעא
מיניה ר"ל מר' יוחנן חטים שזרען בקרקע וביצים שתחת
תרנגולת מהו כי לית ליה לר' שמעון מוקצה היכא דלא דחייה
בידים היכא דרחיה בידים אית ליה מוקצה לא ליתא לא שגא
א"ל אין מוקצה לרש"י אלא שמן שכנר בשעה שהוא דולק
הואיל והמוקצה למצותו הוקצה לאיסורו וכו'. ומסקינן שם
עמוד ב: אין מוקצה לרש"י אלא אחרות וצימקין בלבד
(דאיתא תרתי דרחינהו בידים ולא חזו — רש"י) ומירי
אחריתא לא. [ואף דמסיק הש"ס ל"ש היינו משום דאינן
מתקלקלין כ"כ אבל היכי דמתקלקל כגרוגרות וצימקין
ודחי' בידים אסור לרש"י וא"כ היה לנו לאסור כאן כשהנאפה
ביו"ט — (ד"א) מותר ליקח מהנכרי פת שאפה בו ביום.
דכיון שגמרו בידיו אדם אין בו איסור מוקצה. וכמ"ש בפ"ג
דיו"ט. [דאיתא שם כו ב: כו א: בעי מיניה (רב) הלל (מרבא)
(מרבא) יש מוקצה לחצי שבת או אין מוקצה לחצי שבת היכי
דמי אי דאחיז בשבת אפי' שנגמרה מלאכתו בין
השמשות אחזו ואין כאן אפילו חצי שבת בהקצאה כלל —
רש"י] אי דלא אחזי לא אחזי (בין השמשות ודאי אסורין דאין
כאן הכנה מבעוד יום ומאן דאית ליה מוקצה הכנה מבעוד יום
כמי כדכתיב כי עשיתי והכניתי את אשר יביאו — רש"י) לא
צריכא דאחזי והדר דאחיז ואחזי מאי (דאחזו בין
השמשות ואחזו בשבת שנפלה עליהן גשמים ותפחו והדר
אחזו ששופתן השמש וקא מיבעיא לן הך שעתא דאחזקא מי
אסרה להו כולי וימא או לא — רש"י) וכו' ח"ש מפולין
ועדשים (שאנו מבשלים ביו"ט — רש"י) דהא פולין ועדשים
מעיקרא (בין השמשות — רש"י) חזו לכוס (חזין כל דבר
הנאכל חי קרי אכילתו כוסס — רש"י) שדיניהו בקדרה אדחו
להו (כל זמן שרותחין — רש"י) גמר בשוליהו חזו להו

והוא שלא יהיו מפריחין (יב) אבל אם רגיל בכך אסור לאכול מהם דאין זה חשיב דיעבד כיון
שרגיל בכך: ג ו (יג) לומר לחבירו מלא לי כלי זה יין דינו ביו"ט כמו בשבת: הגה מלאמה סי'
שכ"ג (יד) וה"ה לטור להטיל גרלות כ"ט מו נשנה כדלמא לעיל סימן שכ"ג ע"י: ד לא ימוד אדם
שעורים ליתן לפני בהמתו (טו) אלא משער ונותן לה:

תקיז דיני הוצאה מרשות לרשות ביו"ט. וכו' ט' סעיפים

א מתוך שהותרה הוצאה לצורך אכילה הותרה שלא לצורך כגון ב קטן וזולב וס"תג (א)

ביאורי הגר"א

ספכ"ג דשנת ומטילין חלשים כו' ושם נגמרא מאי
אלל כו': (טו) אלא משער כו'. כפי הרי"ף שם:

תקיז (א) וכלים. ירושלמי שם והניחו הרא"ש
נש"א ולא את המפתח וכו' ממירין ומתוספתא והניחו
שם מני ארשנ"ג מודים ג"ש לנ"ה שמוליקין כלים
מלאים לזורך ויקנים למלאות על מה נחלקו על
יקנים שלא לזורך שג"ש אסורין וכו"ה מחירין

ברכת אליהו

ליזדבנו לנכרים. וכ"כ בשו"ת הרא"ש כלל כ"ג ס"ו: דאין זה
נקרא דיעבד אלא לכתחלה כיון שרגילין בכך. וכ"כ במהרי"ק
שו"ש ל"ט לענין עוף שנצלה שלם בלא מליחה. והביאו הד"מ
ביו"ד סימן ע"ו סק"ה].

(יג) ספ"ג דיו"ט (כט א במשנה: אומר אדם לחברו (ביו"ט)
מלא לי כלי זה אבל לא במדה וכו'. ועיין סימן שכ"ג ס"א
ומש"ש].

(יד) פכ"ג דשבת קמח ב במשנה: ומטילין חלשין (גורלות
— רש"י) על הקדשים (בין הכהנים — רש"י) ביו"ט אבל לא
על המנות. ושם בגמ' קמח ב: מאי אבל לא על המנות אי"ר
יעקב בריה דרב יעקב אבל לא על המנות של חול (של קדשים
של אתמול — רש"י) ביו"ט.

(טו) כפי הרי"ף שם. [דאיתא בבבא כט א: לא ימדרו אדם
שעורים ליתן לפני בהמתו ביו"ט אבל קודר הוא קב"י
ונותן לפני בהמתו ואינו חושש. ורש"י כד"ה אבל קודר הוא
כתב: בקב עצמו נוקב בכרי וממלאו שלא כדרך מדה לתת
בירו לתוכו. אבל הרי"ף כתב: פירוש קודר משער באומד
דעתו. וכתב המאירי: ואף בלשון ערב קורין לענין שיעור
אלקאדיר].

תקיז (א) ירושלמי דביצה פ"א ה"ו והביאו הרא"ש שם
סימן י"ח. וזוהי ירושלמי שם [בפנינו: ה"י] (בש"א) [תאני]
ולא את המפתח וכו' מחירין ואמר רב הושעיא רב יצחק
הדא דאת אמר במפתח של אוכלין אבל במפתח של כלים לא
בדא (אינו כן אלא אסור להוציא — קרבן העדה). והא ד'
אבהו יתיב ומתני ומתפחה דפלמנטרין בידיה (פלמנטרין הוא
כלי שעושין להניח בו חפצים ומטלטלין ועשויה כמין קנים
קנים בהבדל דפין ומחיצות — פנ"מ) פלפלין הוה ליה בגווה
(והרי זה כמפתח של אוכלין — פנ"מ). ובתוספתא ומכילתין
שם ה"ט — והביאו הרא"ש שם — תני אמר רשב"ג מודים
ב"ש לב"ה שמוליקין כלים מלאים לצורך ויקנים למלאותן

היה ואף שפאל עבר על שבות כמ"ש ביו"ט פ"ה דיו"ט
והניחו הרי"ף ור"א שם שם וכולן שעשו בין שוגגין
כו'. ע"ש: (יב) אבל אם רגיל כו'. מ"ש
הרא"ש נפספס"ו דשנת סי"ג גבי ליקט עשבים כו'
אם מערים ישראל ורגיל לעשות דבריו נהערמה
פ"י נכרי ודאי אסור כמ"ש נב"מ ז' נהנהו
מורה דגנבין ארמאי כו' א"ל הערמה כו':
(יג) לומר. ספ"ג דיו"ט: (יד) וה"ה כו'.

(יא) כיון שהובא בשביל נכרי, לא נאסר לישראל מחמת
שהובא מחוץ לתחום. כמו בליפתא דמחוא בעירוהין מ א
הנ"ל בס"ק א', ד' דשרא רבא למיזבן. וכמש"ש בגמ': מאי
אמרת מחוץ לתחום אתיא הבא בשביל ישראל זה מותר
לאכול לישראל אחר וכ"ש היא דאדעתא דנכרים אתא. ושם
בלא קניית דמים יהיה, לכן התיר רבא למיזבן. ואף שכאן עבר
על שבות שהרי צוה לנכרי לקנות בפסוק דמים. מ"מ הפירות
לא נאסרו מחמת זה. כמ"ש בירושלמי פ"ה דיו"ט, והביאו
הרי"ף שם לו ב והרא"ש שם פ"ה ס"ב וכולן שעשו בין
שוגגין כו' ע"ש. [וז"ל הרא"ש שם: ירושלמי וכולן שעשו בין
שוגגין בין אנוסין בין מוטעין מה שעשה עשוי בשבת ואצ"ל
ביו"ט וש"מ מאן דעבר ואקני בשבת ממקרקעי או ממטלטלי
קנאותו הקנאה. ובקרבן נחנאל שם אות פ': כל הספרים
ראשונים ואחרונים כותבין כן בשם ירושלמי ולא מצאתיו אך
ראה ברייתא זו בתוספתא פ"ד. וע"ש אות צ' ובתפארת
שמואל אות ג', ובפנינו בתוספתא שם ה"ג הגיוסא: בין
שוגגין בין מזידין בין מוטעין מה שעשה עשוי. וראיתי
שמיאנים מכו' וניה: הרי זה אסור. ולפי"ז ניהא שהזכירו
בתוספתא, "מוטעין" אחרי "מודין" — בלשון, לא זו אף זו,
שלא רק מזידין אלא אף מוטעין הרי זה אסור].

(יב) כמ"ש הרא"ש בספס"ו דשבת סי"ב גבי ליקט עשבים
כו' אם מערים ישראל ורגיל לעשות דבריו נהערמה ע"י אי
ודאי אסור כמ"ש בכ"מ צ' בתנא תורא דגנבין ארמאי כו' א"ל
הערמה כו'. [דאיתא בשבת קכב א: נכרי שליטת עשבים
מאכיל אחריי ישראל ואם בשביל ישראל אסור. וכתב שם
הרא"ש: אבל אם הנכרי מלקט ומאכיל בהמת ישראל אין
ישראל זקוק לומר אל תלקט דבריו דנפשה דנפשה קעבד
כדאמרין גבי נכרי שבא לכבות ולפי שעה הוא דשרי אבל אם
מערים ישראל בכך ורגיל לעשות דבריו נהערמה ע"י נכרי
אסור כדאמרין פרק השוכר את הפועלים (ב"מ צ' ב)בהנהו
תורי דגנבין ארמאי ומגנחין יתחון הערמה איתא עבדי בהון

ברכת אליהו

ובירושלמי ביצה פ"א סוף (ה"ו) [ה"ז]: תאני ולא את המפתח ב"ה מתירין ואמר רבי הושעיה בר רב יצחק הדא דאת אמר במפתח של אוכלין אבל במפתח של כלים לא בדא (אינו כן אלא אסור להוציא — קרבן העדה) והא רב אבהו יתיב ומתני ומפתחא דפלטנטורין בדיית (ישב כיו"ט ושונה ומפתח של פלטין בידו — קרבן העדה) פלפלין הוה ליה בגויה (בתוכו והרי הוא כמפתח של אוכלין — קרבן העדה). וכל הג"ל יש בו צורך קצת: עולת נדבה כמ"ש שלא יהא שלחנך כו'. [דלעיל הבאנו ראיא שמותר אף שלא לצורך כלל, ממש כביצה יב א דלביה השוחט עולת נדבה כיו"ט אינו לוקה. משום ד, מתוך שהותרה שחיטה לצורך הותרה נמי שלא לצורך]. הרי ד, שלא לצורך" היינו שלא לצורך כלל. והתוס' שם ד"ה האנן דכחכות א ד"ה מתוך כתבו שזה מקרי צורך קצת. כביצה יב א ש"ש בבבא ב כ: ב, שלא יהא שולחנך מלא ושולחן רבך ריקס. ואיכא בזה שמחת יו"ט. וכן כולם הוו צורך קצת. ועיין התוס' בבבא יב א ד"ה ה"ג דהו צורך קצת. ולענין יתר הדברים כתבו התוס' בכחכות א דהו צורך קצת. על מ"ש"ש בגמ' שרב פפא מתיר לבעול בתולה בתחלה כיו"ט משום מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. כתבו התוס' שם: פירוש לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך אוכל נפש ולכבוד שיהא צורך נגמא היום או צורך קיום מצוה כיו"ט וכו'. והיינו שהתוס' מפרשים שמ"ש בגמ' לענין בעילה, "הותרה נמי שלא לצורך", אין כוונת הגמ' שלא לצורך כלל. אלא — לצורך קצת. וכתבו עוד שם: ומצא חמץ בתוך ביתו דאמרין בס"פ דפסחים (א) דכופה עליו כליולא שרינן לשורפו משום מתוך היינו משום דאסור לשורפו מדרבנן משום מוקצה דאסור לטלטלו אבל אין לומר דאיייר כשביטלו מ"מ מדרבנן מצוה לשורפו והוי צורך היום דמבואר דרבנן נמי שרינן קצת, דאיכא למימר מתוך והא דפליגי ב"ש וב"ה (ביצה יב ב) במבשל גיד הנשה כיו"ט ואכלו דלב"ש דלית להו מתוך לוקה ולב"ה דאית להו מתוך אינו לוקה צריך לומר אע"ל דאזכיר אוכל נפש משום אסור דריבך עליה מ"מ בזהר היום הוא כיון דאכלי ליה. וב"כ בבבא יב ב ד"ה הכה: כיון שהיה בדעתו של זה לאכלו היינו צורך יו"ט. ומש"ל מתוך שרי אע"ל דבעינן צורך היום קצת הכא מה שמבשר הוי צורך]. ובנוגע ל"ג, של אבטלה" שכתוספתא הג"ל, עיין בכיאר הלכה סימן תקי"ד ד"ה נר של בטלה].

(ג) [כוונת הרמ"א כמ"ש, "כגון מפתח", היא כדלקמן: בסק"א הבאנו דברי הירושלמי בבבא פ"א ה"ו: כי"ש אמרין ולא את המפתח ובי"ה מתירין כו' במפתח של אוכלין וכו'. ודברי הרמ"א הם מדברין] הסמ"ק מצוה קצ"ד שמפרש הירושלמי הג"ל שהטעם הוא משום שלא יגנובו. וכתב הסמ"ק שם: וגם מפתח של כלים נמי אם לכו דוה עליו אם לא יוציאנו מותר להוציאנו. ובתוספתא דביצה פ"א ה"ט הג"ל בסק"א: אמר רשב"ג מרדכי ב"ש לבי"ה שמוליכין כלים מלאים לצורך וריקנים למלאות על מה נחלקו על ריקנים שלא לצורך שרב"ג אוסרין ובי"ה מתירין. והיינו ככה"ג — וירא שלא יגנובו ולכן מתירין ב"ה להחזיר. כמ"ש בירושא שם שמוליכין כלים מלאים. ואותם כלים ריקנים מותר להחזירם למלאות ומ"ש, "על מה נחלקו כו'". ר"ל בחזרה — שרוצה להחזירם כדי שלא יגנובו בזה פליגי ב"ש וב"ה. ולב"ה מותר ככה"ג. ודלא כפי' יאנוב שם פ"א ס"ח"ה שכתב: פ"י ריקנים

אמרין מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ה"נ לא אמרין מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דאי ב"ה כיון דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך הכא נמי מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. הרי דאף בגיד הנשה — שאינו צורך כלל דאסור בהנאה — אמרין מתוך]. ובפ"ק דכתובות ז א איתא — לענין בעל בתולה בתחילה —: רב פפא משמיה דרבא אמר כיו"ט שרי בשבת אסור א"ל רב פפי לרב פפא מאי דעתך מתוך שהותרה חבירה לצורך הותרה נמי שלא לצורך וכו'. הרי דאמרין מתוך אף אם ליכא צורך יו"ט כלל. ובתוספתא הג"ל ריקנים שלא לצורך ומפתח שבאצבעו. [שבסק"א הבאנו לשון התוספתא דביצה פ"א ה"ט: מרדכי ב"ש לבי"ה שמוליכין כלים מלאים לצורך וריקנים למלאותן וכו'. יוצא אדם במפתח שבאצבעו לרה"ו ואינו חושש. הרי דגם בליכא צורך כלל מותר לטלטל. ובפשוטו משמע ד, ריקנים" ומפתח שבאצבעו היינו שלא לצורך כלל] ובירושלמי שם פ"ה ה"ב: מהו להדליק נר של אבטלה (נר שדולק שלא לצורך אלא לבטלה — קרבן העדה) וכו' בני של אבטלה אמר רב אבונה ותנ' חמץ כ"ש אוסרין ובי"ה מתירין (בפ"ק אין מוציאין את הקטן וכו' ובי"ה מתירין וטעמיהו דבי"ה דאמרין מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי הוצאה שלא לצורך א"כ כביצה נמי אמרין מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ש"מ דנר של אבטלה מותר להדליק כיו"ט — קרבן העדה). והרי דמותר אף שלא לצורך כלל. ואע"ל שמוקצת מהראיות שכת' לעיל מיירי לגבי הבערה, מ"מ לא א"ה סביר מתוך בהבערה יליפין כן מהוצאה]. כמו שאמרו בגמ' דביצה יב א הג"ל: פוק תני לברא הבערה ובשול אינה משנה ואת"ל משנה ב"ש היא דאמרי לא אמרין מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דאי ב"ה כיון דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך הכא נמי מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. [נהי הא דירדעין דבי"ה ס"ל מתוך בהבערה הוא מהא דאשכחן דס"ל בהוצאה מתוך וכיון דחזינו דמתוך בהבערה הוא אף באין צורך כלל ממילא ידעין דההוצאה ג"כ אמרין מתוך אף באין צורך כלל — ד"א]. וכפ"ה הרמב"ם שם סק"ו הערה [2]. ותוס' שם יב א ד"ה ה"ג מפרשים בשם ר"ח דהא דאמרין, "מתוך", הוא דקא לא הוי לצורך קצת. משא"כ אם אין זה לצורך כלל לא אמרין מתוך. וטעמם דלהכי פריט במתני' קטן כו'. [דנתן שם: בית שמאי אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרה"ו ובית הלל מתירין. וכתב תוס': וכי פליגי ב"ש ובי"ה בדברים שאין לצורך אוכל נפש ואיכא בהן צורך יו"ט קצת כגון קטן למולו דהמצוה נקראת צורך יו"ט ולולב לצאת בו וס"ת לקרות בו]. וכתבו התוס' שלכן אמרו בפסחים מ: ב, האופה מיו"ט לחול לוקה. ואלא אמרין, "מתוך", כפסין צורך כלל. ובשבת ד' ב איתא שאין שורפין את הקדשים כיו"ט. ובתוס' שם ד"ה לפי שאין שורפין קדשים כיו"ט כתבו: ...דקדשים דין הוא שאין שריפתן דוחה יו"ט לפי שאין יכול ליהנות בשעת שרפה ולא אמרין מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך אלא לצורך אוכל נפש אבל צריך שיהא קצת צורך להתחמם או לשום הנאה אבל הבערה לגמרי שלא לצורך לא הותרה וכו'. ומוגמר אסור לעשות כיו"ט כמ"ש בכתובות ז א משום שאינו שוה לכל נפש. וב"ש שאסור שלא לצורך כלל.

באר הגולה¹⁰²³⁴⁵⁶⁷ וכלים: הגה (ב) הריקנים לו קצת (ג) או שמחילא שלא יגנובו או שאר פסדה (הנהו סמ"ק ורמנו ירוסמ"ד (ד) ד שס.

ביאורי הגר"א

י"ט ומוגמר אסור שאינו שוה לכל נפש כ"ש שלא לצורך כלל ונירושמי פ"א סוף הלכה ו' הד"ל מפתח של אוכלין אלא מפתח של כלים לא והא ר"ל יתיב ומתני ומפתח דפלטורין גידיה פלפלין ה"ל בגויה וכל הג"ל יש בו צורך קצת. עולת נדבה כמ"ש שלא יהא שלחנך כו'. וכן כולם ועיין חו"ט שם: (ג) או שמחזירין כו' כגון מפתח. סמ"ק ומפרש הירושלמי הג"ל משום שלא יגנובו ובתוספתא הג"ל ריקנים שלא לצורך שפ"א וכו' מתירין והיינו ככה"ג להחזיר כמ"ש גירסא שם שמוליכין כלים כו' על מה נחלקו כו' ור"ל מחזיר דלא כפי' הרמ"ש שם וב"כ רי"ז וכו' כמ"ש נירושלמי שלא יהא לנו דואג עליו ולא כמ"ש שם שלא צריך אלא לצורך אי"נ או צורך

יוזא אדם נמפתח שנאצבעו לרה"ו ואינו חושש ודברי כ"ה היא: (ב) הצריכים לו כו'. דעת הרי"ף ורמב"ם וש"ע דאף שלא לצורך כלל מותר כפשוטו דגמ' מתוך וכמ"ש השוחט עולת נדבה כו' מתוך כו' וכמ"ש נפקת קמא דפסחים גבי חמץ מתוך כו' וכן בגיד הנשה כ"ש שם ובפ"ק דמחזירות לענין בעל ובתוספתא הג"ל ריקנים שלא לצורך ומפתח שנאצבעו ונירו' פ"ה הלכה ז' נגר של אבטלה מני חמץ כ"ש אוסרין ובי"ה מתירין ובגמ' אמרו הבערה כו' כ"ש היא דלא אמרין מתוך כו' דלי ב"ה כו' ה"נ כו' וכו' הרמב"ם גבי הבערה אפילו שלא לצורך כלל ומתוספות מפרשים דוקא לצורך קצת להכי פריט נממני' קטן כו' ולכן אמרו האופה מיו"ט לחול לוקה ואין שורפין את הקדשים

ברכת אליהו

על מה נחלקו על ריקנים שלא לצורך שבי"ש אוסרים ובי"ה מתירין יוצא אדם במפתח שבאצבעו לרה"ו ואינו חושש. וכתב הרמב"ם שם: פ"י ריקנים למלאות לצורך היום ולשתותם וריקנים שלא לצורך היינו שלא לצורך שחיה אבל לצורך מצוה לא וכן במפתח שבאצבעו דהיינו במפתח של אוכלין לכן צריך לזהר כיו"ט שלא להוציא דבר שלא לצורך. עכ"ל. ולשון התוספתא דברי ב"ה היא. [וע"ל ס"ק ב', ג', הערה 1 ובירור הלכה ביצה יב א ציון א"ב].

(ב) דעת הרי"ף בבבא יב א ורמב"ם כהל' יו"ט פ"א ה"ד ושו"ע כאן דאף שלא לצורך כלל מותר וכפשוטו דגמ' בבבא יב א שם דכ"ה סביר מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. וכמ"ש: שם: תני תנא קמיה דרבי יצחק בר אבדימי השוחט עולת נדבה כיו"ט לוקה א"ל דאמר לך מני ב"ש היא דאמרי לא אמרין מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דאי ב"ה היא אמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שהותרה נמי שלא לצורך. הרי דאמרין, "הואיל" אף בדליכא צורך יו"ט כלל. וכן בגיד הנשה כיו"ט שם. [נאיתא בבבא יב א: ואף ר' יוחנן סבר במתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך פליגי דתני תנא קמיה דר' יוחנן המבשל גיד הנשה בחלב כיו"ט ואכלו לוקה חמץ לוקה משום מבשל גיד ולוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל בשר בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה משום הבערה א"ל פוק תני לברא הבערה ובשול אינה משנה ואת"ל משנה ב"ש היא דאמרי לא

1. מ"ש רבנו שדעת הרי"ף שהותר אף שלא לצורך כלל. צ"ב. וח"ל הרי"ף בבבא יב א: כי"ש סביר לא אמרי' מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ובי"ה סביר מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך פירוש לצורך אפילו ושלם לצורך כגון קטן ולולב וס"ת והו"ה לכלים אבל אכנים וכיוצא בהן אפי' ביה אסרי וכן הלכה. וכתב הרי"ף שם: פ"י דבי אמרין מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך היינו דוקא כשיש בהם קצת צורך כגון קטן למולו או לטיללו בחוץ דאיכא משום עונג יו"ט או ס"ת לקרות בו ומה שכתב הרב אלפס ל"ו הו"ה לכלים ככה"ג נמי הוא שיש בהם צורך ליום קצת אבל אין בהם צורך היום כלל אסור ולוקה אכנים וכיוצא בהן זו היא הסכמת האחרונים ד"ל אבל הרמ"ם כפי' מהל' יו"ט ד"ל נ"ל להוצאת כלים א"ע שיש בהם צורך ליום כלל כל שאינו מוציא אותן לצורך [מתוך שרי ואף דברי הרב אלפס ז"ל מ"ן כן וזה תלוי בדרך קדושת סוגיה הגמ' וכבר כתבתי בחדושי. עכ"ל. והמ"ם כפי' מהל' יו"ט ד"ל חמץ שדעת הרי"ף כרמב"ם]. והבי' בירש דבריו כתב שגמא מהרי"ף דבעינן צורך קצת. ואח"כ הביא שהמ"ם שדעת הרי"ף כדעת המב"ם". ובבירור הלכה ביצה

¹⁰²³⁴⁵⁶⁷ הדפסה ברזולוציות נוסף - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן המכנה

¹⁰²³⁴⁵⁶⁷ הדפסה ברזולוציות נוסף - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן המכנה

אבל אבנים וכיוצא בהן אסור: הגה (ה) ומותר לשחוק בדור אפילו ברה"ר ע"פ ש"פ שאלו אלא טיול בעלמא (תוס' ור"י ירוסם) (ו) ואם הניח עירוב מותר לטלטל ולהוציא (ז) כל שיש לו מורה כלי ע"פ שאלו לצורך היום כלל

ביאורי הגר"א

מזוה: (ד) אבל אבנים כו'. שם ליפלו
באבנים כו': (ה) ומוחר כו'. כפי ר"מ שם
קצן לטויל כו': (ו) אלא הניח כו'. ממ"ש שם
ללא ענינו כו' ומסקי אלא מעשה כו' דמשמע דש
עירובי חצירות ל"ע וכ"כ הר"ן ומ"מ בשם
הרשב"א וממ"ש מתקין לה רבה כו' מתקין לה רב

יוסף כו' אלמא דלכ"ע יש עירוב וכוונא לית
דמחיק רב יוסף וע' מוס' שם ד"ה דלמא כו' ומיהו
כו' אבל הר"ף ור"ש שם ורמב"ם כתבו שאין
עירוב כלל לית ממש"ט ט"ז חספי שטחא אחרו
כו' וכ"ש לגי' דהא כל הר"ן דחא רחיה זו
דעוב ההואות א"ל עירוב: (ד) כל שיש כו'.

ברכת אליהו

למלאותם לצורך היום ולשחותם וריקנים שלא לצורך היינו
שלא לצורך שתייה אבל לצורך מצוה לא. ולפי' הסמ"ק מ"ש
„שלא לצורך“ היינו לא לצורך שתייה ולא לצורך מצוה, אלא
כדי שלא יגנבו אצלנו מיתרים ב"ה. וכל רבינו ירוחם כותב
ד' ח"א. וכתב שם: ורבי פרץ כתב כי מפתחות של אוכלים
מותר להוציאן בידו אבל לא בתורו משום עובדי דחול והוא
התיר להביא מחזורין מבי' אפי' שלא היו צריכין להם עד
מוצאי יו"ט לפי שדרין בין הגוים (כמ"ש) (בדארמין)
בירושלמי שלא ידא לכו דואג עליו. (בירושלמי דירין ליתא
זאת קר רבינו ירוחם הביא (כאן) [כן] בשם הירושלמי —
[דא]. וזה לא ברא"ש שם שלא התיר אלא לצורך אוכל נפש
או צורך מצוה. ולפי' הרבינו ירוחם אף שלא לצורך אוכל נפש
ולא לצורך מצוה אלא לצורך שלא יגנב מותר. ועב"י. ב"ה.
ד"א סק"א. ט"ז סק"א. מ"א סק"ב. משנה ברורה סק"ז, ביאור
הלכה ד"ה מתוך ד"ה וס' [ת].

(ד) ביצה יב א – לגבי מחלוקת ב"ש וכו' א"י אמרין מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך...: מתקיף לה רב יוסף אמר מעתה (דסבירא להו לבי"א אין אסור הוצאה ליי"ט" רש"י) ליפלו ב'באבנים' (אין אין אסור הוצאה אין אסור טטול שלא נאסר טטול אלא משום הוצאה ומה שלא גזרו על כל טטולים אפילו על אוכלים וכלים משום דאין גזרוזי גזרה על הצבור אמ"ר רוב הצבור יכולין לעמוד בזה – אלא מדלא מפלגי באבנים ש"מ בהוצאה שלא לצורך פליגי. [ומוכח ד, 'אבנים וכו' יצא בהם אסור' ודל" סתם אבנים שאינם מיוחדים להשתמש בהם דאי מיוחדים הו"ל כמו כלים לשתון המשנה כוונה בסק"י. והוסיף הד"א. לפירש"י [באבנים] אסור מדרבנן ולהתיר אסור מדאורייתא].

(ה) כפירות שם קטן לטעם כו' [נתנן בריעה יב א: ב"ש]
אמרם שם מוציאין לא את הקטן וכו' וכו' מתירין. וכתבו
תוס' שם בדיה"ג: דלא דוקא קטן למלוו הדיוח: שלא
למלוו דשרי גם [בשביל] טעם דהא אשכחן נמי דמשחקין
בדבור וכו'. ובפנינו בתוס' לא נזכר שזו דעת ר"ת. אבל ג"כ
שם ש"ג שם פירש כן. ועיין ט"ז סק"ב. מ"א סק"ד ומשנה
ברורה סק"ט.

(ו) איתא בכיכיה יב א: תני תנא קמיה דרבי יצחק בר אבדמי השוחט עולת נדבה ביו"ט לוקח א"ל דאמר לך מנין ב"ה היא דאמי לך אמרנין מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דא"ב"ה הא אמרי' מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך כאנא נמי מתוך שהותרה שחיטת לצורך הותרה נמי שלא לצורך מחקיף לה רבה ממאי דב"ה

(ר"ץ פ"ב דבינה): ב ה אסור לישאל להוציא שום ד
נכרי כגון שזרץ להחזיר משמך נכרי אלס וכדומה
לדמויות: ג ו לקח עץ (י) שאינו מיוחד לשפור וצלה בו

כמש"ס דאננים לא ווערש"י עס ד"ה ליפלגו
 כ"י: (ח) אסור כ"י. כמש"ל כס"י תקי"ז ס"ג
 כה"ה אצל אסור ואמרין לכס ולא לנכרים לכס כ"י
 ועמ"ס עס: (ט) אבל מותר כ"י. דר"ה שלנו

ברכת אליהו

התחום – רש"י) ואי אתה אוסר בדבר המותר לו (אין כח בטול לאסור לו מלקח למחר דבר שהוא מותר בו כיום ואסור בטול לאסור צורות ליתא בירוש' – רש"י). הר"דב"י א"צ עירובי חצרות. וכשי' לגי' ר"ח כהן הגדל' כגמ' שם י"א עירוב הוצאה, ומפרש דהיינו אם איסור ההוצאה מעורב בו בכשאר מלאכות. ועי' דוחה הגמ' דפליגי כמתוך דוקא. אבל עירוב ליתא ככל הירוש' כ"כ. אבל הר"ן דחה ראייה זו משום דרוב היתא א"צ עירוב.

(ז) כמ"ש בביצה יב אה"ל בסק"ו, דבאבנים לא פליגי כ"ש ורוב"ה ולכו"ע אסור. והיינו משום שאין להם תורת כלי. וערש"ה שם ד"ה ליפלגו, שכתב: ומה שלא גזרו על כל טעטלים אפילו על אכלים וכלים משום דאין גוזרין גזרה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה.

כמש"ל בסימן תקי"ב ס"ג: אסור לבשל ולאפות לצורך לכלבים וכו'. ובהג"ה שם: אבל אסור להוציאם בשביל מרשות ואמרינן בכיצה לא כ ב דר"ע דרש לכם ולא לנכרים וורכי' יוסי הגלילי רש לכם ולא לכלבים. ועמש"ל בסק"ז שהיה דוקא לשרת החוט' דבעינן צורך קצת. אבל לנכרים' שרי בין לבמהם ובין לנכרים' דלא בעינן צורך קצת'.

(ט) דרה"ר שלנו כרמלית הן [ועיין סימן ש"ג סי"ח ומש"ש בסק"נ ובהערה 6]. והיו שבות ושבות במקום צורך מיותר אף בשבת כמש"ל סימן ש"ו. [נראה שצ"ל: ש"ז. וע"ש בס"ה ומש"ש בסק"נ, י"ד ובהערה 4. וראה גם בתשובת ש"ה סי"ב ומש"ש בסק"נ, ובהערה 3]. ועיין בתוס' בכתיבות ז א ד"ה

2. כר"י ש' ב' לשונות וכמ"ש בה"י: "כיצד יב א כתב — על ש"ס הוה"י"; וקרימ"ל דייטש צירי עירובי תחומין ואל"ף עירובי תחומי' — משלנו וז' נראה שהיה סוכר בדיו"ל כל בענין עירובי תחומי' תכל אכל הרשבי"א ז"ל כתב דכלים שאין בהם צורך ליום כלל אסור להוציאן מחצר לחצר אבל עירובי דב' הכי מדרה"י יראה א"ת אהו איסורא אורוייחא ודוכבינמא ה"י מחצר לחצר אסורא איסורא דרבנן והלכך צירי עירובי אהו דאמרין באיור פתקין (טז) במערכין עירובי תחומי' מיר"ט לשבת ואין מערכין עירובי תחומי' מפני שהיה אסור בדבר האסור לו כלומר שאתה אסור לחקן לשבת דבר שהוא אסור ביום א"ת אבל אהו אסור דבר המותר לו דמשמע מההיא דאין צורכין לערב בחצרות ביו"ט כל ההיא בכלים שיש צורך ליום א"ת וקצת ודוכבינמא מותר להוציאן תקוביהו לחלץ ולומר שכיון שזכר ההוצאתא אין צריכות עירוב אף במעוטן לז' הוקיעו לערב ושריין בלא עירוב דדבריה אר"פ י"ז מטיין כן כמו שכתבתי אלא שיש נוסף הוכחה לסוכת הרשבי"א ז"ל כמו שכתבתי בחורשי. עכ"ל.

ועמ' דא כתב — על ש"ס: "ואי אהו אסור דבר המותר לו — א"ת א"ת כיון לאסור לו מלתקן ליו"ט דבר שהוא ב' ביום מותר ואיסורו טעול לצורתי ליתא אהו עירוב והוצאת ביו"ט כדאמר"י לטעול וזמא דאמרין דהיה דבר המותר לו הני מילי בכלים שיש בהם צורך ליום קצת אבל ש"ס א"ת כיון צורך ליום כלל אסור דהכי דב' מפי' ליה מדרה"י עכר אורוייחא ה"י נמי

קה

באר הגולה
ה מרדכי נספ"ק
דעלה והמקומות
נכתובות ו'
ו מימלא דלמוראי
עלה כ"ו.

כרמלים הן והוי שבות דשבות במקום לור
דמוח אף בשבת כמש"ל קי' ש"ו וע' בתוס'
שם: (י) שאינו כו'. עתוס' שם ד"ה רביא.
ו"ל דשאני כו' ועיין בפ"כ דשבת קל"ח ג' האי

מתוך, שכתבו: ומה שנהגו נתת להוציא לצורך נכרי היה נראה לרשב"א משום דהר"ה דרין אל האי הוציא כרמלית תיקן רחבין ט"ז אמה גבי יו"ט אל דור רבנן כי היכי דלא תהון רבנן עירובי חצירות וכו' כדמשמע בריש פקד שני דביצה טז ב) דאמר יו"ט שחל להיות ע"ש כ"ר רבי אומר מערבין עירובי חצירות אבל לא עירובי תחומין לפי שאתה אוסרו בדבר האסור לו ואי אתה אוסרו בדבר החמור לו אלמא לא תיקן עירובי חצירות ביו"ט והו"ה דלא גזרו כרמלית. כ"ל.

(י) [בבבא"ג סק"ו צ"י]: מימרא דאמוראי ביצה כ"ו. וזו ט"ס. וצ"ל: ביצה כ"ח. דאיתא שם בעמוד ב': ואמר ר' יהודה אמר שמואל שפוד ששלו בו בשר אסור לטלטלו ביו"ט כ"ר אדא בר אהבא אמר ר' מלכיו שומטו ומניחו בךן זזית אמר בר חייה בר רב הונא והוא שיש עליו כזית בשר רבינא אמר א"פ שאין עליו בשר מותר לטלטלו מדי דהוה ארקי' ברה"ר]. ועתה"ס שם ד"ה רבינא, שכתבו: אבל קשה מדרשומא דאשמואל דהתם פוק מי שהשחיט אמר כ"ר שמעון דליל מוקצה גבי כרכי דזווי והתם משמע דאית ליה מוקצה ח"ל שפוד לאחר מלאכתו אין כאן תורת כלי עליו ולכתי אסור שמואל דיש עליו מותר מוקצה לטרעם ס"ל כ"ר שמעון. ועיין בפ"א דשבת קלח (ט"ס וצ"ל: קמ: ד"א, א, ב, דאיתא שם: אמר רב חסדיא האי כיתניתא (כתונת) — רש"י) משלפא לדידה מקניא שרי גניא ממנה אסור (כששטותין) אותה לגנבה תחובים קנה במית די לבית די וכוונתה בשבת ישלפנה מן הקנה ולא הקנה ממנה דלא חזי לטלטולי דלהסקה

לאפוקינתו מחצר לחצר בלא עירוב אסור מדרבנן או אפשר שכוין שרוב החצרות ביח"ט אינן צריכות עירוב אף מפני מעטן לא הוצרכו וכבר כתבתי וז' למעלה ומיהו ליכא ספקי שאם עירוב מהני ליה עירוב להוציא מחצר לחצר אף דבר שאין בו צורך יום כלל ובבלבד שהיא תורת כל עליו כמות שהוא היה בטלטול, עכ"ל.

ומבשר דה"ק נראה שפי' כמות רבנו – כבתבוא, אל"ה רבנו וכו'.

ל' לברכי ה'ר"ן שם י' א' הני"ל: ההיא בכלים שיש בהם צורך ליום – קצת וכתב"מבא שמותר להוציאם. וכו"מ ש"ה ר"א: והא דאיתא שם דכוין דיוט"א עירובי חצרות ומותר לערב בשבילי שבת היינו עירובי חצירות ולברכי הנזכרים לייט דהו רוב החצרות להכי היו ביח"ט דבר המותר. אולם שערן צריך סקין וכו' כהם שרבינו נוטק בדעת הר"ן ללמסקנא א"ע עירוב כלל, וזה עפ"י דברי הר"ן שם טו, א' שלא הצרכים חכמים עירובי חצירות להמיעוט שאינו מצוי. חז"ל שער העירוב: ...וכו"מ ש' בענינו לדעת הרמ"ע והרמב"ם והרא"ש א"ע עירובי חצרות אף לדבר שאין כלל לאותו היום והטעם כיון דרוב החצרות מצויה מה שצריך לאותו יום לא הצרכים חכמים עירובי חצירות אף להמיעוט שאינו מצוי כמ"ש הר"ן, עכ"ל.

ועל"ל סימן קמנ"ק סק"א וכן באה"ל ד"ה ואם הניח ובכירוהו הלכה בביצה ב' א' צ"ח.

3 הד"א סיים: ה"נ דאסור להוציא לצורך עובד כוכבים דהלא זה דרשינן לכו"ע לכם ולא לעובד כוכבים. עכ"ל. ומשמע מדברי רבנו

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

ביאור הגר"א <ברכת אליהו> - או"ח (תצה - תקפ) אליהו בן שלמה זלמן (הגר"א) - רקובר, ברוך (מפרש) עמוד מ

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

ביאור הגר"א <ברכת אליהו> - או"ח (תצה - תקפ) אליהו בן שלמה זלמן (הגר"א) - רקובר, ברוך (מפרש) עמוד כ

באר הגולה

ז שם וכרענא.

ח משנה שם ט'

וכנ"ה.

ט מלשנא קמא שם גמ' לקולא הרא"ש נכנס הגאון' וס' י נר' שם וכר' יהודה.

‏

ביאורי הגר"א

מתניא כו' ואם כלי כו'. ע' מוס' שם ד"ה תלא כו' והרא"ש שם: (יא) אלא שומטו כו'. לג' הטור נגמלא מותר לטלטלו וכנ' רי"ף ורא"ש שרי מידי כו' ופי' דקאי אשומטו דלמעלה: (יב) ולצורך כו'. עמ"ל ס"ס תק"ט שם דוקא לטלן מפני א"י אכל לאוכלו או להשתמש בו אסור וז"ש מוס' ולכן כימ' נ' נכ"ה רבינא כו' וי"ל

כו' דלאחר מלאכתו כו' דוקא אחר מלאכתו כו': (יג) אפילו ברה"ה. ענה"ג דדנ"ס הולכין להקל. הרא"ש. והר"ן כתב דלא קי"ל כסוגיא דשם אלא כר"א ור"ש דלא ממלקין בין רה"י לרה"י: (יד) אבל סולם כו'. עמוס' שדחקו בזה אכל הכשנ"א פי' נעס"ק אסור הולכין סולם של עליה אפי' גרה"י ולא עוד אפילו להטותו בשוכן (אמר) [אחד] מחלון לחלון

ברכת אליהו

וכו. הרי שכתבו התוס' דדוקא לאחר מלאכתו אין עליו תורת כלי. [אבל קודם מלאכתו היה עליו תורת כלי. דאל"כ איך תלה עליו הבשר לצלות. ומ' דס"ל דאסור להשתמש במקוצה אף לצורך אוכל נפש. ועיין סימן תצ"ח סק"ל ובהערה 9 שם ובסימן תקט"ו סק"ז].

(יג) עיין באה"ג סק"ט. שכתב: כלישנא קמא שם בגמ' לקולא אסור"ה בשם הגאונים וס"פ. [והיינו דתנן בכיצה ט א: ב"ש אומרים אין מוליכין את הסולם משוכן לשוכן אבל מטהו מחלון לחלון וכו' מתירין. ובגמ' שם: אמר רב חנן בר אמי מחלוקת ברה"י דב"ש סברי הוראה אומר להטיח גגו הוא צריך וכו' סברי שוכנו מוכיח עליו ברה"י ד"ה מותר אינו והא אמר ר' יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור תנאי היא וכו'] איכא דאמרי אמר רב חנן בר אמי מחלוקת ברה"י דב"ש אית ליה דרב יהודה אמר רב וכו' לית ליה דרב יהודה אמר רב אבל ברה"י ד"ה אסור וכו'. ופסקו הגאונים כלי"ק משום

דבדברי סופרים הולכין להקל. כי"כ הרא"ש שם פ"א סי"ד. וז"ל: תרי לישני איכא בגמ' אליבא דרב חנן בר אמי לחד לישנא מודים ב"ה דברה"י אסור ולחד לישנא שרו ב"ה אפי' ברה"י ופסקו הגאונים ז"ל דבדרבנן עבדינן לקולא ולכן לא הביא רב אלפס ז"ל אלא המשנה כצורתה משום דסבירא ליה דב"ה מתירין בכל מקום. והר"ן שם כתב דלא קי"ל כסוגיא דשם, אלא כר"א. ור"ש דלא ממלקין בין רה"י לרה"י. [שבשבת קמו ב איתא שדברי רב — כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית עין — איתא כר"א ור"ש שאוסרין לשטוח בחמה כלים ששורו במים. וז"ל הר"ן: והרב אלפסי ז"ל לא הביא מכל זה כלום לפי שהוא פסק כפי' בחית [ס"י תקנ"ג]. כה דאמר ר"א אמר רב (זה כר"א ור"ש בשבת הגי' הלך על כרחין אמרי ב"ה אפי' ברה"י שרי דא' הוא אסרי ברה"י ברה"י נמי הוא אסרי אלא דא' בכל ענין שרי. ועיין סימן ש"א סמ"ה ובבירור הלכה ביצה ט א ציון ה' וי'.]

(יד) [בבאה"ג סק"י כח: ברייתא שם וכר' יהודה. דאיתא

להולמם בדעת רבנו. שהרי רבנו השוה צורך נכרי וצורך כלבים. ואי כדברי הבה"ל שצורך נכרי גרע טפי" מה השוואת רבנו. ולכן צ"ל בדוחק כה"ש. ופי' נראה יותר דגם להמחבר אסור עכ"פ מדרבנן אפי' בכלים היכא שהוא שלא לצורך כלל וכן משמע מר"מ האריך דמסקנת הכ"י להחמיר. וכעין זה כתב בשעה"צ שם סק"ב. ע"ש.

ה ב (טו) להוציא גרף של רעי ולהחזירו כדינו בשבת כך דינו ביי"ט (וע"ל סי' ש"ח עקיף ל"ה):

ו ז (טז) בהמה שמתה ביי"ט אם היתה מסוכנת מעי"ט הרי זה מוחתכה לכלבים ואם לא

היתה מסוכנת אע"פ שהיתה חולה הרי זה מוקצה ולא יזיונה ממקומה: ז ט מתחילין

ועי' לתניחין ונגיפתם היי"ף וכ"כ ש"פ. מ משנה וגמלא שם ל'.

ביאורי הגר"א

אסור וכ"מ פשטא דגמלא וזנא מתוך קושי' מוס' ז': (טז) בהמה כו'. כפי' הרי"ף שם נמוקמת שם: (טו) להוציא כו'. שם ריש פ"ה ל"ו וז"ה דאפי' ר"י מודה ונמולה פלגי ר"י ור"ש וכמ"ס הרו"ה

ברכת אליהו

בביצה ט ב: ... דתניא אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים ב"ש וכו' שמוליכין את הסולם משוכן לשוכן לא נחלקו אלא להחדיר שב"ש אומרים אין מחזירין וכו' אומרים אף מחזירין אמר רבי יהודה ברה"א בסולם של שוכן אבל בסולם של עליה ד"ה אסור (דההוא ודאי אמרי להטיח גגו הוא צריך — רש"י) רבי דוסא אומר מטהו מחלון לחלון אחרים אומרים משום רבי דוסא אף מדרין בו (אם החלון רחוק ואין ראש הסולם מגיע שם בהטיח מדרין רגליו של סולם מעט מעט — רש"י). [ועתוס' שם ד"ה מאי שדחקו בזה. [שהתוס' כתבו: משמע דקי"ל כרבי דוסא ותימא דאמר בעירובין פרק חלון (עו ב) מטלטלין את הסולם ובכולי שמעתין משמע דאסור לטלטל סולם של עליה ור' דוסא אסור אפי' של שוכן וי"ל דשני מיני סולמות הן וכן משמע בהדיא פרק חלון (עו ב) והתם מיירי בקטנים [נכונן סולמות של בית] והכא מיירי בגדולים. [והא דדחקו התוס' לחלק, 'משום דהתוס' ס"ל דעת המחבר דסולם של עליה אסור בטלטול' — לשון הד"א]. אבל הרשב"א (פי') [פ'] בעבודת הקודש בית מועד שער ה' פ"ג: סולם של שוכן מוליכין אותו משוכן לשוכן בין ברה"י בין ברה"י ואין חוששין שמה יאמרו להטיח גגו הוא צריך ששוכנו מוכיח עליו אבל סולם של עליה (אסור להוליך) [לא יולין] ואפי' ברה"י ולא עוד אלא אפי' להטותו בשוכן אחד מחלון לחלון אסור, עכ"ל. וכ"מ פשטא דגמ'. [דהלא ר"י קאי על פלוגתא דמתניין שם מטהו מחלון לחלון וכו' מתירין אפי' להוליך וע"ז אמר ר"י ברה"א בסולם של שוכן אבל בסולם של עליה ד"ה אסור והיינו להוליך מחלון לחלון או להטיח אבל לטלטל לא מיירי כלל שם — ד"א]. ובהא מתורצת קושית תוס' שם. [דלפירוש הרשב"א, הא דאיתא דסולם של עליה אסור היינו דוקא להוליך מחלון לחלון ואפי' ברה"י אסור ואפי' להטות אבל לטלטל באותו חלון שרי ובהא מיירי הא דעירובין בסולמי דצור' — לשון הד"א. ועיין משנה בדרה שם. [שבשבת קמ"ב סק"ז] ופ"ה שם: אכן קשה שהרי הגר"א הוציא דבריו מלשון הרשב"א בעבודת הקודש והרשב"א גופיה מקשה קושית התוס' עיין בבירוריו לעירובין וביצה כ"ד דממילא אפי' לטלטל בעלמא אסור שמה יאמרו מטלטלו כדי לחלק גגו וצ"ע. עכ"ל. ועיין ט"ז סק"ד, סימן ש"ח סי"ט ומש"ש בס"ק נ"ג, נ"א ובבירור הלכה ביצה שם ציון א'.

(טו) ביצה רפ"ה לו ב: אמר שמואל גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה.

(טז) [תנן בכיצה כו ב: בהמה שמתה לא יזיונה ממקומה וכו'. ובגמ' שם: לימא תנן סתמא דלא כר"ש (דתנן) [דתניא] ר' שמעון אומר מחתכין את הדלועים לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים ר' יהודה אומר אם לא היתה נבלה מע"ש

באר הגולה

ג משה שם ל'
ומדמשה לה שטאל
שם.

בערימות התבן (יו) אם היא תיבנא סריא (פי' פסוטה) ואית ביה קוצים שעומד להסקה:
ח נ נוטלים עצים (יה) הסמוכים לדופני הסוכה ומסיקין בהם: הגה (יט) והוא הדין אם זק

ביאורי הגר"א

הרי"ף וזהו דעת הרמב"ם שהשמיט ג"כ תנאי נאן דמהני וכן השמיט החילוק שבין עלי סוכה לנווין אבל לגבי שלנו לפירש"י לא מהני תנאי לפני סוכה וכ"פ נכ"י מרל"ם ס"א נהג"ה וע"ל סי' רע"ט ס"ד ותוס' נשתה שם חילוק בין סוכה לנר עיין שם והרמב"ן הביא מוספאם ביו"ט שם אין נוטלין עצים מן הסוכה ואפילו ביו"ט האחרון של חג אם אמר לכשאלה אטול ה"ז מותר וכו' דקא אסוכת חג דלא כרש"י ואעפ"כ ס"ל דתנאי מהני לנר שנת כמש"ש מן הירושלמי עמש"ש: (יט) וה"ה אם כו'. גמ' שם ופ"ל דל"פ שמואל ורנ מנשיא

ברכת אליהו

אלא להצניעם שם — רש"י (תניא) [תני] ר' חייא בר יוסף קמיה דר' יוחנן אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה ור' שמעון מתיר (אפי' מן הסכך — רש"י) וש"ן בסוכת חגג בחג שאסורה ואם התנה עליה הכל לפי תנאו ור' שמעון מתיר אף קא סתר אהלא אמר רב נחמן בר יצחק הכא בסוכה נופלת עסקין (שנפלה ביו"ט דליכא סתירה אהל וטעמא דת"ק משום מוקצה הוא דהא בין השמשות היתה קיימת ומוקצה היא מחמת איסור סתירה אבל הסמוך לה לאו מוקצה הוא דלית ביה משום סתירה — רש"י) ור"ש לטעמיה דל"ל מוקצה דתניא מותר השמן שבנר ושבעקרה (יש בה משום מוקצה — רש"י) אסור ור' שמעון מתיר מי דמי התם אדם יושב ומצפה אימתי תכבה נר (שירודע שסופה לכבות הלכך בין השמשות דעתיה על המותר — רש"י) הכא אדם יושב ומצפה אימתי תפול סוכתו (בתמיה וכו' גביה הוא יורוד שעתידיה ליפול למחר — רש"י) אמר רב נחמן בר יצחק הכא בסוכה רעועה עסקין דמאתמול דעתיה עלויה (דמסיק אדעתיה דנפלה ולמחר נפלה הלכך לרבי שמעון מוקצה ליכא דאמרין דעתיה מאתמול עלויה ולת"ק לא אמרינן דעתיה עלויה בשום מידי דלא חזי בין השמשות — רש"י). והמשך לשון הגמ' — על מש"ש: וש"ן בסוכת חגג בחג שהיא אסורה ואם התנה עליה הכל לפי תנאו — ומי מהני בה תנאי וכו' אמר רב מנשיא (כריה דרבה) [אמר שמואל] סיפא דקתני ואם התנה עליה — רש"י) אתאן לסוכה דעלמא אבל סוכה דמצוה לא מהני בה תנאה וסוכה דמצוה לא והתניא וכו' אביי ורבא דאמרי תרתייהו באומר איני בודל מהם כל בין השמשות דלא חלה קדושה עלייהו אבל עצי סוכה דחלה קדושה עלייהו אתקצאי לשבעה, עכ"ל הגמ'. והשמיט הרמב"ם ושו"ע הדין של סוכה רעועה שאמרו שם בגמ', ואם התנה עליה הכל לפי תנאו, משום שרק אליבא דר' מותר וביש"י פסקינן כר"י דאית ליה מוקצה וכנ"ל בסקט"ז. אלא שהיול' לרמב"ם ולמחבר להביא הדין דמהני תנאי לסוכה רעועה שחר"ן שם מוקים מ"ש, סיפא אתאן לסוכה דעלמא דמהני אף בכריאה אפי' לר"י אם מתנה עליה, דתנא מהני לכל מוקצה מחמת איסור לאחר שיעבור א"סורו" — לשון הר"ן שם. ובתוס' א"פ דשבת מה ד"ה ואם מפרשים דמהני תנאי רק ברעועה.

וכ"כ שם מד א"ה שבנר דמהני גם לר' יהודה ברעועה. וא"כ הו"ל לרמב"ם להביא עכ"פ הדין שברעועה מהני תנאי. אבל הרמב"ם מפרש דלר"ש הוא ובכריאה דאסור בלא תנאי אבל לר"י לא מהני — ביי"ו, וז"ל הב"י: והר"ף השמיט כל מאי דשקיל וטריא בהאי בריתא אליבא דר"ש מפני שהוא פסק דלית הלכתא כר"ש במוקצה ומטעם זה השמיט ג"כ הרמב"ם כל זה ולא כתב בפ"ב אלא דברים אלו בלבד נוטלים עצים הסמוכים לדופני הסוכה ומסיקין בהם ונראה מדבריו דשמואל דאוקי מתניתין בסמוך לדפנות לית ליה דרב מנשיא דאוקמא באיסורייתא דכל שהוא על הסכך חשוב כסכך ופסק כשמואל אבל הרי"ף והרא"ש כתבו דברי שמואל ודברי רב מנשיא משום דס"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ול"פ ומ"מ יש לתמוה למה השמיט הרמב"ם אם ארתניא ואם התנה עליה הכל לפי תנאו כיון דאפילו ר"י מודה בה וכמ"ש הר"ן והרא"ש ומשמע דע"כ הכי דלר"י איצטריך דאי לר"ש למה לי התנה כי לא התנה נמי שרי ואפ"ל שהוא מפרש דלר"ש איצטריך נמי התנה להיכא שהיתה כריאה מעיו"ט דכלא התנה לא שרי אלא כשהיתה רעועה מכע"ז דוקא אבל לר"י אפי' התנה נמי לא דסבר הרמב"ם דבמוקצה לא מהני תנאה, עכ"ל. ותוס' ביו"ט שם ד"ה אמר כו' כתבו — על דברי רב מנשיא בריה דרבא — מצי נמי למפרך דלמאי דס"ל דהוי מוקצה מחמת איסור לא אשכחנא דמהני ביה תנאה אלא דאיני חושש למפרך משום דאינו נשאר במסקנא אלא נקט האמת, עכ"ל. הרי שהתוס' כת' דלא קיי"ל כן במסקנא — שאם התנה הכל לפי תנאו — אלא אסוכה דמצוה, וכתבו דבסוכה דעלמא דמוקצה מחמת איסור לא מהני תנאי. ולעיל דבבבא ג' הגמ' שבפנינו: סיפא אתאן לסוכה דעלמא וכו'. והרי"ף השמיט מימרא זו. וכתב הר"ן שם שיש ספרים של"ג זאת בגמ'. וא"כ כ"ש לגי' הספרים הגל' — דל"ג בגמ', סיפא אתאן לסוכה דעלמא וכו' — ודאי שלא מנשיא אלא בסוכה דעלמא לענין איסור מוקצה. וכתב הר"ן שזהו דרך הרי"ף כג' הספרים דל"ג: סיפא אתאן וכו'. וי"ל שזהו גם דעת הרמב"ם שהשמיט ג"כ תנאי כאן דמהני. ומ' דס"ל דל"מ תנאי, וכדעת התוס' והרי"ף הגל'. וכן השמיט הרמב"ם החילוק שבין עצי סוכה לנווין. וכתב הר"ן שזה עפ"י גי' של"ג סיפא אתאן. וז"ל: ומפרקינן באומר איני בודל מהם כל בין השמשות כלומר אה"נ דתנאי לא מפסיק קדושה בתר דחיילא מיהו תנאה מהני בין בסוכה עצמה בין בעטוריה דכתיבנא אבל בודל מהם (יולב כה"ש) דלא חייל עלייהו קדושה והוא ליה גביה כסוכה דלאו מצוה וכו' והיינו בריתא דקתני לעיל ואם התנה עליה הכל לפי תנאו אכל עצי סוכה ועטוריה דחיילא עליהו הקדושה בין השמשות אתקצאו ל' מצות על כרחו לא מהני בה תנאה אחריתא למיחל עלייהו קדושה ולאשתריוי' למחר ואפילו נפלה ומאי דנקיט עצי סוכה לישנא דרב ששת נקט והו"ה לעטוריה נמי דעצי סוכה ועטוריה כי הדדי יניהו ואיני בודל בלחוד מהני בהו סתמא דכתיבנא אבל בודל מהם (יולב כה"ש) דהוה הרב אלפסי ז"ל ולפי זה בעצי סוכה נמי כי אמר איני בודל מהני לאישתמושי בהו בחולו של מועד או ביו"ט אם נפלה, עכ"ל. אבל לגי' שלנו לפירש"י לא מהני תנאי לעצי סוכה. וכמ"ש הר"ן, וז"ל: אבל יש בספרים שם גי' אחרת דבבא דפרקינן ומי מהני בה תנאה מפרקינן סיפא אתאן לסוכה דעלמא אבל סוכת מצוה לא מהני בה תנאה והיא היא מסקנא דסוגיין ובתר הכי פרכינן ולא מהני בה תנאה והא תניא סככה כהלכתה וכו' ומפרקינן באומר איני בודל מהם כל בין השמשות. כלומר לא

ברכת אליהו

דאמור ונוין לסוכה דנוין לא מיתסרי אלא מפני שהוא מבטלן לגבי סוכה ולפיכך כל שהתנה עליהו ואמר איני בודל מהם כל בין השמשות הרי לא בטלן והרי הן כאילו עומדים חוץ לסוכה אבל סוכה עצמה על כרחו היא קדושה מגזרת הכתוב דמה חג ביה עכ"ל. וכ"כ בסיומא מותרי"ם ס"א בהג"ה. וזו"ל: ואפי' נפלה הסוכה אסורים ולא מהני בה תנאי אבל עצים הסמוכים לסוכה מותרים. ועמש"ש בס"ג, ד', י"א, י"ב. וע"ל סימן רע"ט ס"ד. [נששם פסק המחבר: אם התנה מע"ש על נר זה שישלטנו משיכבה מותר לטלטלו אחר שכתב. וברמ"א שם וי"א דלא מהני תנאי וכו'. ושם בסק"א כת' שגר הוי נמי הוקצה למצותו כמ"ש בשבת מה א. ופסק המחבר כגירסת הרי"ף דמהני תנאי בעצי סוכה והו"ה בנר. ודברי ההג"ה הם כרש"י דלא מהני תנאי בעצי סוכה, והו"ה בנר. וז"ע עמש"ש. ותוס' בשבת שם חילקו בין סוכה לנר ע"ש. וזו"ל התוס' שם מד א"ה שבנר: וא"ת ומ"ש נר שכבה דאסור לטלטל לר' יהודה מסוכה רעועה דעלמא דמהני בה תנאי כדאמר לקמן בשמעתין ואם התנה עליה הכל לפי תנאו ומוקי לה במסכת ביצה (ל ב) בסוכה דעלמא ורעועה דאתמול דעתיה עילויה שתפול ונר נמי דעתיה עילויה שייכבה ואמאי אין מועיל תנאי להסתפק ממותר השמן ולר"ש נמי ועיל תנאי להסתפק מן השמן המטפסן בשעה שהנו דולק וי"ל דהתם סוכה דעלמא היתה עשויה מנומן גדול ועתה בין השמשות אינו בודל ממנה ויושב ומצפה מתי תפול אבל נר עיקר הקצאתו הוא בין השמשות ודחייה בידים לצורך שבת וחמיר טפי ולא מהני בה תנאי. עכ"ל. והבאנו לשון התוס' בסיומן רע"ט סק"א. וכת' תנא: הרי דס"ל לתוס' — כדעת השני — דדוקא בסוכה דעלמא מהני תנאי אבל לא בנר]. והרמב"ן במלחמות שם כתב דלדעת הרי"ף גם בסוכה דמצוה מהני תנאי. וזה רק באומר איני בודל מהם כל בין השמשות. והביא ראי' מהתוספתא ביו"ט פ"ג ה"ו: אין נוטלין עצים מן הסוכה ואפי' ביו"ט האחרון של חג אם אמר לכשארצה אטול הרי זה מותר. וכתב הרמב"ן דמי דקא אסוכת חגג. וז"ל: ועל כרחין אסוכה דחג קאי דקתני דמהני בה תנאה וזו התוספתא ככר כתבה בעל ה"ג והרב ר' יצחק בן גיאת תפסו עליה מן הסוגיא הזו וכבר העלנו הדעת הוזה לפי הנמצא בגירסא שלהם ואפשר שאפי' לפי גי' הספרים דמוקי לה שמואל בסוכה דעלמא הכי סלקא במסקנא דעשומא וכו'. ויוצא שהרמב"ם ס"ל כרש"י. שרי לרש"י כת' שגם לפי המסקנא דוקא בסוכה דעלמא מהני תנאי. אבל לסוכה דמצוה ל"מ תנאי. והרמב"ם מפרש כפי' התוס' הני"ל דלמסקנא מ"ש, ואם התנה וכו'. קאי על עצי סוכה. ולפי"ז בסוכה דמצוה לא מהני תנאי. ואעפ"כ — שלדעת הרמב"ן לא מהני תנאי בסוכה דעלמא — ס"ל דתנאי מהני לנר שבת כמש"ש מן הירושלמי עמש"ש. [וח' הדין בשבת מהם א. והא דמסקינן דנר שהדליקו עליו באותה שבת אסור דוקא דכתיבנא עליו אכל התנה עליו שישלטנו לאחר שכבה שרי לטלטלה משכבה ואפי' נר גדול וכן כתב הרמב"ן ז"ל והביא ראי' מדגריסין בירושלמי (שם פ"ג ה"ז) אם התנה עליו מותר מה אנו קיימי' אי כו' מאיר אפי' התנה אסור דקסברי הותם דלדידיה כל היתחד לאיסור אסור אי כו' יהודה נר מאוס הוא ואין אדם יכול להתנות על דבר מאוס שלא יהא מוקצה ואי כו' שמעון אפי' לא התנה יהא מותר ופרקי' כר"ש היא ומיירי בכוס וקערה ועששית דאסורי לר"ש אפילו דלאחר שכתב ואם התנה עליהו מותר הלכך לדידן

באר הגולה

ס משנה שם ל"א
ומתקין ואפי' הי' ניין
גמור כ"י לדעת
רמב"ם שפרק כ'
והטעם לפי שז"ל
הפירות מוקצים מחמת
עלמין רמנ"ן.

א משנה נ"ה י"א.
ב אוקומחא דלחי
שם.

חללות על הסך דאית נטיילת לגבי הסך (כ) אס דעמו להסיקן מותר לעילן משם: ט ס (כא) בית שהוא
מלא פירות מוכנים ונפחת נוטל ממקום הפחת:

תקיט צירי דלתות מותר להסיר ולהחזיר לצורך י"ט. ובו ה' סעיפים

א א מסלקין תריסי (פי' קרשים שעולים נסה המניות) חנויות ומחזירין אותם ביו"ט כדי שיוציא
תבלין שהוא צריך להן ולא ימנע משמחת יו"ט ב כמה דברים אמורים כשיש להם ציר
באמצע אבל יש להם ציר מן הצד אסור גזירה שמא יתקע ושאיין להם ציר מן הצד כל עיקר

ביאורי הגר"א

ורמב"ם וט"ע ס"ל דפליגי ופי' כשמואל: (כ) אם ליה מוקצה מדפריך דר"מ אמאי והא כו' ולפי' לרנן
דעתו כו'. ערש"י וכו' תניא כו' לא בטלינהו וענה"ג ודלא כמס' שם ד"ה ונפחת:
כו': (כא) בית כו' ואפילו לר"י דאית תקיט (א) פירש כו'. כמ"ש שם המירו סופן

ברכת אליהו

ולא פריך לרבנן. [וביאר הד"א: דאם נימא דלר"י אסור משום
מוקצה היכי דהוי בנין גמור א"כ לפי מאי דס"ד דגמ' דמיירי
בבנין גמור מאי הוצרך הגמ' לפרוך הא סתרא אהלא ואיך יכול
לפחות ולהקשות על ר"מ דאין הלה כמותו יותר הו"ל
להקשות על ח"ק אמאי נוטל ממקום הפחת הא הוי מוקצה
דבין השמשות לא היה ראוי מחמת סתירת הבנין אלא ודאי
דגם לר"י ואפי' בבנין גמור לא הוי מוקצה משום דאין הפירות
מוקצים מחמת עצמן]. וענה"ג סק"ם שגם הוא כתב כעין זה.
ח"ל: ואפי' היה בנין גמור ב"י לדעת רמב"ם בפ"ב והטעם
לפי שאין הפירות מוקצים מחמת עצמן רמב"ן. וזה דלא
כתוס' שם ד"ה ונפחת, שכתבו שדכרי הגמ' אתיא כו' שמעון
דלית ליה מוקצה אבל לר' יהודה כיון שהיו מוקצים בין
השמשות, גם עכשו הם מוקצים ואסור. ועינין ב"י, ב"ח, מ"א
סק"ד וד"א].

תקיט (א) כמ"ש בביצה יא ב: ואמר עולא שלשה דברים

התירו סופן משום תחלתן וכו' ותריסי חנויות (הותרה חזרתן
משום סלוקן — רש"י). דאם היה אסור להחזיר לא יצוה
לפותחן דיתוש שמא יגנובו. מ"א סק"ב].

[דס"ל דלא פליגי, אבל רבינו (הרמב"ם) השמיט הא דרב מנשיא
משום] דמשמע ליה דפליגי ופסק כשמואל. והרמ"א פוסק כר"ף
והרא"ש — וכו' דעת הרשב"א בעבורת הקודש שיהא אפי' ויתמא בשא"ן
פ"ו והמאירי שם — דל"פ שמואל ורב מנשיא. ולכן הביא גם הר"ן
של סמך לסכך. ולפי"ז יוצא שהרמ"א חולק על המחבר, והו"ל
בלשון "וי"א". אבל מצונו כמה פעמים שהרמ"א חולק על המחבר
ואינו מביא בשם י"א וכמ"ש בסוף הערה 1.

5 ז"ל רש"י בביצה ל ב ד"ה וכו' תניא: מיתנין באסורייתא
הוא תסמך על פירש"י בהסבירו את דברי הרמ"א. וז"ל: דמלא
חבילות של קנים שנתנו על הסכך מלא התיר אגודן לא בטלינהו
לגבי סכך אלא להצניעם שם. עכ"ל. ונראה שכוונת רבנו שמדברי
רש"י מ' דלא סגי בסתם, אלא בעינן שחיהיה דעתו להצניעם. וזהו
שכתב הרמ"א: אם דעתו להסיקן. ועיין במשנה ברורה סקמ"א שגם
הוא תסמך על פירש"י בהסבירו את דברי הרמ"א. וז"ל: דמלא
התיר אגודתן בשעה שהניחם על הסכך לא בטלינהו לגבי סכך אלא
להצניעם חשב אבל אם הניח קנים שאינם אגודים על הסכך אף
שכבר סיכך כל צרכו בטלים הקנים אנכ עיקר הסכך וכו'. וראה גם
מ"ש בביאור הלכה ד"ה זרק חבילות.

(ב) אפי' בבית (ג) מותר להחזיר: ב ג כלים שהם מפוצלים כגון מנורה של חוליות וכסא
ושלחן שהם (ד) חתיכות חתיכות מעמידין אותם ביום טובו (ה) והוא שלא יתקעו:

ביאורי הגר"א

כו': (ב) אפי' בבית כו'. מדמודי נ"ש ולנ"ש
אין מילוק בין בית לחנות דל"ל המירו כו':
(ג) מותר להחזיר. דלפתוח נכ"ע מותר כמ"ש
גר"פ י"ו דשנת דלת שדיה כו' ונ"ש דלפני כאלן
משום דס"ל יש מנין נכלוס כו' כמ"ש כ"ע א' וע'
מוס' נסוגיא שם ד"ה מ"ד כו' ונשל שדיה כו'
מיירי כאלן ממ"ש אין בנין נכלוס שם וכו"ה
כני"ף ור"ן להדיא דדוקא נחורה ועט"ו:

ברכת אליהו

(ב) תנן בביצה יא ב: ב"ש אומרים אין מסלקין את התריסין
ביו"ט וכו"ה מתירין אף להחזיר. ובגמ' שם: אמר רשב"א
מודים ב"ש וכו"ה שמסלקין את התריסין ביו"ט לא נחלקו
אלא להחזיר שב"ש אומרים אין מחזירין וכו"ה אומרים אף
מחזירין בד"א כשיש להן ציר אבל אין להן ציר ד"ה מותר
ההנייא כו' אמר אביי כשיש להן ציר מן הצד ד"ה אסור אין
להן ציר כל עיקר ד"ה מותר כי פליגי בשיש להן ציר באמצע
וכו'. ומדמודי ב"ש לב"ה שבאין להם ציר מותר, והלא לב"ש
אין מילוק בין בית לחנות, דל"ל התירו סופן משום תחלתן,
וכיון דמדור דבחותן מותר, ע"כ ש, אפילו בבית מותר
להחזיר.

(ג) דלפתוח בכל ענין מותר, כמ"ש בריש פי"ז דשבת קכב ב:
דלת של שדיה ושל תיבה ושל מגדל נוטלין אבל לא מחזירין
וכו'. וב"ש דאסרי כאן לסלק תריסין — כנ"ל בסק"ב מביצה
י"א. — משום דס"ל יש בנין בכלים כו', כמ"ש כב א דב"ש
סברי יש בנין בכלים. ולכן אסור לזקוף מנורה של חוליות
דמיתו כבונה. ואיתא שם דב"ה סברי שאין בנין בכלים. אבל
אנן פסקינן ככ"ה דס"ל אין בנין וסתירה בכלים וכמ"ש
ב"ב, אלא אין האיסור בבית רק להחזיר משום גזירה שמא

יתקע. ועתו"ס בסוגיא שם יא ב ד"ה מהו דתימא. דאיתא שם
בגמ': ...תריסי חנויות נמי תנינא [וב"ה מתירין אף להחזיר]
מהו דתימא טעמיהו דכ"ה משום דאין בנין בכלים ואין
סתירה בכלים ואפי' דבתים נמי קמ"ל התירו סופן משום
תחלתן דחנויות אין דבתים לא. וכתבו תוס' שם: ותימא הא
קיי"ל אין בנין וסתירה בכלים י"ל מ"מ אסור [דחיישינן —

ב"ח] שמא יתקע. ונחשל שדיה תיבה ומגדל מיירי כאן —
בפתחת תריסי חנויות, והו"ה בשם בית — ממשיש בגמ':
מהו דתימא טעמיהו דכ"ה משום דאין בנין בכלים וכו'.
[וא"כ ע"כ הא דמצריך ב"ה טעמא דהתירו סופן משום
תחלתן ואסרי בבית היינו דוקא להחזיר אבל לסלק מותר אף
בבית וכמ"ש בשבת גבי שדיה תיבה ומגדל וא"כ כשאינא שם
דבאין להם ציר לא בעינן הטעם סופן משום תחלתן ממילא
דשרי אפי' בבית ואפי' להחזיר ולסלק שרי אפי' ביש לו ציר
כנ"ל — דא]. וכ"ה ברי"ף ור"ן שם להדיא דדוקא בחזרה.

שהרי"ף כתב: אמר תוס' ואין עולא תריסי חנויות ודוקא
תריסי חנויות דבעי לאפקי תבלין דאי לא שרית ליה להחזיר
לא פתח ואתי לאימנעי משמחת יו"ט אבל דבתי לא דכיון
דברשותיה ניתנו פתח ולא מימנע וכשיש להן ציר מן הצד
כולי על"מ לא פליגי דאסור ואפי' דחנויות ושאיין להן ציר כל

עיקר כולי עלמא לא פליגי דשרי ואפי' דבתי כי פליגי בשיש
להן ציר באמצע וכו'. וז"ל הר"ן: מפרש בגמ' תריסי חנויות
שהן כמין תיבות ועומדות בשוק ואינן מחוברות בקרקע
ותריסין הן דלתות החלונות של חנויות שסוגרין בהן את
החלונות כלילה ומסלקין אותן ביום ונותנין אותן לפניהן
ושותנין עליהם תבלין למכור לרבים וכו"ו מותר ליקח
מחנותי המכירה ולבדל קצת ויזכיר לו סכום המקח וב"ש אסרי
אפילו סלוקן אע"פ שאין להם ציר אלא באמצע גזירה אטו יש
להם ציר מן הצד כדפרשי' בגמ' משום דס"ל לב"ש דיש בנין
בכלים ודאי שסתירה בכלים וכו"ה לא גזרי ולהכי שרי אף להחזיר
בכלים ודאי שלא לצורך תיבה ודאי אע"ג דאמרינן אין בנין בכלים
ואין סתירה בכלים אפי"ה איכא למגזור ציר באמצע אטו ציר
מן הצד וציר מן הצד [בדבתין] שמא יתקע וחייב משום מכה
בפטיש אלא [בחנויות הוא] דשורי ליה משום תחלתן כדאמר'
בגמ' וכו' וביה כמ"ש דאין דכיון דמן הצד גופיה לא
מיתסר אלא משום שמא יתקע לדידהו דס"ל דאין בנין בכלים
לא גזרינן באמצע דלא שייכי בהו תקיעה אטו מן הצד ומיהו
דוקא בתריסי חנויות משום שמחת יו"ט אבל להחזיר בדבתי
אפי' כה"ג גזרינן.

ועט"ו [סק"א, שכתב: ולר"ף יש היתר אף בבתיים
(להחזיר) אם יש שם חשש שאינו מניח שם פתוח כנלע"ד
אבל בפתיחה מותר בכל גווני אפילו באין צורכי רבים. וע"ע
מש"ש. ובשער הציון סק"ט הוסיף: הנה אף דכמאירי איתא
שתי דעות אם מותר לסלק בשיש להם צירי מן הצד מפירוש
הרע"ב משמע דמותר וכן מוכח מביאור הגר"א. ועיין בביור
הלכה בביצה יא ב ציון ב].

(ד) בביצה הסניף צירי כבאה"ה סק"ג: לשון רמב"ם בפ"ד
מהל' יו"ט משמנה שם כ"א. והיינו דתנן בביצה שם עמוד ב':
שלשה דברים ר"ג מחמיר כדכרי ב"ש וכו' ואין זוקפיין את
המנורה ביו"ט. ובגמ' שם כב א: מאי קא עביד אמר רב חיינא
בר יבנאן בשבת מנורה של חליות עסקינן דחזי כבונה דב"ש
סברי יש בנין בכלים וכו"ה סברי אין בנין בכלים ואין סתירה
בכלים. ומ"ש המחבר, "שהם חתיכות חתיכות" הוא] כפי'
הראשון בתוס' שם ד"ה וכו"ה סברי כו'. ח"ל התוס': וא"ת
הוא בשבת (מו"ר) במנורה של חליות תריסי חנויות ואסור
י"ל דהתם כמ"ש בשבת והכא מיירי ביו"ט ולא החמירו
חכמים הואיל ואין בנין בכלים אי נמי י"ל דהתם מיירי שכולה
של חליות ומפרקין אותה אברים אברים אבל הכא מיירי שאין
חסר כאו רק להקימה קצת ואינה בעלת אברים דכולה

באר הגולה

ה זינמיו לעיל סי' ש"ד סעי' ו'.
ו זינמיו לעיל סי' ש"ד סעי' ד'.
ז מה' קטני מרי
ש כ"ג.

א זינמיו לעיל סי' ש"ו.

א משנה ב'ה ל"ה.
ב בנריחא וגמלא
שס.

נמהוק משום דכאן משום שמח י"ט משא"כ שם דליא
אלא משום חזירו ט"ו: (ו) להתיר כו'. שם
ל"א ל"ג: (ז) לקטום כו'. שם ל"ג ז' ע"ש:

ביאורי הגר"א

תקב

תקא

ברכת אליהו

מחוברת היא, עכ"ל. ונא"כ המחבר דסתם כאן דמותר בשל
חוליות וכו' שהם חתיכות חתיכות ע"כ דס"ל כחירין הראשון
דשני שבת מיר"ט — ד"א. וע"ל סימן רע"ט ס"ז.

(ה) עבא"ג סק"ד שכתב: מדין תריסי חנויות. והיינו
שבתריסי חנויות לא התירו רק כשאין להם ציר, אבל ביש להם
ציר אסור גזרה שמה יתקע, וכנ"ל בס"א וכמש"ש. הרי

דבתוקע אסור אף כשיש שמחת יו"ט. וכמש"ש תוס' בבב"ב כב
א ד"ה וכו' הג"ל בסק"ד דביר"ט לא התירו אלא משום שאין
בנין בכלים. וכמש"ש בגמ' שם הג"ל בסק"ד: וכו' סברי אין

בנין בכלים וכו'. מ' הא אם יש בנין היה אסור. משא"כ בתוקע
שאסור מדאורייתא. וכמש"ש בשבת מז' ב'... ולא יתקע (בחוץ
ע"י יתדות — רש"י) ואם תקע חייב חטאת כו'. והמ"א

בסק"ד כתב שמכיון שאין בנין וסתירה בכלים, לכן התיר
מהר"ל לפתוח כתב חתום שהביא עכ"ס ביר"ט. ומש"ש מ"א

בשם מהר"ל להתיר לפתוח כתב ביר"ט צ"ע. דהא לא התיר
ביר"ט אלא משום שמחת יו"ט, כמש"ש בבב"ב ט, י שיש

מלאכות שהקלו בהם ביר"ט משום שמחת יו"ט. ועיין סימן
ש"ח סי"ט. ששם פסק המחבר שבשבת אסור להוליך סולם
„משוך לשוכן כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול

ויבא לצוד". ושם בסק"א כת' דהא דמותר ביר"ט הוא משום
שמחת יו"ט משא"כ בשבת. וא"כ הו"ה כאן הא דמותר

במנוחה הוא משום שמחת יו"ט. וא"כ צ"ע אמאי מתיר
מהר"ל לפתוח כתב ביר"ט שהרי אינו לצורך שמחת יו"ט.

[ועד"א]. וזה הטעם שבס"א אסור ביש להם ציר מהצד גזירה
שמה יתקע, וכאן שרי אפי' במהודק. וכמש"ל דכאן זוקף את
המנוחה להאיר, ומשום שמחת יו"ט מותר אף במהודק.

משא"כ שם — בחזרת תריסים — דאינו לצורך יו"ט וליכא
האי טעמא, אלא כל טעם ההיתר הוא משום „החירו סופן
משום תחלתן". כזה לא הקילו להדק גזירה שמה יתקע. [ועיין
(ו) ביצה לא ב': אמר שמואל חותמות שבקרקע (כגון דלתות
פתחי בורות ומערה הסגורים בקשרי חבלים — רש"י) מתיר

ג ה (ו) להתיר ולהפקיע ולחתוך חותמות שבכלים ושבקרקע ולשבור פותחות כדינם
בשבת כך דינם ביר"ט (ועיין לעיל סי' ש"ד סעי' ו'). ד (ו) לקטום קש או קיסם או תבן או עצי
בשמים דינן ביר"ט כדינן בשבת (ומלתא סימן ש"ז סעי' ד'). ה ז קמטים שעושין הנשים
בבתי זרועותיהן ובבתי שוקיהן אסור לעשותן ביום טוב משום חיקון מנא:

תקב לכבד הבית. וכו' סעיף אחד

א א (א) לכבד הבית כדינו בשבת כך דינו ביום טוב (ועיין לעיל סי' ש"ו):

תקא דין שלשול פירות ביום טוב ממקום למקום. וכו' ג' סעיפים

א א (א) משילין פירות דרך (ב) ארובה (פי' מן ס יסל יתק' מלומר מפליג פירות לארץ) ביר"ט ב

תקב

תקא

ברכת אליהו

(א) הקשר דהא לאו קשר של קיימא הוא שהרי להתיר חמיד
הוא עשוי — רש"י) אבל לא מפקיע (החבל לסתור עבותו
וגדלתו — רש"י) ולא חותך (דהא סתירה היא ויש סתירה

בבנין של קרקע — רש"י) וכו'. ושם לב א: הוא (שמואל —
רש"י) דאמר כי האי תנא דתניא חותמות שבקרקע מתיר אבל
לא מפקיע ולא חותך אחד שבת ואחד יו"ט ושבכלי בשבת

מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ביר"ט מתיר ומפקיע וחותר.
(ו) שם לב ע"ש. [דאיתא בבב"ב לג א-ב: אמר רב יהודה
אוכלי בהמה אין בהן משום תקון כלי וכו'. ומקשה שם הגמ'

מעצי בשמים דאיתא שאסור לקטם. ומשינן: אמר רב חסדא
לא קשיא הא ברכין (מותר) הא בקשין (אסור). שאינן ראויין
למאכל בהמה — רש"י). ועט"ס סק"ה].

תקב (א) שם כב ב. [דאיתא בבב"ב שם: אין מכבדין בית
המטות ביר"ט ושל בית רבן גמליאל מכבדין אמר רבי אליעזר

בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל
ולא היו מכבדין בית המטות ביר"ט אלא מכבדין אותן מעיו"ט

ופורסין עליהם סדינין למחר כשארורים נכנסין מסלקין את
הסדינין ונמצא הבית מתכבד מאליו אמרו לו א"כ אף בשבת
מותר לעשות כן. ועיין סימן של"ז ס"ב ומש"ש].

תקא (א) מתניתין שם. [דתנן בבב"ב לה ב': ומכסים
פירות בכלים מפני הדלף וכן כדיו יין וכדיו שמן ונותנין כלי

חתך הדלף בשבת. ועיין סימן של"ח ס"ז ומש"ש בסק"א].
(ב) גמ' שם ודלא כר' יצחק. [בסק"א הבאנו דברי המשנה
בביצה לה ב': ומכסים פירות בכלים. ובגמ' שם לו א: אמר

עולא ואפילו אוריר דלכני (לבנים הסדורים ומוקצים לבנין
וגשמים נוטפים ומתירא שלא ימוחו מותר לטלטל כלים
לצרכן ולכסותן ולא אמרינן הואיל והן עצמן אין נטלין אף

הכלי לא ניטל לצרכן — רש"י) ר' יצחק אמר פירות הראוין
(דוקא פירות הראוין לטלטול הוא דשור רבן לטלטל כלים
לצרכן אבל מידי דלאו בר טלטול איז כלי ניטל לצרכו —

ולא ישלשלם בחלונות ולא יורידם בסולמות ולא יטלטלם מגג לגג אע"פ שהן שוין:

ב ג (א) מותר לכסות פירות או כדי יין או (ב) לבנים מפני הדלף: ג ד (ג) ליתן כלי תחת
הדלף כדינו בשבת כך דינו ביום טוב (ועיין לעיל סימן של"ח סעיף מ'):

תקב קצת דברים האסורים לטלטל ביר"ט. וכו' ד' סעיפים

א א אין הסומא יוצא במקלו ולא הרועה בתרמילו (ודין חגור דיו יו"ט כמו שנשת וע"ל סימן ש"א — מה' דאממר ומר
סעיף י"ז): ב ב אין יוצאין בכסא אחד האיש ואחד האשה ג ואיש שהיו רבים צריכים לו

מותר (א) ומוציאין אותו על הכתף אפילו באפריון: ג ה (ב) מי שנתכווצו (פי' שנלממו ועשו
קשרם) גידיו שוקיו יכול לצאת במקל: ד ו אין מנהיגין בהמה במקל:

תקב דינים הנוהגים בבהמות ביר"ט. וכו' ד' סעיפים

1234567

א א (א) מסירים זבובים הנתלים בבהמה אף ע"פ שהן ששים חבורה: ב ב (ב) אין מגרדין
לבנים. גמ' שם ודלא כר' יצחק: (ג) ליתן. וכלנא שלא יכחק: (ב) מי כו'. מה' דקנ הקטע
ומש"ל סי' ש"ח:

ביאורי הגר"א

לבנים. גמ' שם ודלא כר' יצחק: (ג) ליתן. וכלנא שלא יכחק: (ב) מי כו'. מה' דקנ הקטע
ומש"ל סי' ש"ח:

תקב (א) ומוציאין אותו כו'. כלישנא
נמלא משום דחוקא דלינולא אלמלא אף נלא דיעמותא
ודלא כר' חמי ואף ע"ג דלשנא קמא סל משום

ניעמותא כלישנא נמלא קי"ל ועוד דמילמא
דרכנן הוא כ"ד הרמז"ס וכן הר"ף השמיט מ"ש

ברכת אליהו

רש"י) ואודא ר' יצחק לטעמיה דאמר ר' יצחק אין כלי ניטל
אלא לדבר הניטל בשבת. ולית הלכתא כוותיה דר' יצחק. ועיין
סימן ש"י ס"ו וסימן שכ"ב ס"א].

(ג) מתניתין בבב"ב לה ב' הג"ל כ"ח יתקף אמר רב יוסף בריה
הדלף בשבת. [ועיין סימן של"ח ס"ח ומש"ש].

תקב (א) [איתא בבב"ב לה ב': א"ל רב נחמן לחמא בר
אדא וכו' וזיל לגבי דר' יעקב בר אדאי ובעי מיניה כסא (שכרים

צריכים לו) מה אתון ביה (מה אתם אומרים בו — רש"י)
אדאול להתם נח נפשיה דר' יעקב בר אדאי כי סליק אשכחיה
לרבי זריקא א"ל כסא מה אתון ביה א"ל הכי אמר ר' אמי

ובלבד שלא יכתף מאי ב' ובלבד שלא יכתף אמר רב יוסף בריה
דרבא באלונקי (שנותן זרועו על כתף חבירו וחבירו על כתפו
זה בכסאו יושב על זרועותם דמתחיו דרך חול ופרהסיא

להוליך למקום רחוק טפי משנושאים בין ידהן בכסאו —
רש"י) איני אלא רב נחמן שרא לא ילחא (שהן שחו של רב
נחמן — רש"י) למיפק אאלונקי שאני ילחא דבעיתא (ליפול

— רש"י) אממר ומר זוטרא מכחיפ' להו (בכית המדרש עד
מקומם — רש"י) בשבתא דרגלא (שדורשין — רש"י) משום
ביעותא (שהיו נבעתים מן הצבור העומדים על רגליהם

מפניהם והיו יראים ליפול — רש"י) ואמרי לה משום דחוקא
דצבורא (שעומדים על רגליהם וטורח צבור הוא הלכך מכתפו
להו עבידיהם ותלמידיהם ומוליכין אותן מהר למקומם —

רש"י). ודברי המחבר הם מדברי הרמב"ם בה"ל יו"ט פ"ה

ולא ישלשלם בחלונות ולא יורידם בסולמות ולא יטלטלם מגג לגג אע"פ שהן שוין:

ב ג (א) מותר לכסות פירות או כדי יין או (ב) לבנים מפני הדלף: ג ד (ג) ליתן כלי תחת
הדלף כדינו בשבת כך דינו ביום טוב (ועיין לעיל סימן של"ח סעיף מ'):

תקב קצת דברים האסורים לטלטל ביר"ט. וכו' ד' סעיפים

א א אין הסומא יוצא במקלו ולא הרועה בתרמילו (ודין חגור דיו יו"ט כמו שנשת וע"ל סימן ש"א — מה' דאממר ומר
סעיף י"ז): ב ב אין יוצאין בכסא אחד האיש ואחד האשה ג ואיש שהיו רבים צריכים לו

מותר (א) ומוציאין אותו על הכתף אפילו באפריון: ג ה (ב) מי שנתכווצו (פי' שנלממו ועשו
קשרם) גידיו שוקיו יכול לצאת במקל: ד ו אין מנהיגין בהמה במקל:

תקב דינים הנוהגים בבהמות ביר"ט. וכו' ד' סעיפים

1234567

א א (א) מסירים זבובים הנתלים בבהמה אף ע"פ שהן ששים חבורה: ב ב (ב) אין מגרדין
לבנים. גמ' שם ודלא כר' יצחק: (ג) ליתן. וכלנא שלא יכחק: (ב) מי כו'. מה' דקנ הקטע
ומש"ל סי' ש"ח:

ביאורי הגר"א

לבנים. גמ' שם ודלא כר' יצחק: (ג) ליתן. וכלנא שלא יכחק: (ב) מי כו'. מה' דקנ הקטע
ומש"ל סי' ש"ח:

תקב (א) מסירים. כפי' ערוך ורמז"ס נהא
דמקדין וקי"ל שם כר"ל ז"ע: (ב) אין מגרדין
כו'. עמוס' שם ד"ה ושלש כו' ודוקא כו' ולפי'

הרמז"ס א"ל לה:
ה"ג. ופסקן כלישנא בתרא שם בגמ': משום דחוקא דצבורא.
ולפיכך סתמו שמותר ברכים צריכים לו, "מוציאין אותו על
הכתף" — דהיינו מש"ש בגמ', "אלונקי". ומדברי הגמ'

שאמרו "משום דחוקא דצבורא" אלמא שאין בלא ביערותא
מותר לכתף. ודלא כר' אמי שאמר — על כסא שרכים צריכין
—: ובלבד שלא יכתף. והא ליחא דלישנא בתרא כיון

שרכים צריכין לו — הוי דחוקא דצבורא וטורח הצבור —
שרי לכתף. ואע"ג דללישנא קמא ס"ל, "משום ביערותא", לא
הזכיר זאת הרמב"ם, משום דקי"ל בכל מקום כלישנא בתרא.

וכדרכו של הרמב"ם לספוק כלישנא בתרא. ועוד דמלתא
דרבנן הוא ואזלינן לקולא. כן דעת הרמב"ם. וכן הר"ף
השמיט מש"ש רב אמי, ובלבד שלא יכתף" מטעם הנ"ל —

דללישנא בתרא אם רבים צריכין לו מותר אפי' לכתף. [ועיין
כ"י, מ"א סק"א ובבירור הלכה ביצה שם ציון ד'].

(ב) מהא דקב הקטע וכמש"ל סימן ש"א. [דאיתא שם
רש"י:] אין הקטע יוצא קב שלו דהיינו שעושה כמין פדוס
של רגל וחוקק בה מעט לשום ראש שוקו בתוכו ואינו עושה

זה להלך בו שעכ"פ צריך הוא למקלו אלא כוונתו כדי שלא
יראה חסר רגל אלא נכה רגל כיון דאינו צורך הלכות אסור. ומ'

טעם האיסור הוא, "כיון דאינו צורך הלכות". משא"כ כאן
מותר משום דנחשב לו כמנעל, כיון שאין יכול לילך בלתי.

וכ"כ תוס' ביומא עט א סד"ה הקיטע (מעמוד קודם). ועיין
סימן ש"א סעי' ט"ו י"ז ומש"ש].

תקב (א) וכבא"ה סק"א ציין למשנה בבב"ב כ"ג. דתנן
הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
ביאור הגר"א <ברכת אליהו> - או"ח (תצה - תקפ) אליהו בן שלמה זלמן (הגר"א) - רקובר, ברוך (מפרש) עמוד כ

באר הגולה

ג משנה וגמרא שנת קכ"ג.
ד גמרא וגמרא שס.

א משנה צילה ל"ו.
ב יציאתו לעיל סימן של"ט.

בהמה במגדרת ב"ט מפני שמשרת שער: ג אין מילדין בהמה ב"ט אבל מסעדין אותה שאוחז בולד שלא יפול לארץ ונופה לו בחוטמו ונותן לו דד לתוך פיו: ד ד בהמה שריחקה ולדה מותר לזלף (פי' לשפוק) מי שליתה עליו וליתן מלא אגרוף מלח ברחמה כדי שתרחם עליו אבל הטמאה אסור לעשות לה כן: הנה ועל פי רמ"ז ס"ג נהג"ה אם אדם מלווה על שמינת נהמו נ"ט:

תקכד כמה דברים האסורים ביו"ט. ובו ב' סעיפים

א א אין עולין על גבי אילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מספקין להכות כף על ירך ולא מטפחין להכות כף על כף ולא מרקדין ולא דנין ולא מקדשין ולא כונסין ולא מביכין (א) ולא מגרשין ולא חולצין ולא מקדישין ולא מחרימין ולא מפרישין תרומה ומעשרות: הנה ודין פדיון הן מינו נשנח כן דיו ב"ט ועל פי של"ט סעיף ד': ב (ב) שכיב מרע דתקף ליה עלמא טובא שרי לגרש אפי' בשבת:

ביאורי הגר"א

תקכד (א) ולא מגרשין. תוספתא והנילו מוס' ור"ן: (ב) שכיב מרע כו'. גיטין ע"ו ב'

ברכת אליהו

שם עמוד א': שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר וחכמים אוסרים וכו' ומקדין את הבהמה ביו"ט וכו' רבי יהודה אומר אין מקדין את הבהמה ביו"ט מפני שעושה חבורה אבל מקרפין וחכמים אומרים אין מקדין אף לא מקרפין. ורש"י שם ב"ה ומקדין פי': במגדרת של ברזל ששיניה דקות ואע"ג דעבדי חבורה. ובגמ' שם: ור' אלעזר בן עזריה סבר לה כו' שמעון דאמר דבר שאינו מתכוין מותר וכו' קרוד וכו' קרצוף שרי אמר רבא אמר רב נחמן אמר שמואל ואמר לה אמר רב נחמן לחודיה הלכה כו' שמעון שהרי ר' אלעזר בן עזריה מודה לו. ומ"ש המחבר, "מסירים זכובים וכו'", הוא כפירוש השני שבערוך ערך קרד ורמב"ם בהא דמקדין וקיי"ל שם כ"א בן עזריה. וזו"ל הרמב"ם בפ' המשניות שם: מקדין הוא הסרת הזכובים הקטנים הנחלין ביריכות הבהמה ועושים שם חבורה כשמסירין אותן ומקרפין הסרת הזכובים הגדולים שאינן עושים חבורה כשמסירים אותם. וחכמים סוכרין דבר שאין מתכוין אסור כמו רבי יהודה והלכה כרבי אלעזר ואומריו מקדין את הבהמה כלכר כי העיקר אצלנו כמו שהזכירתיך פעמים דבר שאין מתכוין מותר, עכ"ל. וכן פסק הרמב"ם בהל' יו"ט פ"ד הט"ז.

תקכד (א) [בריש הסעיף בבאה"ג סק"א ציין למשנה

בביצה ל"ו. דתנן שם עמוד ב': כל שחייבין עליו משום שבות ומשום רשות משום מצוה בשבת חייבין עליו ביו"ט ואלו הן משום שבות לא עולין באלין ולא רוכבין ע"ג בהמה ולא שטין על פני המים ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין ואלו הן משום רשות לא דנין ולא מקדישין ולא חולצין ולא מביכין ואלו הן משום מצוה לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין ולא מגביהין תרומה ומעשר וכו'. ומ"ש המחבר, "ולא מגרשין" ליתא שם במשנה. וכ"ה] בתוספתא שם פ"ד אות ג'. [בפנינו בתוספתא ליתא. אולם ראה שם בנוסחאות כ"ז אות א' שכת': ולא מגרשין מצוה ממאנן. והביא תוס' שם י"א ד"ה מ"ט ובגיטין עז ב ד"ה ותיוול ור"ן שם לו ב. ונע"ל סק"ב ולעיל סימן של"ט ס"ד ומש"ש בסק"ד ובאבן העזר סימן קל"ו ס"ז ומש"ש בסק"ד ובהערה 6 שם].

(ב) "מ"ש המחבר, "שכיב מרע כו'" כתב הט"ז סק"ב: פי' ונכתב הגט בע"ש. והמקור לדין זה הוא בגיטין עז ב: ההוא שכיב מרע וכתב לה גיטא לדבייתהו בהדי פניא דמעלי שבתא ולא הספיק למיתביה לה למחר תקף ליה עלמא (והיה ירא פן ימות ותזקק ליכם — רש"י) אחו לקמיה דרבא אמר להו זלו אמרו ליה ליקנייה ניהלה לההוא דוכתא דיתבי ביה גיטא ותיוול איהו ותתחד ותפתח ותחזיק ביה וכו'. ותתו"ס שם ד"ה ותיוול כו'. וזו"ל: פי' שרי לפי שהגט אסור לטלטל למוסרו לה אע"ג דבתוספתא בפרק משילין תניא אין מגרשין בשבת

תקכה דין הלוואה ביו"ט. ובו ב' סעיפים

^{ההנהגה}

א א הלוואת יו"ט ניתנה ליתבע בדין (וע"ל סימן ש"ז סעי' י"א): ב ב גבאי צדקה גובין מהחצרות ביו"ט אבל לא יכריזו כדרך שמכריזין בחול אלא גובין בצנעה ונותנים לתוך חיקם ומחלקים לכל שכונה ושכונה בפני עצמה:

תקכו דין מת ביו"ט. ובו י"ב סעיפים

א א מת (א) המוטל לקברו אם הוא ביר"ט ראשון: (ב) (לא יתעסקו יו שחל ואפילו יקריח ואי אפשר בעממין אצל) יתעסקו בו בעממין (ג) אפילו מת בו ביום (וע"ל סימן ש"ד) ואפילו אם יכולין להל"ש וכ"כ הר"ן דלפי' מר וטרעא שרי אמרה לנכח והא דלמר והוא דלמשה קאי ליום טוב שני דמתעסקים יו שחל.

ביאורי הגר"א

תקכו (א) המוטל כו'. רש"י שם ד"ה אמר רבא כו' ור"ל דל"מ די"ט קאי אמת: (ב) לא יתעסקו כו' ואפי' כו' ואי כו'. כ"כ נה"ג וכו' נ"ה כ' א' אלא א"כ י"ט כו' אפשר בעממין:

ברכת אליהו

בשכיב מרע הקילו דלא תפול קמי יבם הלכי בפי' משילין (ביצה לו ב) קתני אין מקדישין ולא קתני אין מגרשין כמו בתוספתא משום דשכיב מרע שרי לגרש ולא הוי כמו טלי גיטך מעל גבי קרקע דכיון שהגט בא מרשות הבעל לרשותה הוי כאילו נתנו לה. ועיין באבה"ז סימן קל"ו ס"ק ט"ו, ט"ז.]

תקכו (א) רש"י שם ד"ה אמר רבא כו' ור"ל דל"ת דיו"ט קאי אמת'.

(ב) כ"כ בה"ג, וכ"כ ב"ה כ א. דאיתא שם: אמר עולא ידעי חברין בבלאי מאי טיבואן עבדינן בהדיהו (כלומר) נוהגין לב להכיר טובה שעושים עמהם בני ארץ ישראל שעיכרו את אלול — רש"י) מאי טיבואת עולא אמר משום ירקא (להפריד שבת ויו"ט זה מזה כדי שלא יכמושו ירקות

1 כבאה"ג סק"א כת': מימרא דרבא ביצה ו'. דאיתא שם עמוד א': אמר רבא מת ביו"ט ראשון יתעסקו בו בעממין. ומ"ש המחבר "המוטל לקברו", כ"כ רש"י שם ד"ה אמר רבא: מת המוטל לקברו אם יו"ט ראשון הוא וכו'. ופי' הד"א: והיינו דרש"י בא לפרש שלא לטעות דהאי מת ביו"ט הוא דוקא אם ביו"ט מת אבל מת קודם יו"ט יהיה שרי אפילו לישראל והא ליתא דהרי לקמן מוקי הגמ' מימרא דרבא באשתהי ונהי דקאי על סיפא כמ"ש בסק"ג מוכח דרישא מיירי ג"כ באשתהי לכן מפרש רש"י מת המוטל לקברו ביו"ט בין שמת ביו"ט או קודם יו"ט. ובכיוור הלכה בביצה שם ציון ג' — אחרי שהביאו דברו רבנו — כתבו: ורש"י לשיטתו שכתבו הראשונים משמו, דביו"ט ראשון אי לא אשתהי משתינן ליה, אבל לשיטת הטור והמחבר שמתיירין קבורת המת ביו"ט ראשון ע"י עממין אפילו מת בו ביום, צ"ל שדקדקו לכתוב, מת המוטל לקברו, שלא נאמר דרבא מת ביו"ט דוקא קאמר, אבל מת מלפני יו"ט בין שהיה שהות ביום לקברו אינו דוחא יו"ט אפילו בשבות דאמירה לנכרי, הלכך כתבו המוטל לקברו לאשמעינן שבין מת ביו"ט ובין מת מלפני יו"ט מתעסקין בו בעממין, ולא דמי להא דאמר רבא לקמן ח ב שחט צפור מערב יו"ט אין מכסין אותו ביו"ט. דשאני התם שלא התירו אלא משום שמחת יו"ט דילמא מימנע ולא שחית. והאי טעמא לא שייך מערב יו"ט. משא"כ הכא גבי מת שהתירו משום ביו"ן המת וככויר הבריות שדוחה לית דלא תסור, אין לחלק בין

באר הגולה

א גמרא שנת קמ"א וכתב טור בשם המוסקפות וכ"ס הרמב"ם בפ"ד.
ב טור נשם רמב"ם וכתב ה"ה שהא' יושלמי וברייחא נמשכת דמא'.
א מיתרע דנחל צילה ו'.

ב טור בשם אביו.
ההל"ש וכ"כ הר"ן דלפי' מר וטרעא שרי אמרה לנכח והא דלמר והוא דלמשה קאי ליום טוב שני דמתעסקים יו שחל.

ביאורי הגר"א

(ג) אפי' מת כו' ואפי'. דלפי' מר וטרעא דעבי אשתהי ל"ק אלא א"כ שני מקדאמר רב אשי קמס ואף ע"ג דלא כו' ול"ק נ"ט שני ואע"ג דנכ'...מולין קאמר ולא ידענא כו' סוגיא דכאן לא ק"ל כן וכ"ש לרב

ברכת אליהו

הנאכלות כשהן חיין בשבת שאחר יו"ט או ביו"ט שאחר שבת — רש"י) רבי אחא בר חנינא אמר משום מתאי (להפריד שבת ויוה"כ"פ זה מזה שלא יסריח מת שימות באחד מהן שיהא ראשון ולא יקבר לא היום ולא למחר — רש"י) מאי בינייהו וכו' אלא איכא בינייהו יו"ט הסמוך לשבת בין מלפניה ובין מלאחריה מ"ד משום ירקא מעברין ומאן דאמר משום מתאי אפשר בעממין (דאמר מר ביצה ו) א מת ביו"ט ראשון יתעסקו בו בעממין — רש"י). [נמשמע דביו"ט אין היתר אף בנסרר רק בעממין דהלא כל החשש שם דכיון דחבל לן עלמא ונסרר כמש"ש בגמ' ואפי' לא אמר רק אפשר בעממין הא לא"ה אין שום היתר מדלא אמרי טחם אפשר למקבר ביו"ט ש"מ דלא משכחת כלל למקבר רק בעממין — ד"א].

(ג) [איתא בביצה ו א: אמר רבא מת ביו"ט ראשון יתעסקו בו

אפשר מעיו"ט ללא אפשר, עכ"ל. וע"ע מש"ש. ולפי האמור לעיל יוצא שאמנם הראשונים כתבו משמו של רש"י, "דביו"ט ראשון אי לא אשתהי משתינן ליה", אבל רבנו מבאי את רש"י לפרש, "דלא תימא דיר"ט קאי אמת" — והיינו שמת ביו"ט — אלא מ"ש "ביו"ט" קאי אדלקמן — ש"ביו"ט ראשון יתעסקו בו בעממין". ולדעת הטור והמחבר מ"ש "המוטל לקברו" הוא כמש"ל — בין מת קודם יו"ט ובין מת ביו"ט. ואפשר לומר עוד שכוונת רבנו — בצינו לרש"י — היא להורות שמ"ש שמוטל לקברו, היינו שמוטל לקברו ביו"ט. משא"כ כשרוצה לקברו אחר יו"ט. וע"ל סק"ג.

2 דברי בעל ה"ג הובא ברא"ש ביצה פ"א ס"ה. וז"ל הרא"ש: וכו'...כ"כ בה"ג וכו' ואי ליכא עממין אסור לישראל למיקבריה ביו"ט ראשון אע"ג דסריח כו'. ובכיוור הלכה בביצה ו א ציון ג' — ד' כתבו על דברי הגה"ה: לכאורה משנה שאינה צריכה היא, דמהיכי תיחילן להתיר קבורת המת במלאכות דאורייתא ביו"ט ראשון, ואע"ג שהרא"ש כאן ס"ה כ"כ בשם בה"ג וכו'. י"ל כיון דס"ל לבה"ג שאסור ביו"ט ראשון אפילו הוצאת המת ע"י ישראל, הוצרך לומר שאסור ע"י ישראל אפילו היכא דאי אפשר בעממין, אבל לדיון דס"ל שהוצאת המת וכן כל דבר שהוא שבות דרבנן עושין ע"י ישראל אפילו ביו"ט ראשון ואפילו היכא דאפשר בעממין וכו' צ"ע מאי קמ"ל בה"ה זו, עכ"ל.

באר הגולה

ט העש"א נמשך.
י רוקח נס' כ"א.

קבר ולחמם לו מים לטהרו ולגזוז לו שערוט (י) ואם אין באותה העיר מקום קברות לישראל מוליכין אותו לעיר אחרת שיש בה שכונת קברות אפילו חוץ לתחום ומשכירין לו ספינה להוליכו ממקום למקום ד"ט שני לגבי מת כחול שוויה רבנן (יא) ואפי' אפשר בעממין יתעסקו בו ישראל: (יב) אכל נאשכנו ונמדעית אלו אין נוהגין כן אלא כל היכא דאפשר בעממין עושין הקבר והאורן ומכריכין ע"י עממין ושא"ר הדברים עושים ישראלים כמו ג"ט ראשון אכל לא אפטר בעממין מותר לעשות

ביאורי הגר"א

כ"ט מן גלימא ואסא דא"י כ"כ ודלא כהאסרין נזה ממ"ש נפ"ג דמ"ק אין חופרין כ"י וכ"ט צ"ט שני אכל כנר פי שם הר"ף ונא"ש ומוס' ור"ן דשם נשכיל לאמר המועד לזרוך ממים שימותו ומש"ל סי' תקמ"ז סי"א: (י) ואם אין כ"י ומשכירין כ"י, ממש' ד"ט שני כ"י וכ"ט הוא מן אסא כ"ש לקצותו ישראל וכן להשכיר שלא פירט: (יא) ואפי' אפשר כ"י, כמ"ש כחול שוויה כ"י.

ברכת אליהו

במת. ומ"ש דקבורה שאני, הוא כמ"ש בספ"ג דשבת קנא א במשנה הג"ל: עשו לו ארון וחפרו לו קבר יקבר בו ישראל ואם בשכיל ישראל (הרי זה) לא יקבר בו עולמית כ"י. ע"ש (והוסף הד"א: אף דלחי בכח"ה ה"י שרי כנ"ל. ועיין בבירור הלכה ב"צה"ו א צ"ן, ד' ומש"ל סימן ש"ז סק"ג וסימן של"א סק"ז).
(ח) עמ"א סק"ו שכתב שהטעם הוא: משום כבוד המת שלא יאמרו שנחתלל שבת על ידו. ואפי' בידול לא התירו כי אם טלטול ע"י כנר ונינוק, כמ"ש בשבת ב. ב. [ועיין סק"ד].
(ט) [בבבא"ג סק"ח כתב: הרא"ש והר"ן שם. והיינו דאיתא בבב"א ו א: יו"ט שני לגבי מת כחול שוויה רבנן אפי' למיגז ליה גלימא ולמיגז ליה אסא. ומהו למדו הר"ף שם והרא"ש שם פ"א ס"ה שמותר לחצוב לו קבר — שהוא כ"ש מן גלימא ואסא דאני צורך כ"כ למת ושרי. ולא כמ"ש התוס' במד"ק ח ב ד"ה אין שיש אוסרין בזה. וראייתם ממ"ש בפ"ג [צ"ל: בפ"ק] דמ"ק שם במשנה: אין חופרין כוכין וקברות במועד. והיינו כחול המועד. ומדאסור בחול המועד כ"ש שאסור ביו"ט שני. אבל כנר פי' הר"ף ורא"ש בבב"א שם ותוס' במד"ק שם ור"ן בבב"א שם, דשם במד"ק שהתירו לחפור קבר מיירי שחופר בשכיל לאחר המועד לצורך מתים שימותו. וזה אסור אף בחוה"מ, וכמס' סימן תקמ"ז סי"א. אבל לצורך כחול המונח לפנינו, שרי לחפור קבר אף ביו"ט שני.
(י) כמ"ש: יו"ט שני לגבי מת כחול שוויה רבנן וכו'. וכ"ש הוא שמותר מן אסא. דאיתא בבב"א ו א הנ"ל בסק"ט דשרי למיגז ליה אסא. ואף שאינו צורך כ"כ שרי משום דיו"ט ב' לגבי מת כחול שוויה רבנן, כ"ש שחופר בחול שוויה רבנן וכו' להשכיר לו ספינה שלא יסריח.
(יא) כמ"ש בבב"א ו א הנ"ל בסק"ט דיו"ט שני לגבי מת כחול שוויה רבנן וכו'. כ"כ הר"ן שם, וז"ל: יו"ט שני לגבי מת כחול שוויה רבנן מסתברא דכיון דכחול שוויה רבנן אפי' אפשר בעממין יתעסקו בו ישראל וכן הסכים הרמב"ן ז"ל שלא כדברי רב אחא משבחה ז"ל שכתב דדוקא היכא דליכא עממים אבל בדוכתא דשכיחי עממים לא שרי אלא בעממים, עכ"ל. ועוד דאם איתא דדוקא במקום שאי אפשר ע"י עממין

באר הגולה

כ טור.
ל הלא"ש נפ"ק
דמ"ק.
מ ר יוחס.

הכל ע"י ישראלים (מרדכי ה' אכל ומה"ד סי' פ"ב) (י) חוץ מן הכיפה שבונים על הקבר שאין בונים אותה ביום טוב: הנה אכל מותר לכסותו ענפר מדרש נחל (נ"י) ודלא כס מחמירין כנ"ל (יד) במה דברים אמורים כשרוצים לקברו בו ביום (טו) אבל אם אין רוצים לקברו בו ביום אין עושין לו שום דבר איסור מלאכה אפילו ע"י נכרי אבל טלטול מותר (וידן ק"ש ומפלה אם מס לו מת ג"ט ראשון או נשי ע"ל סי' ע"א ענף ב' ולקמן סימן תקמ"ח נענף ה'): ה ט (טו) החופר קבר למת ביו"ט שני מותר

ביאורי הגר"א

מעשים נכונים מעמלן אין לנו: (יג) חרץ כ"י. חופרין כ"י כנ"ל וענא"ש שם: (טו) אבל כ"י. כיון שכנר נקנר: (יד) בד"א כ"י. כמ"ש אין רש"י שם ע"ש: (טז) החופר כ"י. דמול כ"י

ברכת אליהו

יכופו אותם לעשות מלאכה והשתא בזמן הזה שאין חברי מותר וכו' ומ"מ ר"ת היה אוסר ומעשה היה במלאו"ן שמת אדם אחד ביו"ט שני ורצו להתעסק בו לקברו וגער בהן ר"ת ושלח להם בני בשכר אינן בני תורה ואתם בני תורה כדאיתא בשבת (ק"ט ב) שלא לקבור מת ביו"ט שני משום דלאו בני תורה נינהו ואתי לזלוזלי ביה אבל הר"י אמר דאין זה דמיון דהא לענין הרבה דברים אשכחנא דאינן בני תורה כדאיתא ביבמות (מ ו) חזונה דקא אכלי תורמוס דשלקי נכרים ואסר להם ופרכינן והא נאכל כמו שהוא חי וכל שהוא נאכל כמו שהוא חי אין בו משום בשולי נכרים ומשני שלא היו בני תורה ואנו אין אנו חוששין בדבר זה דקיימא לן דכל שהוא נאכל כמו שהוא חי אין בו משום בשולי נכרים והר"ר יחיאל אומר דלא דמי דשאני הוא דבצנעא חזא אוכל בביתו ולא אוושא מלתא אבל לקבור מתים בפרהסיא אוושא מילתא ואין נכון להתיר ועוד אמר ר"ת דבזמן הזה נמי יש יהודים שהן משועבדים למלכות לעשות מלאכה כגון לקבל המס ולהתעסק בצרכיהם הלכך אם יראו שיתעסקו לעשות מלאכה במת יכופו אותם לעשות מלאכה למלכות, עכ"ל. וגם מ"ש התוס', שיש יהודים שהן משועבדים למלכות לעשות מלאכה וכו', דחו מקצת הראשונים משום שיהודים מעטים נכנסים מעצמם אין לנו. [כ"כ פרי"ש בתשובה סימן קט"ז, וז"ל: וכן הטעם האחר שהביא ר"ת ז"ל לאסור על היהודים משום דאיכא יהודים שעושים מלאכת השרים לכתוב להם ולעשות כל צרכיהם ודמי לחברי כטעמא דרבינא דאין נמי ליתא דאפי' איתא לדרבינא דחייש משום חזא אוכל חברי שהם פרסיים שהיו כופין כל היהודים לעשות מלאכתו וכו' נ"ט נשמטין מהם ואם יראו אותן קוברים מתים יכופו אותם ג"כ לעשות

3 נראה שכונות רבנו לדברי רש"י בבב"א ו א ד"ה אמר רבא. שלעיל בבב"א ו א דבאנו דברי רש"י שם, שכתב: מת המוטל לקבור אם יו"ט ראשון הוא וכו'. ופי' שם כונות רש"י שרק אם מוטל לקבור ביו"ט ראשון יתעסקו בו עממים. ולפי"ז יוצא ש, אם אין רוצים לקבור בו ביום אין עושין לו שום דבר איסור מלאכה אפי' ע"י עכורים".

אולם הד"א לא פירש כן. וכתב שמה שבדפוסים השו"ע צוין ס"ק זה על שם המחבר, אבל אין וכו', וז"ל: וז"ל על שם המחבר: אבל טלטול מותר. וכונתו רבנו לדברי רש"י במד"ק ח ב. שבסק"י דבאנו דברי רש"י — על מש"ש: אין חופרין כוכין וקברות במועד: והוא דאמרין בעלמא (בב"א ו א) דאפי' ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל ה"מ לטלטול או שאר דברים שאין בו טורח וכו' אבל חפירה לא. ובאר הד"א שהרא"י לדברי המחבר היא עפ"י דברי הרא"ש במד"ק פ"א ס"ה, שכתב על דברי רש"י: ודבריו ממוזיני שהרי פירש תחלה אין חופרין כוכין וקברות שהיו מזומנין לצורך מתים שימותו ומה שי"ך להביא ע"י מת ביו"ט שני יתעסקו

בו ישראל דהיינו לקבור בו ביום ועוד מ"ש אבל חפירה לא משמע שאין לחפור קבר ביו"ט שני והא ליתא דיו"ט שני לגבי מת כחול שוויה רבנן ואפי' למיגז ליה גלימא ולמיגז ליה אסא וכו' ש לחפור קבר ונ"ל ליישב בדברי שהיה קשה לו מ"ש מיו"ט שני שאם מת ביו"ט שני סמול לערב שאין שהות לקבור ביום אפי' הכי יתעסקו בו ישראל לצורך קברות חול וכן כחול המועד היה ראוי שיהא מותר לחפור קברים לצורך קברות חול ויתיר דבכי האי גונא לא התירו אלא טלטול ודברים שאין בהן טורח אבל חפירה דכיון דאין שהות ביום לקבורה גם לא עשה הקבר כיום וגם אסור למיגז ליה גלימא ולמיגז ליה אסא ביום וכן במדע נמי אין לחפור קברים לצורך חול כ"י עכ"ל. והוסף הד"א: וז"ל דגם הטלטול לא שרי רק אם הוא לצורך קבורה וכמו שריק הרא"ש וכתב ואפ"ה יתעסקו לצורך קברות חול אבל טלטול בלילה אסור, עכ"ל. ועיין מש"ש בקרבן תנאל אות צ'. אלא שעל פירוש הד"א קשה שרבנו צוין רק לש"י ולא לרא"ש. ולדברי הד"א עיקר הציון הי' צ"ל על דברי הרא"ש — שרק שם הוזכר שמותר לטלטל.

באר הגולה

נ טור נסע נס"ג
 וס"פ.
 ס הרמנ"ן נמשו'.
 ע ומנ"ן נספר
 מורח האדם.
 פ הרשנ"ל נמשוה.
 צ טור נסע הר"ר
 יעקב בן הר"ר יחזק
 הלנן כמו שפירש
 הנ"י.
 ק הגה"מ נפ"א
 מהל' מילה.

לו ליטול שכר: ו נ מותר ללוות המת ב"ט ראשון תוך התחום (י) וב"ט שני אפילו חוץ לתחום (יה) וחזרין למקומם בו ביום (יט) וכן מותר להחזיר כלי הקבורה שהוליכו עמהם חוץ לתחום: ז ע (כ) המלוים את המת אסורים לרכוב על בהמה אפי' ב"ט שני ואפי' האבלים אבל הקוברים שצריכים לקבורו אם אי אפשר מתירים להם ב"ט שני לרכוב ע"ג בהמה: ח פ (כא) אם נודע לבני עיר אחת שישראל מת רחוק משם ד' או חמשה ימים ולא ניתן לקבורה אע"פ שלא יוכלו להגיע לו עד לאחר המועד מותר לצאת לדרך ב"ט שני כדי למחר קבורתו: הגה (כב) ומותר להביא מת צ"ע שט מחק למחוס למון העיר לקחו נקמות ויפלא אע"פ שהיה אפשר לקחו במקומו (צ"י נסע משונה רש"ב): ט צ (כג) תינוק שמת בתוך ל' אם גמרו שערו וצפרניו הוא בחזקת בן קיימא ודינו כמת גדול אע"פ שאין אנו יודעים אם כלו לו חדשיו דרוב נשים יולדות ולד קיימא: י ק (כד) נפלים שנהגו להסיר ערלתן בצרור אבן או בקנה

ביאורי הגר"א

ועמ"א וט"ז: (יז) וב"ט שני כו'. כנ"ל דכחול כו': (יח) וחזרין כו'. ממ"ש נפ"א נפלא דיומא א"כ אהי כו': (יט) וכן כו'. דמלאכתן להימר ושרי שלא יגנו כמ"ש נפ"ז דשנת ואפילו י"ט בית סמוך למומה שמשממר וא"כ ה"ל שלא לנזק כלל ואסור כמש"ל סי' ש"ח ס"ד מ"מ כיון שנטל כדי שלא יגנונו מטלטל לכ"מ שירצה

ברכת אליהו

ע"כ נראה דהאי פסקא לאו דסמכא הוא איהו ואפשר שט"ס הוא ברי"ו וצ"ל מותר ליתן שכר דהיינו אם לא נמצא מי שהוא עושה בחנם אבל על אותו שאינו רוצה לעשות כי אם בשכר הוא בכלל המונעים את עצמן מן המצוות ולא תהא כזאת בישראל. והמ"א והט"ז הביאו שהשי"ש אוסר ליטול שכר. ובא"ר יי"ב בדרך שונה קושיות הט"ז, ע"ש ובמשנה ברורה ס"ק, ל"א, ל"ב ובשער הציון ס"ק מ"א, מ"א ולעיל בסימן ש"ו ס"ד, ס"ה ומש"ש ובהערה שם.

(יז) כנ"ל בסק"ט ועוד מביצה ו א דיו"ט שני לגבי מת כחול שריוה רבנן. [ועיין מ"ב סקל"ד ובשער הציון סקמ"ד].

(יח) כמ"ש בפרק בתרא דיומא עז ב: רב יוסף שרא להו לבני בי תרבו (שם הכפר — רש"י) למיעבר במיא למיתי לפירקא (שהיו דורשין ביוה"כ — רש"י) למיזל לא שרא להו א"ל אביי א"כ אתה מכשילן לעמיד לבא (לשנה אחרת לא יבואו והאיל ולא התרת: לעבור את המים ולחזור — רש"י). נהרי שההולך לבד מצוה גם חזרה ומותרת. ועיין סימן ש"ח ס"ה. סימן תקנ"ד סי"ב. סימן תרי"ג ס"ה, כאן במשנה ברורה סקל"ה. שער הציון סקמ"ז וביאור הלכה ד"ה וחזרין למקום בו ביום].

(יט) דהוי כלים דמלאכתן להיתר שמא יצטרך למת אחר ושרי לטלטלן כדי שלא יגנובו. כמ"ש בפ"י דשבת קכג ב: התירו דבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו וחזרו והתירו מחמה לצל. ואפי"ש בית סמוך לחומה שמשממר, וא"כ הוה ליה שלא לצורך כלל, ואסור להביא לתוך העיר כמש"ל סימן ש"ח ס"ד ועמש"ש בסק"ח. מ"מ כיון שנטל הכלים מהקבר בהיתר — כדי שלא יגנובו — מטלטל לכל מקום שירצה. וע"ש בס"ג שנפסק שכלי שמלאכתו לאיסור ככה"ג שמוחר לטלטלו, "ומותר לו ליטול

אסור אפילו ב"ט שני של גלויות: הגה (כה) ואסור לקחו צ"ע אלא מנימו עד למחר (צ"י): יא ר (כו) אין קורעין על המת אפי' ב"ט שני אפי' קרוביו: יב ש (כז) כשמת לביל י"ט שני משכימין וקוברין אותו קודם תפלה כשמת ביום קוברים אותו אחר אכילה: הגה דין דזק הדין צ"ע עיין צי"ד צ"מ מ"א סק"י וי:

תקכו דיני עירוב תבשילין. ובו כ"ד סעיפים:

א א י"ט שחל להיות בערב שבת לא יבשל בתחלה לצורך שבת (א) בקדירה בפני עצמה (ב) אבל מבשל הוא כמה קדירות ליו"ט ואם הותר הותר לשבת וע"י עירוב מבשל בתחלה לשבת (פי' עיין העיוז הוא שפסל ויפסל מ"ט לשנת עם מה שפסל ואסר כנר מעי"ט לשם שנת ונמלא שלא הפסל מלאכה צ"ע אלא גמר אומה): הגה (ג) ומותר להניח עירוב זה אפילו ספק חשיכה (מכריס ס"פ נמה

ביאורי הגר"א

מנהג של מורה וכמ"ש נכ"ד שהקנה מעביר ערלתם וטמן ע"ג פושעי ישראל ומשום קן נהגו: (כה) ואסור כו'. ממ"ש נפ"ק דפסחים וננה שחי מטילין לגור אלא אין מנהג לקורו: (כו) אין קורעין. דאש מלכרי המה וממ"ש נמ"ק אין קורעין כו' ש"מ דני"ט הכל אסורין: (כז) כשמת לביל י"ט כו'. עמ"א

וט"ז:
תקכו (א) בקדירה בפני כו'. כמ"ש י"ז א' ת"ר אין כו' נאמח כו' וכן לגי' הר"ף ור"ש שגורסין מ"ט לשנת נאמח כו' וערש"י שם ב' ד"ה שלא יערים כו': (ב) אבל כו' וע"י כו'. מחמי שם: (ג) ומותר להניח כו'. כמ"ש נפ"ד דשנת

ברכת אליהו

עממים ביו"ט א' אישראל ביו"ט ב'. [ועיין מ"א סק"ה. שער תשובה סק"ז. מ"ב סקמ"ז, שער הציון ס"ק י"ס"ב, ד"א, סימן של"א ס"ג ומש"ש בסק"א ובאבן העזר סימן קנ"ו ס"ד ומש"ש].

(כד) דאינו מנהג של תורה וכמ"ש בב"ר שהקבה מעביר ערלתם ונותן ע"ג פושעי ישראל. ומשום כך נהגו להסיר שלא מלונתנה עליהם ומורידן לגיהנם וכו' עכ"ל. ועיין מ"א סק"כ. מ"ב סקמ"ח, שער הציון סק"ד וביו"ד בב"י סימן רס"ג ובשו"ע שם ס"ה ומש"ש בסק"ט, י'. ועיין גם ברא"ש מוע"ק פ"ג ס"ס פ"ח מ"ש בשם רב נחשון גאון וע"ש בקרבן נתנאל אות כ' ובדעת תורה כאן].

(כה) כמ"ש בפ"ק דפסחים ט א ובנדה טו ב שהיו מטיילין לבור. דאיתא שם ושם: מעשה בשפתחו של מציק אחד (איניש אלמא וישראל הזה — רש"י) ברימון שהטילה נפל לבור ובה כהן והציק בו לידע אם פניו שחור או נקי נקבה היא ובה מעשה לפני חכמים וסיהרוהו ופניו שחור ובורלס מצוין שם. אלמא אין מצוה לקבור. [והמעשה הנ"ל איתא גם בע"ז מא ב, וצ"ב מדרע לא ציין רבנו גם לשם. ועיין מ"א סק"כ, שער תשובה ד"ה נפלים וכו', דעת תורה, משנה ברורה סקמ"ט ושער הציון סק"ט].

תקכו (א) כמ"ש כביצה יז א: ת"ר אין אופין מיו"ט לחברו באמת אמרו ממלאה אשה כל הקדרה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת. הרי שבקדירה אחת מותר להרבות אף בשביל חול וכ"ש בשביל שבת. וכן לגי' הר"ף והרא"ש שם פ"ב ס"ט שגורסין: ת"ר אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול באמת אמרו וכו'. ועיין רש"י שם עמוד ב' ד"ה שלא יערים. [דאיתא שם בגמ': מי שהניח עירובי תבשילין וכו' אכלו עד שלא אפה [נדע שלא בשל] עד שלא הטמין הרי זה לא יאפה ולא יכשל ולא יטמין וכו' אבל מבשל הוא ליו"ט ואם הותר הותר לשבת ובלבד שלא יערים. וכתב רש"י שם: לאחר שבשל לצורך יו"ט לא יערים] לומר עוד אני צריך להזמין אורחים ויבשל תבשילין אחרים ויתירם לשבת אבל בקדרה אחת אם ירכה לשבת הא אמר דאפילו לחול שרי כדלעיל ממלאה אשה קדרה בשר ואע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת. וזהו שכתב המחבר, "בקדרה בפני עצמה". דאליה שרי. ועט"ז סק"א].

(ב) מתני' דביצה טו ב: יו"ט שחל להיות ע"ש לא יבשל בתחלה מיו"ט לשבת אבל מבשל הוא ליו"ט [ובלא הערמה — רש"י] ואם הותר הותר לשבת ועושה תבשיל מעיו"ט [לשם עירוב — רש"י] וסומך עליו לשבת. [ועט"ז סק"ב].

אורח חיים, הלכות יום טוב תקכז

מותר: ג. ה שיעור תבשיל זה כזית בין לאחד בין לאלפים בין בתחלתו (ו) בין בסופו: הגה (ז)

י"ש מזרימים לבחמלה צפת כבינה (א"ו צסס יחשלמי) וכן נוהגין לבחמלה: ד ו צריך שיהא תבשיל זה דבר

אשר הוא באנו לדפוס בו את דפוס : האסכולה הדינמית :

עיקר: (ו) בין בסופר. שם מן אכלו כו': כ' המ"מ שהא' ירוש' פ"ו דנדרים: (ט) אפי' (ז) ויש כו'. ירושלמי הג"ל: (ח) או מעושן. מין כו'. שם וקוליים האספנין כו' וכמ"ש בפרק

ה"ר"על ר"ת דר' יהושע פליג עלה דר"א והלכתא כר' יהושע
וכנ"ל. וא"כ אף לכתחילה הו"ל להחזיר בתבשיל לבד ולפסוק
כר' יהושע. אולם מ"מ טעמא דהלכתא שם יז ב' מייח דר"א
לחזרו וכנ"ל. ולכן, "יש לומר דהלכתא ברווחה" — לשון הד"א.
ולפיכך לכתחלה, "עושין אותו כפת ותבשיל". ונ"ל ראה
לדבריו של ר"ת ממש"ש כא ב', כב א', דתנן שם ג' דבריו ר"ג
חממיר כדברי ב"ש אין טומנין את החמין לכתחלה ביו"ט
וכו'. ובגמ' שם: ה"כ דמי אין דאנח עירובי בתבשילין מאי
טעמא דב"ש? ואי דלא אנח עירובי בתבשילין מ"ט דב"ה וכו'.
ורבא אמר לעולם שנהיה שאני הטמנה דמוכחא מילתא
דאדעתא דשבתא קעביד איתיביה אביי חנניה אומר ב"ש
אמרין אין אופנין אלא אם כן ערב כרב ואין מבשילין אא"כ
ערב בתבשיל ואין טומנין אא"כ היו לו חמין טומנין מעיו"ט
הא היו לו חמין טמונין מיהא עביד דב"ש דמוכחא מלתא
דאדעתא דשבתא קעביד איהא אמר אביי געגן שערב לזה ולא
ערב לזה ודחביה היא ואילבוי דב"ש, עכ"ל הגמ'. אלא איתא
מאי אריא אין טומנין אפי' אופנין נמי לא אלא דאף לב"ה צריך
ג"כ כפת. [וביאר הד"א: ועתה אם ימנא דלבי"ה יד בתבשיל
לחוד א"כ מה זה דאיתא במתני' דאין טומנין לב"ש דלא היה
יכול לחנות אין אופנין והיינו כשעירב בתבשיל לחוד דלבי"ה
מותר אף לאפות ולב"ש לא מהני לפת אלא ודאי דגם לב"ה
לא מהני בתבשיל לפת וא"כ אם כשעירב בתבשיל לחוד הלא
גם לב"ה אסור לאפות וכאם כשעירב כפת הלא גם לב"ש שרי
לאפות והו"ה! דלא מצ' למתני דאסור לב"ש בתבשיל ובגון
לכפות בתפ' לבדו לב"ה ג"כ אסור להכי לא משכחא רק
להטמין ובגון שעירב כפת ותבשיל דלבי"ה מהני להטמנה
ולב"ש לא מהני.]

אבל דעת ה"ר הג"ל ור"ן שם יז ב' ורמב"ם בפ"ו מהל'
יו"ט ה"ג ושם"ד בתבשיל לבד סגי. וכ"ה להדיא בתוספתא
שם פ"ב ה"ב: העושה תבשיל מעיו"ט אופה ומבשל עליו
לשבת ומטמין עליו את החמין וכו' ורש"אין בני (מבוי) [צריך]
לעשות תבשיל לאפות ולבשל עליו לשבת. והתוספתא כו"א
שמותי הוא, אבל ב"ש פליג להדיא כנ"ל. והמוכח מדברי
התוספתא כשיטת ר"ת.

ולעיל הבאנו דברי המשנה שם כא ב': אין טומנין את
החמין לכתחלה ביו"ט. ומהא דנקטה המשנה הלא לישנא
ד"טומנין את החמין" ולא נקטה אין אופנין. כלאורה מוכח
כר"ת — דבעינן תבשיל ופת וכלא ערב כפת אסור לאפות.
אולם אין ראייה משם. דאפשר לומר שם"ש, "אין טומנין את
החמין כו", לרבותא נקט דאפי' חמין שיהו כעין תבשיל
פ"ה אסור, ולא מהני תבשיל להטמנה שהוא ענין בישול.

(ג) כמ"ש בפ"ב דשבת לר' א. דתנן שם: ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ע"ש עם חשכה עשרתם וברחם וכו' ספק חשכה ספק אינו חשכה וכו' ומערכין וכו'. ובגמ' שם: אה גופא קשיא אמרת שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ע"ש עם חשכה עם חשכה אין ספק חשכה ספק אינו חשכה לא והדר תני ספק חשכה ספק אינו חשכה מערב וכו' א"ר אבא א"ר חייא בר אשי אמר רב לא קשיא כאן בעירובי תחומין כאן בעירובי חצרות. וע"ש תוס' ד"ה לא. ושכתבו: נראה לר"ת כפי' הקונטרס דבעירובי תחומין מחמירין משום דאית להו סמך מן המקרא וכן פיר"ח וכן יש בירושלמי וכן משמע בפרק מי שהוציאוו וכו'. הרי דבעירובי חצרות מקילין כיון שאין להם סמך מן התורה. והו"ה כאן בעירובי תבשילין, מותר להניח עירוב זה אפי' ספק חשכה, כיון שאין לו סמך מן התורה. ועד"א וביורו הלכה כביצה זו בצינ' א'.

(ד) ירושלמי: עירובי תבשילין קב' הם פת כביצה ותבשיל כזית ואומר בא"י אמ"ה אקב"י על מצות עירוב ומתנה ואומר בדין יהא שרי לן לבשולי ולאפווי מו"ט חבירו ומיו"ט לשבת ולמי שסומנין על עירוב זה עד מוצאי י"ט האחרון וכלכד שיהא עירובו שמור עד מוצאי י"ט האחרון אכלו וא שאבד צריך לערב ביו"ט האחרון, עכ"ל הירושלמי. והביאו הגמ"י בה"י יו"ט פ"ה ה"ג אות ב' והמרדכי ביצה פ"ב סימן תרע"ב. ופנינו ליתא הירושלמי הנ"ל. ועיין בשיירי קרבן ביצה פ"ב ה"ג ד"ה הא דאמר ר' יוחנן. וכבר העיר על כך בערוך השולחן סי"ח דו"ל. ואמנם לפנינו לא נמצא זה בירושלמי וארבעה דרב אומר שם בכזית ור' יוחנן ס"ל פ' פחות מכזית ע"ש וגם הא הירושלמי הביא קב' דר' יהושע דדי תבשילי בלבד אמנם כיון שהפוסקים הביאו זה מסתמא כן

ביאור הגר"א <ברכת אליהו> - או"ח (תצה - תקפ) אליהו בן שלמה זלמן (הגר"א) - רקובר, ברוך (מפרש) עמוד מ

קכד

באר הגולה

ט הגה"מ נפ"ה
מה"מ בשם קמ"ג
מהיושלמי נדרס.

י ממשמעות דברי רב יוסף שם. ב שם תני ר' חיאל. ל שם מיתרל דרב יתמל. מ שם ט"ו.

ביאורי הגר"א

מניח שהדפסן כ"ו:
(ט*) וכן סומך כ"ו.
ענה"ג:
(י') וה"ה שאר כ"ו. ירושלמי פ"ו
נדנרים הלכה ח' רבי נח נר רב יהודה נשם דבי רב אחי
מכילא אין נו משום נישולי נכרים ויואלין נו
משום עירוני תנשילין ר' יוסי נר' נון נשם

ברכת אליהו

וכן עיקר דסגי בתבשיל לחוד ולא בעינן ג"כ פת. ונעיין משנה
ברורה ס"ו. שעה"צ ס"ק י"ג. י"ד ובבירור הלכה ביצה טו ב
ציון ב"ן.

(ו) איתא בביצה טז ב: ...דאמר רבי אבא אמר רב עירובי
תבשילין צריכין כזית בין לאחד בין למאה תנן אכלו או שאבה
לא יבשל עליו בתחלה שיר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת
מאי כל שהוא קמה ב שחיבינן על הדחתן טעאמן. מפני
,שהדחתן

(ז) ירושלמי הג"ל בסק"ד: עירובי תבשילין כך הם פת
כביצה וכו'.

(ח) כתב המ"מ בהל' יו"ט פ"ו ה"ד שהוא ירושלמי פ"ו
דנדרים'.

(ט) ביצה טז ב: תבשיל זה צלי ואפי' כבוש שלוק ומבושל
וקוליים האספנין שנתן עליו חמין מעיו"ט (דג מליח הוא ורך
ונאכל כמו שהוא חי וזה ביטולו וכו') — רש"י — וכמ"ש בפ'
תבית שבת קמה ב שחיבינן על הדחתן טעאמן. מפני
,שהדחתן
זו היא גמר מלאכתן]. ונעיין ב"ח ועטרת זקנים אות ג'.

(ט*) עבה"ג.

(י) ירושלמי פ"ו דנדרים ה"א: רבי נח בר רב יהודי בשם

1 ז"ל המ"מ שם: ורבינו (הרמב"ם) הוסיף מעושן שלא נזכר
בברייתא ירושלמי הוא בנדרים פרק הנזיר מן המבושל שיוצאין
במעושן משום עירובי תבשילין. וברמב"ם מהדורו שבתו פרנקל
ציינו שהירושלמי ליחא כפנינו. והעל"ח בביצה טז ב הביא דברי
המ"מ הג"ל, וכתב ע"ז: ואני תמה מאד שלענין עירובי תבשילין לא
נזכר שם דבר במעושן אבל לענין נדרים ולענין ביטולי שבת ולענין
ביטול שלא ע"י ישראל ולענין בשר בחלב הוא שם בעיא דלא
איפשטא ואולי כוונת הרב המגיד כיון דעירובי תבשילין הוא
מדוברגן לכן פסיקו להקל ולפי הנראה לא היה גורס בבביריתא מבושל
והיה גורס מעושן וא"כ שנוי הכל כסדרו ומבושל לא היה צריך
למתני' שזה הוא עיקר עירובי תבשילין השנוי במשנתנו והוסיף
בבביריתא צלי ואפי' כבוש שלוק ומעושן וכו' אלא לפי הגירסא
שלפנינו וכן העתיק הרי"ף בבביריתא זו הדבר תמהה וכו'. וע"ע
מש"ש.

2 ז"ל באה"ג סק"ט: הגה"מ בפ"ה מה"ת בשם סמ"ג מירושלמי
דנדרים ודברי הבאה"ה מהב"י, וז"ל הב"י: ...וכי' הגה"מ בשם
סמ"ג פ"ה מהל' תעניות יוצאים בתפוחים מבושלים משום עירובי
תבשילין כדמוכח בירושלמי דנדרים. ודברי הגהות מדרכי הם
בהלכות תשעה באב שבסוף מסכת תענית סימן תרל"ד. וז"ל: וכתב
בסמ"ג ריב"א היה אוסר לאכול תפוחים מבושלין אחד תבשיל אחד
בסעודה מפסקת מדאמר' בירושלמי דנדרים יוצאין בתפוחים
מבושלין משום עירובי תבשילין. וחס בהגהות ממו"י אות א' כתב:
ע"כ הג"ה. ודברי הסמ"ג הם בסוף מ"ע לה' תשעה באב מצוה ג'.
ונראה שיש טעם בכ"י, וצ"ל: וכי' הג"מ בשם סמ"ג במסכת תענית

אורח חיים, הלכות יום טוב תקכז

בישולין לאכילה הר"ז סומך עליהםט (ט*) וכן סומך על תפוחים מבושלים:
(י) וזה"ש שאר פירות
מנושלים) ועל דגים קטנים שבישלי:
ו כ סומך מעי"ט אפילו על ערשים שבשולי קדרה ל
וכן על שמנונית שנדבק בסכין וגרדו והוא שיהא בו כזית:
ז ט (יא) מצוה על כל אדם
י ממשמעות דברי רב יוסף שם. ב שם תני ר' חיאל. ל שם מיתרל דרב יתמל. מ שם ט"ו.

ביאורי הגר"א

(ר"ה) [ר"ם] כל אוכל שהוא נאכל כמות שהוא אין
נו משום נישולי נכרים ויואלין נו משום
עירוני תנשילין אס נשלו כמ"ש נגמ' ואס זלאן
כו' וגרלה שפניאל פי' תפוחים מנושלים כנ"ל:
(יא) מצוה על כו'. כמ"ש ט"ו ב' א"ד מי שלא היה

ברכת אליהו

דבית רב אחי חביצא אין בו משום בישולי עכו"ם ויוצאין בו
משום עירובי תבשילין רבי יוסי בר' בון בשם רב חונה כל
אוכל שהוא נאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי עכו"ם
ויוצאין בו משום עירובי תבשילין אם בשלו'. וכמ"ש בגמ'
ידן טז א: דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי נכרים
אמר רב יוסף ואס צלאן נכרי סומך עליהם משום ערובי
תבשילין. ומ"ש בירושלמי "חביצא" נראה שחביצא פי'
תפוחים מבושלים. וכנ"ל בסק"ט הערה 2 וע"ע מש"ש, וכמו
שציין באה"ג לירושלמי הג"ל.

(יא) כמ"ש בביצה טו ב: מאי לאין נכון לו (נחמיה ח, י') אמר
רב חסדא למי שלא הניח עירובי תבשילין איכא דאמרי מי
שלא היה לו להניח עירובי תבשילין (כגון שאבדה לו אבדה
מעיו"ט ומחור כל היום אחריה — רש"י) אבל מי שהיה לו
להניח עירובי תבשילין ולא הניח פושע הוא. וכתב הר"א"י
שם פ"ב סי"ב על דברי הגמ' הג"ל: דכל אדם חייב להניח
עירובי תבשילין ואין לו לסמוך על גדול העיר שמניח על כל
בני העיר כדאמרינן לקמן שמואל מערב אכולה נהדרעא רבי
אמי ורבי אסי מערבי אכולי תבשילא וכו'. ועיין להלן.].

וכו'. או שצ"ל: וככ"ה...בהל' תשעה באב שבמסכת תענית וכו'.
ובתהאם לך יש לתקן בבאה"ג. ודברי הירושלמי יובאו להלן
בסק"י ויבואר שם. ועיין סימן תקנ"ב סק"ט.
3 כפנינו ליחא בירושלמי "אם בשלו". ויתכן שרבונו גרס כן
בירושלמי. ויתכן שמ"ש רבונו "אם בשלו", ר"ל שמ"ש בירושלמי
שיוצאין בו משום עירובי תבשילין היינו אם בשלו. וע"ז כתב רבנו:
כמ"ש וכו'. ודברי רבנו הם לא כהפני משה בירושלמי שם, שכתב:
אפילו לא יבשילן אלא כל שראויין לאכילה סומך עליהם משום
עירובי תבשילין. ודברי ה"מ הם לא כדברי המ"מ בהל' יו"ט פ"ו
ה"ג — והביאו הב"י — שכ"ש שאין עושים עירובי תבשילין עם
פירות שאינן מבושלים. ודברי הפ"ה הם גם לא כדברי הה"מ בסק"ב
וכמ"ש כאן הרמ"א. והמ"א בסק"ד כתב: דבחין לא איצטרך ליה
למימר דפירשתי דתבשיל בעינן. ועיין משנה ברורה סק"ל.

ובסוף ס"ק זה כתב רש"י ונראה שחביצא (שהוזכר בירושלמי)
פי' תפוחים מבושלים. ופירוש זה מוכרח מדברי הג"מ שהובא
כהערה 2. והוא שישלם רבונו "כנ"ל", וכמבואר בפנים. וזה לא
כפירוש הפ"מ בירושלמי שם, שכתב: חביצא מאכל העשוי מקמח
ורבש קעין חביץ קדירה כפי כיצד מברכין. וגם בפירוש קרבן העדה
לא פירש חביצא — פירות מבושלים, אלא פירש: היינו שנותנין
פירורי לחם לתוך מים חמין והם נדבקים זה בזה. ומ"ש הפ"מ מפרק
כיצד מברכין הוא בברכות מה ב ע"ש. וכן פירש הרד"ק בערך חתץ
ב'. ולעיל סימן קס"ח סי' כתב המחבר: חביצה דהיינו פירורי לחם
שנדבקים יחד ע"י מרק וכו'. וע"ש בסק"ל. ל"א שרצנו ציין לברכות
שם ולסוף דברי התוס' שם ד"ה חביצא. וע"ש בחוט"מ מ"ש בשם

אורח חיים, הלכות יום טוב תקכז

לערב ומצוה נ על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו כדי שיסמוך עליו (יב) מי ששכח (יג)
או נאנס (יד) או שהניח עירוב ואבד (והוא הדין עם האלק שאינו יודע לערב (ל"ח)ס (טז) אבל מי
שאפשר לערב ולא עירב אלא שרוצה לסמוך על עירובו של גדול העיר נקרא פושע ואינו
יוצא בו:
ח ע כשמערב על אחרים אינו צריך לפרט אלא מניח בכלל על כל בני העיר פ
וכל מי שהוא בתחום העיר יוצא בו:
הגה (טז) אכל מי שהוא מוך לתמוס אינו יולא נו אפילו הניח עירוב
תחומין ויולל לנח לנאן אל"כ המנה עליו המניח נהדיל (המגיד פ"ו):
ט צ דעת מניח בעינן שיכוין
להוציא לאחר ק אבל דעת מי שהניחו כשבילו לא בעינן בשעת הנחה רק שיודיעוהו ב"ר"ט
קודם שיתחיל לבשל לצורך השבת:
האג (יו) ואס דרך הגדול להניח עליהם סומכין עליו מקממא (ר"ן)

ביאורי הגר"א

כו':
(יב) מי ששכח. שם נההוא סמאי:
(יג) או נאנס. שם ט"ו ב' וענש"י ד"ה שלא היה
ט ט':
(יד) או שהניח כו'. כל נו ונלמד
מהנ"ל כיון שאינו פושע וז"ש וזה"ש ע"ה כו':

ברכת אליהו

(יב) שם בבהוא סמאי. [נח"ל הרא"ש בביצה פ"ב ס"ג:
דודאי כל גדול העיר יש לו לערב על כל בני עירו ונפקא מינה
למי שהיה טרוד ולא היה יכול לערב או ששכח ולא ע"כ אבל
לכתחלה אין לו לאדם לסמוך על עירוב של גדול העיר אלא
צריך כל אדם להניח בביתו עירוב. ואם נזכר ולא הניח עירוב
ולכתחלה סומך על עירובו של גדול העיר פושע הוא ואינו
יוצא בעירובו כדאמרינן לקמן (טז) ב ההוא סמאי דהוא מסדר
מתניתא קמיה דשמואל יומא חד חזייה דהוה עציב אמר ליה
אמאי עציבא א"ל דלא אנחי עירובי תבשילין א"ל סמוך אדידי
לשחא אחרייתא חזייה דהוה עציב א"ל אמאי עציבא א"ל דלא
אנחי עירובי תבשילין א"ל פושע את לכלולא עלמא שרי ולדידך
אסור, עכ"ל. והוסיף הד"א: ומדלא שילי' בשנה הראשונה
מה היה אונס ש"מ דבכ"ע יוצא רק הפושע אינו יוצא. ועמ"א
ס"ו ושער הציון סקל"ב.].

(יג) ביצה טו ב הג"ל בסק"א: מאין לאין נכון לו וכו' מי
שלא היה לו להניח עירובי תבשילין. וערש"י שם ד"ה שלא
היה לו, שפי': כגון שאבדה לו אבדה מעיו"ט ומחור כל היום
אחריה. ו[הוסיף הד"א: וזה הוי אונס כמ"ש במו"ק י"ד גבי
אבדה לו אבדה כיון דאונס הוא וכו'].]

(יד) כ"כ הכלבו סימן נ"ט דין הלכות עירובי תבשילין. וז"ל:
והחירו בעלי הראה ז"ל לסמוך על ערוב אפי' מי שהניח ערוב
ואבד ואע"פ שיש לומר שגלה דעתו כשהניח ערובו שאין
בלבו לסמוך רק על ערוב עצמו שהניח מ"מ יש לדעת שכל
אדם דעתו לסמוך על ערוב חברו אם יאבד ערובו ואין בערובו
שהניח גלוי הדעת. ונלמד מהנ"ל "ששכח או נאנס" יכול
לסמוך על עירוב אחרים כיון שאינו פושע. והו"ה כאן כשאבד
עירובו יכול לסמוך על עירוב שהניח אדם אחר, כיון שאינו
פושע. והוה שכתב הרמ"א: והו"ה עם הארץ שאינו יודע
לערב. [שגם ככה"ג לא מיקרי פשע בכך וסומך על גדול העיר.
ועמ"א סק"ח].]

(טו) **עבאה"ג** סק"ס, שכתב: מעובדא דההוא סמאי. וכפ"י

הירושלמי. ועיין גם בביאורי הגר"א שם סקל"ג. ולפירוש רבנו כאן
צ"ל שחביצא יש לה שני פירושים: א) כמ"ש בברכות שם. ב) כמ"ש
רבנו כאן. אולם נראה שלהלכה אין מחלוקת בין פירוש הפני משה
ופירוש רבנו. שלענין חביצא — שהוא "מאכל העשוי מקמח וכו'"

קכה

באר הגולה
ג מהא דלחנה
דשמואל ורב אחי
ורב אסי שם.
ס מעובדא דההוא
סמאי שם.
ע מהא דלחנה
דשמואל ורב אחי
ורב אסי.
פ שם נגממא.
צ שטוט שם נגממא.
ק שם מהא דלחנה רב יעקב נר אדי.

(טו) אבל כו'. עצה"ג וכפ"י הרא"ש שלא כדעת רש"י
שם ד"ה לדידך שאין ט':
(טז) אבל מי כו' אא"כ
כו'. ערש"י שם ד"ה עד תמוס ט':
(יז) ואם
דרך. מלכזס דשמואל ורב אחי ורב אסי ללא הו

ברכת אליהו

הרא"ש שלא כדעת רש"י שם ד"ה לדידך שאין כו'. שסבקי"ב
הבאנו דברי הגמ' בביצה טז ב: ההוא סמאי וכו' לשחא
אחרייתא וכו' א"ל דלא אנחי עירובי תבשילין א"ל פושע את
לכו"ע שרי ולדידך אסור. ורש"י שם פ"י: שאין דעתו על
המודיין והפושעים שאינם חרדים לדבריו חכמים. ומ' מדברי
רש"י שאם היה דעתו לזכות גם לפרשעים והמודים היו גם הם
יוצאים מערובו. אולם הרא"ש שם פ"ב ס"ג הג"ל בסק"ב
כתב: ואם נזכר ולא הניח עירוב ולכתחלה סומך על עירובו
של גדול העיר פושע הוא ואינו יוצא בעירובו כדאמרינן לקמן
ההוא סמאי וכו'. וכתב הקרבן נחנאל אות ז' — על מש"ש:
ולדידך אסור — פ"י: אפי' הא סמאי שלא בא לסמוך על אחר
אלא ששכח מלהניח עירובי תבשילין נקרא פושע בפעם ב'
משום שהיה לו ליהזר מכ"ש מי שלכתחלה אינו רוצה להניח
ובא לסמוך על גדול העיר. והוסיף הד"א שכן מוכח "ממ"ש
ט"ו א' על לאין נכון לו ואם מי שהיה לו להניח ולא הניח
פושע הוא משמע דאין יוצא בעירוב של אחרים". ועיין ב"י,
ט"ז סק"ט. ערוך השולחן סעי' ט"ז-י"ח, שער הציון ס"ק ל"ז,

(טז) ובירור הלכה בביצה טו ב ציון ר'.

(טז) [איתא בביצה טז ב: מכזירי רבי יעקב בר אידי מי שלא
הניח עירובי תבשילין יבא ויסמוך על שלי ועד כמה אמר רב
נחומי בר זכריה משמיה דאביי עד תחום שבת]. וערש"י שם
ד"ה עד תחום, שכתב: ולעומדים חוץ לתחום לא היה דעתו
למניח עליהם ולעל על לבו לזכורן. ו[הוסיף הד"א:
וכיון דהטעם שלא היה בדעתו לזכור ממילא אפי' הניח עירוב
תחומין אסור. וכתבו הפוסקים שבהנחה מהני רק אם הנמצא
חוץ לתחום הניח עירובי תחומין. ועיין בזה בב"י ומחצית
השקל סק"ט ובבירור הלכה בביצה שם ציון ר'. והד"א כתב:
אם חתקן עליו אפשר אע"פ שלא הניח עירוב ג"כ נפטר כיון
דהי' דעתו להוציא ודלא כהים של שלמה שהביא המ"א
סק"ט דלא דמי לעירובי חצירות].]

(יז) איתא בביצה טז ב: דאבדו דשמואל מערב אכולה

המוזכר בפני משה — גם רבנו יודה שמעריכין בו אפילו אם בשלו.
וזה באופן שמברכים ע"ז המוציא כמ"ש בסיומן קס"ח ט"ט. וככה"ג
מעריכין בו בתורת פת ולא בתורת תבשיל. ובפירוש שאינם מבושלים
גם הפני משה יודה שאין מעריכין בהם. היות ואינם תבשיל.

^[1] הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

^[2] הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

באר הגולה

ר ה"ק"ף והל"ש שם מהל' ליינמי לעיל כפי' ש"ו.
ש ג"ז ליינמי שם.
ת ג"ז ליינמי שם.
א טור נכס' ה"ל"ש ופעל העיטור.

(פ"צ): י' ר' (יה) המערב לאחרים צריך לזכות להם ע"י אחר וכל מי שמוזכין על ידו בעירובי שבת מוזכין על ידו בעירובי תבשילין (י"ט) וכל מי שאין מוזכין על ידו באותו עירוב אין מוזכין על ידו בזה (וע"ל סי' שס"ו): י"א ש (כ) צריך הזוכה להגביה העירוב מן הקרקע טפח: י"ב ת (כא) חוזר ונוטלו מיד הזוכה ומברך על מצות עירוב ואומר בדין יהא שרי לן לאפווי ולבשולי (כב) ולאטמוני ולאדלוקי שרגא ולמעבד כל צרכנא מ"ט לשבת לנא (כג) ולפלוגי ופלוגי או לכל בני העיר הזאת: הגה (כד) ומי שאינו יודע נגשן הקודש יכול לאומרו נגשן לע"ז שמגן (מהר"ל): י"ג א (כה) אף על פי שהניח עירוב אינו יכול לבשל מיום טוב ראשון

ביאורי הגר"א

מכריז ור' יעקב לא היה דרכו להניח עליהם: (יח) המערב כו'. עירובין פ' א': (יט) וכל מי כו'. דמדאבדו דשמואל ורב אמי ורב אסי לא הוו מכריזי, מ' שידן כידו א"י לערב ע"י: (כ) צריך כו'. שם ע"ט ז': (כא) חוזר כו'. יוש' ה"ל: (כב) ולאטמוני ולאדלוקי שרגא. שם אלו א"ל לעשות בלא עירוב. לאטמוני. כמש"ס כ"ל ז' וא"ל בלא אנו ע"מ מ"ט דנ"ה. ולאדלוקי. כמש"ס מי שלא

ברכת אליהו

נהדרעא רבי אמי ורבי אסי מערבי אכולהו טבריא מכריז רבי יעקב בר אידי מי שלא הניח עירובי תבשילין יבא ויסמוך על שלי. ומדאבדו דשמואל ורב אמי ורב אסי לא הוו מכריזי, מ' שידן כידו א"י לערב ע"י: (כ) צריך כו'. שם ע"ט ז': (כא) חוזר כו'. יוש' ה"ל: (כב) ולאטמוני ולאדלוקי שרגא. שם אלו א"ל לעשות בלא עירוב. לאטמוני. כמש"ס כ"ל ז' וא"ל בלא אנו ע"מ מ"ט דנ"ה. ולאדלוקי. כמש"ס מי שלא

(יח) עירובין פ' א': עירובי תבשילין צריך לזכות.

(יט) דהד טעמא להו — לעירובי שבת ולעירובי תבשילין

— דצריך לזכות ע"י אחר, וכל שידן כידו א"י לערב על ידן. (כ) עירובין ע"ט ב: אמר רב יהודה חבית של שיתופי מבואות צריך להגביה מן הקרקע טפח (כשהוא מוכה אותו להן דכל כמה דנמחא ברשותיה לא הו"א זכיה — רש"י). והו"ה לענין עירובי תבשילין.

(כא) [בדפוס השו"ע צויין ס"ק זה על מ"ש המחבר: חוזר ונוטלו וכו']. וכתב הד"א שזו ט"ס, וע"ל: על מ"ש המחבר: ומברך וכו'. ירושלמי ה"ל [בסק"ד: עירובי תבשילין כן הם פת כביצה וחבשיל כזית ואומר בא"מ אקב"ו על מצות עירוב. ועיין כאן בספר בירור הלכה להרב י"א זילבר שליט"א].

(כב) שכל אלו א"א לעשות בלא עירוב; לאטמוני — כמ"ש בכיצה כא ב במשנה: שלשה דברים ר"ג מחמיר כדברי ב"ש אין טומנין את החמין לכתחלה ביו"ט. ובגמ' שם: היכי דמי אי דאנח עירובי תבשילין מ"ט דב"ש ואי דלא אנח עירובי תבשילין מ"ט דב"ה וכו'. ולאדלוקי — כמש"ס כב א: מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחת וטומנין לו קדרה אחת ומדליקין לו את הנר. ומ' שמדליקין לו רק נר אחד כדי חייו כמו, "פת אחת" ו, "קדרה אחת". וע"ל סי' ט: מי שלא עירב מותר להדליק נר של שבת ויש אוסרין. וע"ש בס"ק

4. כתב המחצית השקל: ואע"ג דברין ומ"מ שהזכירו טעם זה לא כתבו לשון שבות קרובה כו' אלא שבת קרובה כו' מ"מ היינו הך. ור"ל לשבת קרובה התירו שבות ולא לשבת רחוקה. וכחמד משה אהר"ט: כתב: אכן לשון שבות לא שייך כאן כלל ולא התירו כאן

שבות בנדון דידן רק תקנו לאסור לבשל לצורך שבת ביו"ט כי אם ע"י עירוב אכן לשון הר"ן אינו כן רק שבת קרובה התירו כו' דהיינו הא התירו ע"י עירוב היינו ביו"ט הסמוך לשבת ולא לשבת הבאה כיון דאיכא הפסק יום ביניהם. וע"ש משי"ש. ובבירור הלכה בכיצה

לשבת: יד (כו) אם הניח העירוב על דעת לסמוך עליו כל זמן שיהיה קיים אפילו ל"ט אחר ב' לכתחילה לא יסמוך עליו ל"ט אחר ג' אבל בדיעבד יכול לסמוך עליו: טו ד נאכל ב כל זו נסס ר' נתנאל.

ג כעתמ' רל"ש לטעמיה דרב אשי ענינו תנשילין שם בגמל' ט"ו. ד משנה שם.

ביאורי הגר"א

ירושלמי דשבת קרובה הסירו ע"י עירובי תנשילין ולא שבת רחוקה וע' גרי"ש: (כו) אם הניח כו'. עט"ז ופה"מ שדעתו דל"ט אחרון מותר ול"ט אחר אסור וזל"י שיכול לערב ל"ט

ברכת אליהו

(כו) עט"ז סק"א. שכתב: דאיתא בגמ' מ"ט תקנו עירובי תבשילין אמר רבא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול וכתב הרא"ש ג"מ בין אלו הטעמים דלרבא צריך לערב דוקא בעי"ט כדי שיברור מנה יפה לשבת ולרב אשי יכול לערב אפי' קודם עיו"ט ש' של סוכות שחל להיות בה' בשבת יכול לערב עיו"ט עירוב א' לשבת זו ולשבת הבאה וכיון דלא בריר לן כמאן הלכה פסק בית יוסף לכתחלה לאיסור ובדיעבד להתיר, עכ"ל. ועיין הגמ"י ה"ל יו"ט פ"ו ה"ג אות ב' ה"א דל"ט בסק"ד, שדעתו דליו"ט אחרון מותר וליו"ט אחר אסור. וודאי שיכול לערב ליו"ט שני. אלא שנסתפק ב"י אם יכול לערב ליו"ט אחר ג"כ ובירושלמי ה"ל בסק"ד גס כן מ' שיכול לערב על יו"ט אחרון אם התנה עליו. [כמש"ס: עד מוצאי יו"ט אחרון. וכו"ז כששמר על עירובו. וכמו שסיים הירושלמי: אכלו או שאבד צריך לערב בעיו"ט האחרון. עכ"ל]. אלא שכל בו כתב בשם ר' נתנאל להחמיר משום דמתני' קתני מעי"ט משמע דוקא מעי"ט ועוד דאין שייך טעמא כדי שיברור וכולהו טעמא. וז"ל הכל בו בסמ"ן ג"ט דין הלכות עירובי תבשילין: ויש לעיין אם יניח עירובי תבשילין קודם יו"ט שני ימים או יותר אם יועיל לו ועל זה כתב ה"ל נתנאל וז"ל לחומרא וז"ל ועל עירובי תבשילין אין לשנוי מנהג עיו"ט בלא ראייה ברורה ואין לנו אלא לשון משנתנו עושה אדם עירובי תבשילין מעי"ט וסומך עליו לשבת וגם הברייתות והתלמוד כן הוא ועוד כיון דאין אופין אלא על האפיו ואין מבשילין אלא על המבושל אין בכור יו"ט תבשיל שכבר עברה צורתו ואין באותו תבשיל שייך זכרהו מאחר שבה להשיכחו וכן טעמא דכלהו אמורא לא שייכי אלא עיו"ט ואפי' פת תקנת עזרא היא לאפות מע"ש לע"ש ובכבוד שבת הוא בלחם הפנים לחם חם כיום הלחון וכ"ש דכל שבת בשר שאינו כשלים אינו בשר לענין ט' באב ועוד שאינו ניכר שהוא עשוי לשם יו"ט ואף כי הפסוק שהוא אסמכתא לעירובי תבשילין את אשר תאפו אפו מכאן אמרו חז"ל שאין אופין אלא על האפיו ואין מבשילין אלא על המבושל משמע דוקא בעי"ט. דתכיב גבי שבת את אשר תאפו וכו"ש איירי

טו ב ציון א' כתבו: אבל באמת כונת הר"ן לשבת קרובה ולא לשבות קרובה ובעיטור שלנו שדעתיק שבות נראה דט"ס הוא שגם המ"מ פ"ו ח"י"ב הביא בשם העיטור — שבת. ואין כוונתו להא דשבת פסטי"ו אלא כוונתו דבשבת רחוקה לא יעירוב ולבשל מיו"ט לשבת רחוקה הוי איסור דאורייתא אליבא דרב חסדא דהא בערבי שבת נעשין ביו"ט הוא משום דשבת וירי"ט קדושה אחת דכיון דאין יום חול מפריד ביניהם קדושה אחת הן וכיומא אירכא דמי. עכ"ל. [ויע' שם שהביאו לכך כמה ראיות מדברי הראשונים.

וע"ש מ"ש בב"י, ט"ז סק"ב. שו"ע הגרש"ז סכ"ג. קונטרס אחרון שם אות ד'. ערוך השולחן סכ"ד. משנה ברורה סק"מ"א. שער הציון סק"ג"ח וד"א. 5 במשנה ברורה סק"ד האריך בביאור השיטות השונות של הפוסקים וכתב: והכרע המהביר דלכתחלה צריך להחמיר כדעתו. ובדיעבד סומכין על המקולין באיסור דרבנן. וכתב בשער הציון סק"ט: כי"כ הנחר שלום ומאמר מודיכ ובית מאיר דהו"ו טעם המהביר וכמו שמבואר בב"י דחשך לדעת הכל בו והכל בו אזיל ג"כ

כשם שאסור לבשל לעצמו כך אסור לבשל לאחרים (לה) ואפילו בביתם וגם אחרים אסורים לבשל לו ואין תקנה אלא שיתן קמחו ותבשילו לאחרים שעירכו במתנה והם אופים ומבשלים ונותנין לו (לה) ואפי' בביתו יכולים לבשל (לה) ואם אין שם אחרים שעירבו כ"א שמותר (לה) לאפות בצמצום פת אחד ולבשל קדירה אחת ולהדליק נר אחד: הנה (לה) ואם הניח

ביאורי הגר"א

הוא ע"מ דללו דוקא מדליקין כו' וכ"ה בירושלמי שם דלא מ"ח. ר"ן. וכו' בחוספתא רפ"ב הרי ששכח ולא עירב ואחרים שערבו שמוחם לעשות לו ר"ל ע"י הקנאה קמחו. הוא ע"מ ששכח ולא עירב מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו אש הנר ר"ל דהוא ע"מ מותר לעשות לו: (לה) ואם הניח כו'. וכ"ה מוס' כ"ב א' ד"ה ומדליקין כו' וכן מ' ק"מ בירושלמי הנ"ל

ברכת אליהו

אנן נמי לא חיישינן לה. ועיין בירור הלכה ביצה כא ב ציון י'. (לה) אפי' הוא עצמו. דמ"ש בביצה כב א הג"ל בסק"ל ד"מ. שלא הניח עירובי תבשילין וכו' ומדליקין לו את הנר. לאו דוקא, ומדליקין כו' — דהיינו שאחרים מדליקין לו. דלא אפי' הוא עצמו. וכ"ה בירושלמי שם פ"ב ה"א דלא כיש חולקים. כ"ה הר"ן. וז"ל שם: ואיכא מאן דאמר דמדקתני אופין לו ומבשילין לו דוקא אחרים אופין לו אבל הוא עצמו אינו אופה ומתניתין נמי אין טומנין לו קאמר אבל בירושלמי משמע שאף הוא אופה לעצמו דגרסינן התם לא עירב ולא עירבו לו אחרים רבי יצחק אומר אף צולה לו דג קטן רב הונא אמר מחמם לו חמין שמואל אומר מדליק לו את הנר מדקתני אופה מחמם ומדליק ולא אמר אופין ומדליקין משמע שאף הוא אופה ומדליק לעצמו. עכ"ל. וכ"מ בחוספתא שם רפ"ב ה"ב. דאיתא שם: הרי ששכח ולא עירב אחרים שערבו מותרים לעשות לו. ור"ל ע"י הקנאה קמחו לאחרים. והמשך לשון החוספתא: הוא עצמו ששכח ולא עירב מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר. ר"ל אם ליכא אחרים אפי' הוא עצמו ששכח מותר לעשות לו לעצמו בצמצום. [והב"י הביא הרא"ה מהחוספתא בשם תשו' אשכנזי' ושם הביא לשון החוספתא בשם רש"י לשון: אבל דבר מועט יכול לעשות אפי' הוא כגון הדלקת הנר ומילוי מים. וסו"ס שם בתשובה: ולכאורה הו"ה פת אחד וקדירה אחת דהא הדלקה מניית בהדידה כי שריית ליה משום כדי חייו]. (לו) וקדור דברי הרמ"א הוא האור ורוע וכפי שצוין בדפוס השו"ע. וכו' בחו"ס ביצה כב א ד"ה ומדליקין כו'. הג"ל בסק"ל: ואם בשביל הדלקה לא התנה משמע הכא דיהא אסור להדליק לו רק נר אחד מדחזינן דהוצרך להזכיר אדלקין הנר משמע המחבר על דעת לסמוך עליו משמע כוונתו גופא סומך וכן נראה קצת מלשון הרא"ש שכתב עירוב אחד לשבתו לו ולשבת הבאה וכו' נראה שהירושלמי שכתב מערב אדם פת כביצה ותבשיל כוונתו סומך עליו עד מוצאי יו"ט האחרון והעתיקו המדרכי להלכה וכן הגה"מ הרי משמע להדיא דעל כוונתו סומך אף על יו"ט האחרון אם לא שנחלק דכל הו"ט עד יו"ט האחרון חשיב ליה כאחד וא"ע להכנה יתיר משא"י מיו"ט לחיבורו צריך על כל יו"ט כוונתו סומך. [ובאמת כן נראה דהגה"מ בעיקר הדין דדוקא עד יו"ט האחרון מהני עירוב ולא ליו"ט אחר כמבואר ב"י] היוצא לן מדברינו דביעביד יכול לסמוך על הירושלמי אף בזה דין בכונתו עכ"ל. וע"ע שם.

באר הגולה

ה גריימל שם י"ו.
ו מימלא דלמי שם.
ז הרמב"ד נהגות
נפ"ו מהי"ט וכו' ה"ה
שקלא נכונה ה"ה.
ח ג"י מדני
הרמב"ם נוסח ל'
העירוב ט' הרמ"א והר"ן שם נפ"ז דנלה. י נעלא תפסא שם י"ו.

העירוב או שאבד קודם שבישל לשבת אינו יכול לבשל (כו) אא"כ נשתייר ממנו כוונת: מזה לאחר שהכין צרכי שבת יכול לאוכלו: יז והתחיל בעיסתו ונאכל העירוב גומר (כח) אותה עיסה והוא הדין אם התחיל לבשל שגומר אותו תבשיל שהתחיל: יח ז (כט) אפה ולא בישל או בישל ולא אפה ונאכל העירוב או אבד מה שנעשה בהיתר אפילו נתכוון בו לצורך יו"ט יכול הוא להניחו לשבת ולבשל מכאן ואילך ליום טוב: יט ח (ל) מי שלא עירב מותר להדליק נר של שבתא (הא) ויש אוסרין: כ י מי שלא עירב

ביאורי הגר"א

ממני דקאמר לא יבשל נחמלה דנחמלה לכאורה מיומר: (ל) מי שלא כו'. כן דקדק ב"י מלשון הרמב"ם שלא הזכיר נוסח העירוב אדלקין שרגא ועמ"ל: (לא) ויש אוסרין. כמ"ש שם ומדליקין כו' וע' מוס' שם ד"ה ומדליקין כו':

ברכת אליהו

(ל) (לא) ז"ל הרמב"ם בהל' יו"ט פ"ו ה"ח: המניח עירובי תבשילין חייב לברך וכו' ואומר בעירוב זה יותר לי לאפות ולבשל מיו"ט למחר לשבת וכו'. וכדברי המחבר בדעה ראשונה, כן דקדק הב"י מלשון הרמב"ם שלא הזכיר בנוסח העירוב אדלקין שרגא. ועמ"א [סקי"ח שדחה הוכחת הב"י, וז"ל: זה חידוש הרב"י מדעתו מלא הזכירו הר"ף והרמב"ם בנוסחת העירוב ולאדלקין שרגא ש"מ דאף בלא עירוב מותר להדליק ול"י דהם סוברים דא"צ להזכיר רק עיקר הסעודה וכל שאר מלי גירי אבתייהו (ע' סמ"ק) ובאמת אם לא עירב אסור להדליק. וע"ע מש"ש]. ודעת היש אוסרין היא דעת הרא"ש בביצה פ"ב סט"ו והר"ן שם כב א. וכמש"ש בגמ': מי שלא הניח עירובי תבשילין וכו' ומדליקין לו את הנר וכו'. מדקאמר ומדליקין לו את הנר [ש"מ] מי שלא עירב אף להדליק אסור ומדליקין לו את הנר דקאמר היינו נר אחד כמו פת אחד וקיתון אחד אע"פ שלא פירש כן — לכן הרא"ש שם. ועת"ס שם ד"ה ומדליקין כו'. שכתב: מאן משמע שצריך להזכיר בברכת עירובי תבשילין יהא שרי לבשולי ולאפוי ולאדלקין וכו' ואם בשביל הדלקה לא התנה משמע הכא דיהא אסור להדליק לו רק נר אחד מדחזינן דהוצרך להזכיר אדלקין הנר משמע דאסור למי שלא הניח להדליק לו רק נר אחד. והוסף הרא"ש שם: ואע"פ שפירשתי לעיל שלא תיקנו אלא לעיקר סעודה היינו דאין צריך לעשות העירוב אלא מפת ותבשיל שהוא עיקר סעודה אבל צריך להזכיר כל דבר שאסור לעשות ביום עירוב. [ועד"א וט"ז סק"א].

ועתה תבשיל מעיו"ט וכו' אכן אם אין לו בודאי כשר אלא למחלה אם רק הניחו לשם עירוב. עכ"ל. [ונש"ב ב"ה אבל בדיעבד תפסוק אם די בכונת אחד לכל העירוב או בעיני כוונת לכל יו"ט. וכתב: ...הרמב"ם לרש"י המבחר על דעת לסמוך עליו משמע כוונתו גופא סומך וכן נראה קצת מלשון הרא"ש שכתב עירוב אחד לשבתו לו ולשבת הבאה וכו' נראה שהירושלמי שכתב מערב אדם פת כביצה ותבשיל כוונתו סומך עליו עד מוצאי יו"ט האחרון והעתיקו המדרכי להלכה וכן הגה"מ הרי משמע להדיא דעל כוונתו סומך אף על יו"ט האחרון אם לא שנחלק דכל הו"ט עד יו"ט האחרון חשיב ליה כאחד וא"ע להכנה יתיר משא"י מיו"ט לחיבורו צריך על כל יו"ט כוונתו סומך. [ובאמת כן נראה דהגה"מ בעיקר הדין דדוקא עד יו"ט האחרון מהני עירוב ולא ליו"ט אחר כמבואר ב"י] היוצא לן מדברינו דביעביד יכול לסמוך על הירושלמי אף בזה דין בכונתו עכ"ל. וע"ע שם.

(כז) גמ' ביצה טז ב: תנן אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת מאי כל שהוא לאו אע"ג דליכא כוונת לא דאית ביה כוונת. הרי דבעינן שישתייר ממנו כוונת. (כח) איתא בביצה יז ב: אמר אביי נקטין התחיל בעיסתו (להקנה ולאפוחה ע"י עירוב — רש"י) ונאכל עירוב גומר. והרא"ש שם פ"ב ס"ב נסתפק אם אותה עיסה או כל שרוצה. ח"ל הרא"ש. איכא אביתר פוקי בפירושו תבשיל דאביי דאי בעי למימר גומר עיסה זו כיון שהתחיל בה ושוב לא יבשל ולא יטמין וכן אם התחיל לבשל תבשיל אחד יגמרנו בלבד או שמוא מכיון שהתחיל באחד להתעסק מצרכי השבת בעוד העירוב קיים יגמור כל צרכי שבת והו"ה אם התחיל בתבשיל והא דנקט עיסה שהיא הכנה ראשונה שעושין מע"ש לשבת שכן חיקן עזרא (ב"ק פב א) שתהא אשה משכמת ואופה. והלשון משמע כן דהוא גומר משמע על צורכי שבת דאי אעשה לתורה קאי והוא ליה למימר גומרה והדר שקול עד שיבא מורה צדק. עכ"ל. ופ' בשו"ע לחומרא. [ועיין בירור הלכה ביצה טז ב ציון ג'].

(כט) כן מ' במתני' דביצה טז ב. דקאמר שם: יו"ט שחל להיות עכ"ש לא יבשל בתחלה מיו"ט לשבת. דתבית, "בתחלה" לכאורה מיותר. [אלא דקמ"ל דאם יש תבשיל שבישל כשהיה העירוב. יוכל להניח התבשיל לשבת ולבשל עתה ליו"ט. ולהכי כ' שאסור דוקא לבשל כעת בתחלה (שבת) [לשבת] אבל לא שבישל כבר יוכל להניח לשבת — ד"א].

אף לרב אשי וכמבואר בדבריו שכתב דלכולהו אמוראי ודלא כט"ז דמשמע מניה דהחומרא הוא מפני סברת רבא כדי שיברור דא"כ הלא אין מקום לחומרא זו דהא קי"ל כרב אשי לגבי רבא וכי"כ הרמב"ם לרש"י דעבורת הקודש וסמ"א כרב אשי. עכ"ל. ובכ"ה ל"ה לכתחלה כתב: ידע דיש עוד דעה שלישית בה הפוסקים והוא דעת מדרכי והגה"מ בשם הירושלמי דלחייב אחד אין יכולים לערב אבל לאותו יו"ט כגון שחל סוכות ביום ה' שיכול לומר עירי"ט שיהיה גם על שמיני עצרת [ועיין בביאור הגר"א דהעתיק דין זה ג"כ בשם ר' ובע"פ הירושלמי ורק דמסיק דמ"מ מחמיר הכלבו מלשון המשנה ועושה תבשיל מעיו"ט משמע דוקא מעיו"ט] אכן המתמירי דהיינו הכלבו בשם רבינו נתנאל מחמיר אף בזה עיין בב"י וע"כ יש להחמיר לכתחלה כפסק השו"ע. וגם משמע מב"י דלדעת המחמירין טוב לכתחלה לעשות התבשיל בעיו"ט גופא ולא מקודם אף שיתנו עיו"ט לשם עירוב דכן דייק מלשון המשנה

^{הערות}**באר הגולה**

ל מרדכי נפ"צ

דביה

מ ר"י.

נ שס ו' נענדל

דרינגל [ווסס] י"י.

ס טור נסר ר'

אפרס.

ע נביא שס ולא

נפשטא ופסקו

הפוסקים לקולא.

פ שס נגמלא.

³⁸⁹⁻³⁹⁰

מדקאמר לאפווי ונצשו'ל: (לז) ומי שמתענה כו'. כיון שא"י נצטל לעצמו ועיקר העיונו נשיט: (לח) אם נזכר. שס י"ז א' אין אופין מייט לשנת כגי' הרי"ק נאמת כו' וכנ"ל נס"א: (לט) וה"ה כו'. נלמד מהנ"ל: (מ) וי"א דאפי' כו'. כמ"ש מערס ס'. שס י"א נ' ועמוס' שס ד"ה מערס כו': (מא) אם נזכר כו'. שס ו' א': (מב) וי"א כו'. כ' הרי"ן שכי' בירושלמי ח"ל נפ"צ דייט' הלכה א' ר' חילא רנה עלה לנימו אמרין ליה אנשינ מערבא אמר לון את הכא טלופסין מן אחמול אמרין ליה אין הדא אמרה אפי' מין אחד ויר"ל וא"כ דלא כמנא דנרימא דלא נכ"ה לריק שני תנשילין אית הוה נהון מרדיון הדא אמרה אע"פ שאין נהס מית אית הוה נהון

(לו) כיון שאינו יכול לבשל לעצמו ועיקר העירוב בשבילו. [נפ"י] הדי"א: אף שהאחרים ערכו לא יוכל לבשל בשבילם משום דעיקר העירוב הוא על מי שמבשל דיהי' שרי לבשל וכיון דלדידיה לא מהני העירוב לבשל בשביל עצמו כיון דהוא אסור לאכול וכמ"ש במ"א סקכ"ב אסור ג"כ לבשל בשביל אחרים אף דלהם מהני העירוב [ולענין אם צריך להקנותקמחו לאחרים צ"ע דאולי מה שהקמח נאסר אינו אלא משום קנס וככה"ג דלא יוכל לערב לא קנסוהו וצ"ע]. עכ"ל. ועיין ערוך השולחן סל"ד, משנה ברורה סקס"ה ושער הציון סקצ"ו: (לח) בביצה יז א: תיר אין אופין מייט' לחברו באמת אמרו ממלאה אשה כל הקדרה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת וכו'. ודברי המחבר הם כגי' הרי"ק שם: תיר אין אופין מייט' לשבת ק"ו מייט' לחול באמת אמרו ממלאה אשה וכו'. וכנ"ל בס"א וכמ"ש בסק"א.

(לט) נלמד מהני"ל [בסקל"ח מביצה יז א: ממלאה אשה כל הקדירה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת. והו"ה

6 בבאה"ג סק"נ ציין לביצה ו' וי"י. והיינו דאיאת בביצה ו' א: רבינא הוה יתיב קמיה דרב [ואס'] בשני ימים טובים של ר"ה חזיה דהוה עצים א"ל אמאי עצים מר א"ל דלא אוהיבי עירובי תבשילין א"ל ולוחים מר האידנא מי לא אמר רבא מניח אדם עירובי

אורח חיים, הלכות יום טוב תקנז

עירוב ולא הזכיר המלאכות נהיאל אלא אמר נדון יהא שרי לן למענד כל לרכנא הוי כמי שלא עירב כלל (א"ו) (לה) ומי

שמתענה צ"ע אסור לנצל לאחרים אפילו לזוך נו ציוס דהוי כמי שלא הניח עירוב שאינו מנצל לאחרים (מהרי"ו): כא ל (לה) אם נזכר שלא עירב קודם סעודת שחרית יבשל הרבה בקדירה אחת וזיתיר לשבת: הגה (לט) והוא הדין שיוכל ללנך מנע"י למחר ננר דלוק לתפס לחוה דנר וינימנו דולק עד הלילה (טוח) מ (מ) וי"א דאפילו לבשל כמה קדירות מותר כיוון שקודם אכילה הוא והוא שיאכל מכל אחד ואחד: כב נ (מא) אם נזכר בייט' ראשון שלא עירב אם הוא בייט' של ר"ה אינו יכול לערב על תנאי אבל אם הוא בייט' של גלויות יכול לערב בתנאי אם היום קודש איני צריך לערב ואם היום חול בעירוב זה יהא שרי לן לאפווי ולבשולי וכו' ולמחר אין צריך לומר כלום (מב) וי"א דאי לית ליה מידי דבשיל מאתמול לא מהני תנאו: כג ע (מג) אם עבר במזיד (מד) (או נשוגג) ובישל כמה קדירות שלא לצורך ייט מותר לאוכלן בשבת או בחול: כד פ אם הערים לבשל ב' קדירות לצורך היום והותיר אחת לצורך מחר אסור לאכלה:

ביאורי הגר"א

שיעורא הדא אמרה א"ס להמנות ור"ל וא"ס להמנות על עירובי תבשילין מייט' למזכירו אלא סומך על תנשיל שיש לו מעייט' אע"פ שלא סמך מעייט' ומשני א"ר חסדא תנאי היה לו ל' חילא הגדול ר"ל שהמנה מייט' למזכירו ואעפ"כ אמר אית טלופסין מן אחמול וס' ראשונה נהלא שמפרש הדא אמרה א"ס להמנות ר"ל שא"ס לסמוך עליו מעייט' א"ר חסדא כו' ר"ל נדלמא סמך עליה מעייט' והמנה שאס יצמח לענר יסמוך על המנצל שיש לו מנע"י וכו'ה שס נמרדכי: (מג) אם עבר כו'. ענה"ג ועוד מדדמו שס רב אשי ורב נחמן נר יתכן ש"מ דקפידא להו דמותר: (מד) או בשוגג. כ"ש ממויד וכמ"ש מן המנצל כו':

ברכת אליהו

שיכול להדליק בשביל יו"ט וישאר לשבת. ועיין פרישה סק"י.

(מ) כמ"ש בביצה יז ב: אמר רב יהודה אמר שמואל מולח אדם כמה חתיכות בשר בבת אחת אע"פ שאינו צריך אלא לחתיכה אחת רב ארא בר אהבה מערים ומלח גרמא גרמא (ולאחר שמלח זו לאכלה היום אמר חברתה ערובה עלי לאכלה היום וחזרו ומולחא — רש"י). ועתוש שם ד"ה מערים כו'. [וה"ל: וכן רגילין העולם שמערימין [וצולין] — הגהות ערוך ואוכלין מעט מן התרנגולת ואוכלין הככר ומיהו ה"ר שמואל ^{הגר"א} היה אומר היינו דוקא קודם אכילה אבל אחו אכילה לא. וע"ל סימן תקג ס"ק ח', ט' ומש"ש בערי' 3.4].

(מא) שם ו א'.

(מב) כן כתב הרי"ן בביצה יז א בשם רבינו אפרים. וז"ל: ותבב רבינו אפרים כי מנינו דוקא דאיית ליה מידי דבשיל מאתמול אבל לתתחלה אסור. ותבב דאית שכי"ה בירושלמי

תבשילין מייט' לחבירו ומתנה א"ל אימר דאמר רבא בשני ימים טובים של גלויות תבשיל ימים טובים של ר"ה מי אמר. ודברי רבא הובא גם שם יז א. והביי ציין רק לשם יז א. ונראה שה מפני ששם הוא עיקר המימרא דרבא. ושם ו א הגמ' מביאה שדכיר רבא הוזכרו

תבשילין

אמרין ליה אנשינן מערבא (שכתנו לערב עירובי תבשילין — קרבן העדה) אמר לון אית הכא טלופסין מן אחמול (איכא הכא מאכל עדשים שנשתתירו מעייט' מותר לסמוך עלייהו משום עירוב תבשילין — קרבן העדה) אמרין ליה אין הדא אמרה אפי' מין אחד. ור"ל וא"כ דלא כמנא דברייתא דאף לכ"ה צריך שני תבשילין. דתנן בביצה טו ב: כ' אומרים שני תבשילין וכו"ה אומרים תבשיל אחד. ובגמ' שם יז ב: דתניא אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים ב"ש וב"ה על שני תבשילין צריך על מה נחלקו על דג וביצה שעליו וכו'. וז"ש בירושלמי ,דלא כתנא דברייתא" — דהיינו ר"ש בן אלעזר דס"ל דאף לכ"ה צריך שני תבשילין. והירושלמי משיב על מ"ש ,דלא כתנא דברייתא", וז"ל: אית הוה בהון תרדיון הדא אמרה אע"פ שאין בהם כזית אית הוה בהון שיעורא הדא אמרה אינו צריך להתנות. ור"ל וא"צ להתנות על עירובי תבשילין מייט' לחבירו אלא סומך על תבשיל שיש לו מעייט' אע"פ שלא סמך מעייט'ט. ומשני שם בירושלמי: אמר בר חסדא (תנאי) [תניין] היה לו לרבי חייה הגדול. ור"ל שהתנה מייט' לחברו ואעפ"כ אמר: אית הכא טלופסין מן אחמול. [נהי דאליבא ר' שמעון בן אלעזר כל ההיתר הוא רק אם היו לו ב' תבשילין מעייט'ט. וגם לדידן דפסקין דלא בעינן ב' תבשילין, עכ"פ בעינן שיהי' לו תבשיל אחד מאתמול. ועיין בירושלמי שם בפירוש קרבן העדה ופני משה ובגליון הש"ס אות ב'].‏

וסבירא ראשונה — דס"ל דמהני תנאו אף א' לית ליה מידי דבשיל מאתמול — נראה שמפרש שמי"ש בירושלמי ,הדא אמרה א"צ להתנות", ר"ל דבאמת סמך עליה מערב

בתוך דברי רב אשי לרבינא. והא דרבנו ציין רק לשם ו א, משום שהחילוק בין ב' יו"ט של גלויות לב' ימים של ר"ה איתא רק שם ולא שם יז א. והה מעין מ"ש רבנו בסימן תקכ"ח סק"ג עיי"ש. ועוד אפ"ל שרבנו שציין רק לשם ו א ולא ל — יז א. אינו בא לגרוע מדברי הבאה"ג שציין גם לשם יז א, אלא כוונתו כדלהלן: שהרמב"ם בהל' יו"ט פ"ד ה"יא כתב: שני ימים טובים שחלו להיות בחמישי וערב שבת עושה עירובי תבשילין מיום רביעי שהוא ערב יו"ט שבת ולא הניחו מניחו בראשון ומתנה וכו'. ושם בהי"ד כתב: כל הדברים האלו שאמרנו היו בזמן שהיו בית דין של ארץ ישראל מקדשין על פי הראיה והיו בני הגלויות עושין שני ימים כדי להסתלק מן הספק לפי שלא היו יודעין יום שקדשו בני ארץ ישראל אבל היום שבני ארץ ישראל סומכין על החשבון ומקדשין עליו אין יו"ט שני להסתלק מן הספק אלא מנהג כלבו. והקשו על הרמב"ם — ראה בצל"ח שם ו א — מעובדא דמיתיי שם. והלא כימי רבינא ורב אשי היו כבר כל ישראל מחזקים עפ"י חשבון שנו חושבים היום, ולא היו מקדשים עפ"י הראיה. ואפ"ה אמרינן בגמ' שם ש.בשני ימים טובים של גלויות מניח אדם עירובי תבשילין מייט' לחבירו ומתנה". וראה מ"ש בזה בבבירור הלכה בביצה שם ציון ה', ע"פ: מהמחבר שהביא כאן הדין של .מתנה' לענין יו"ט של גלויות. מוכח ששוכר שגם בבחי' הדין כן. ואע"ג דאין בראיין בקביעה דירחא. ואין אנו עושין שני יו"ט אלא משום דשלחו מתם הזהירו במנהג אבותינום שבידכם, אפ"ה לגבי דין ד.מתנה' היו יו"ט שני כאילו היו ספק. כיון דלדידהו ה"י ספק. ועי' ציין רבנו לשם ו א — שמע"פ מעובדא דרבינא ורב אשי מוכח שגם בזמן הזה — שאין מקדשין עפ"י ראיה — הדין כן שיכול להניח עירובי תבשילין ולהתנות. והוסיף הד"א: והאי מניח היינו דיעבד כמ"ש רש"י יז א מייט' לחבירו ונזכר ביו"ט ראשון והיינו משום דאייתא שם דבתחומין אסור לרקמן בשבית ביו"ט אסור וכו' רש"י אבל בערובי תבשילין הש"ס התירו משום כבוד שבת וא"כ אין להתיר רק דיעבד.

7 בבגה"ג פ"ב סוף ס"ה כתב: אבל בשוגג פירש ריב"א וז"ל דשרי ולא דכריב רבי יואל המחמיר בתב עליו ברכה או שמא אין לתחמיר כדי שלא ימנע משמחת יו"ט אלא מתירין לו כדעבד ומלמדיו אותו שלא יעשה יותר כך והכל לפי ראות עיניו של החכם

אורח חיים, הלכות יום טוב תקנז

ברכת אליהו

יו"ט והתנה שאם ישכח לערב יסמוך על התבשיל שיש לו מבעו"י. ולפ"י מיירי הירושלמי שהיה יו"ט א' ביום ו' או שנזכר ביום ו'. אבל בנזכר ביום א' דיו"ט שהוא יום ה' שפיר יוכל להתנות אף באין תבשיל מאתמול. וכ"ה שם במרדכי פ"ב סי' תרע"א. וז"ל: פעם אחת שכח ה"ר שמואל מבונברי"ק ולא עירב בעיו"ט ולא נזכר אלא ביו"ט שני דודאי אין מויל תנאי כי אם ביו"ט הראשון והורה שיבשלו בהשכמה ליו"ט הרבה וזיתירו לשבת ועוד הורה לעשות עירובי תבשילין עכשיו ביו"ט שני ופוסק דבריו סופרים הלך אחר המיקל וכו'. ומ"ש ,הלך אחר המיקל" כוונתו למיקל בפלוגתא דירושלמי הג"ל. וכמ"ש בסימן תרע"ג: ובירושלמי איכא פלוגתא אם צריך להתנות מעיו"ט ואיכא מ"ד שא"צ להתנות מעיו"ט גם על זה סמך ה"ר שמואל מבונברי"ק והחיר לסמוך עליהם ביו"ט עצמו בלא תנאי משום דבשל סופרים הלך אחר המיקל כדפי' לעיל.

(מג) עבאה"ג סק"ע, שכתב: בעיא שם ולא נפשטא ופסקו הפוסקים לקולא. והיינו דאיאת בביצה יז א: איבעיא להו עבר ואפה מאי (מהו שיאכל בשבת — רש"י). והגמ' מנסה לפשוט בעיא זו מכמה ברייתות ודוחה הפשיטות. והא דפסקו לקולא משום דהוי ספיקא לרבנן ולקולא. ועוד מדדחו שם רב אשי ורב נחמן בר ריחאק הפשיטות של הגמ' לאיסור ש"מ דסבירא להו דמותר. [נמיתסבדך להו משום כבוד שבת אין לקנוס — לשון הרא"ש שם פ"ב ס"ו. ועיין בבירור הלכה בביצה יז ב ציון ב'].‏

(מד) כ"ש ממויד וכמ"ש תנן המבשל כו"ג.

שמואלין אותו יעשה. מא"ו, עכ"ל. ודברי האור דרוע הם בהל' יו"ט סימן שמ"ב וסוף סימן שמי"ג, ע"ש. ובמ"א סק"י'ז כתב: קשה מאי קמ"ל רמ"א כיוון דבמדין שרי כ"ש בשוגג אפי"ו כתב ומ"מ בשוגג דאיכא למיחש שיש הערמה בדבר שיאמר שוגג הייתי ועבר ואפה במדין יש לקנוס דמדי' להערמה ואיכא למיחש שיעבור תדיר ומ"ה כתב הא"ז אבל לפי ראות עיני החכם עכ"ל ואפשר דבא דמ"א לאשמעי' בבשוגג שרי בכל ענין דלא כא"ז, עכ"ל ה"מ"א. ודברי הים של שלמה הם שם ס"ו: ונראה שע"ז כתב רבנו שלמן הוסיף הדימ"א ,או בשוגג" להורות דלא נדעת המחמיר, אלא בשבוגג מותר כ"ש ממויד כג"ל בראשית ש"ס. ועי' ציון רבנו: וכמ"ש תנן המבשל כו'. דרכיזה יז ב דעתה הגמ' לפשוט הבעיא — אם עבר ואפה מאי — מהא דתנן בתרומות פ"ב מ"ג: והמבשל בשבת שוגג יאכל מזיד לא אכל. ודחתה הגמ': אסורא דשבת שאני (בשול דשבת מאבות מלאכות הוא אסור סקולא הוא הלכך קנסוה רבנן למזיד אבל עבר ואפה ביו"ט לשבת אסורא דרבנן הוא דיעבד — רש"י). ומכאן מוכח שהבעיא היתה עם עבר במדין. וכן מוכח מכאן שמזיד חמור משוגג. וא"כ בדינו שמוחזר במדין כ"ש שמוחזר בשוגג. אלא שצ"ב למה לא ציין רבנו למה שנתנו לעיל מינה רצתה לפשוט ששמועשר ומתמבשל כליו בשבת. שגם שם ושם במדין אסור ובשוגג מותר. ואפ"ל שחגגנו שם דוחה הפשיטות — שהמבשל בשבת מותר. דאיסורא דשבת שאני (הילכך קנסוה רבנן למזיד — רש"י). וחזינו מכאן ששעב' ,איסורא דשבת' קנסו רק במדין ולא כשוגג. וא"כ ,עבר ואפה" במדין דהתנא סתם סק"ג דפסקין לקולא. ד.משום כבוד שבת אין לקנוס". כ"ש דמהאי טעמא דכבוד שבת" אין לאסור בעבד בשוגג.

ובפנינו בגמ' איתא: ת"ש המבשל כו'. ורבנו כתב: תנן המבשל כו'. ונראה שכן גרס רבנו בגמ' שם. ויתכן שצ"ל בדברי רבנו: תנן המבשל כו'. והיינו דהתנא שם בגמ': תנן [ואמנם במסורת הש"ס שם כתב: צ"ל ת"ש]. אבל רבנו הביא כגי' שפכינו) המעשר פירוחיו בשבת בשוגג יאכל במזיד אלא יאכל לא צריכא דאית מיה פירי אחריני ת"ש המטביל כליו בשבת בשוגג ישתמח בלי במיד לא ישתמח בן חן לא צריכא דאית ליה מאני אחריני אי נמי אפשר בשאלא ת"ש המבשל בשבת וכו'. ואם הגיוסא הנכונה בדברי רבנו היא ,תנן מי'

^[1] הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

ביאור הגר"א <ברכת אליהו> - או"ח (תצה - תקפ) אליהו בן שלמה זלמן (הגר"א) - רקובר, ברוך (מפרש) עמוד מ

^[2] הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

ביאור הגר"א <ברכת אליהו> - או"ח (תצה - תקפ) אליהו בן שלמה זלמן (הגר"א) - רקובר, ברוך (מפרש) עמוד מ

באר הגולה

א הר"ף והר"ש
נפ"ק גדלה והרמז"ס
נפ"ח מה"ע.
* (נסי' שני' כל
פרקי דברים האסורים
והטומאים ונפי' חז"י
דני י"ט ודני יו"ט
הטומאים לשבת).
ב משקל דגמלא
גילה (ט"ו) [י"ז].
ג שם י"ז.
א כרימא גילה ט"ו
ופסחים ס"ו וכו'
יהושע. ב זיימיו לעיל נפי' רמ"ז לענין שבת.

תקכט דיני עירובי חצרות ביי"ט. ובו ב' סעיפים

א א (א) י"ט א"צ עירובי חצרות ושיתופי מכאזות אבל עירובי תחומין צריך וכל הלכות תחומין נתבארו בהלכות ע"ת * ב כ יום טוב שחל להיות בע"ש אין מערבין לא עירובי חצרות ולא עירובי תחומין: (ב) אפילו אם הניח עינוז משלין ר"ן פ"ג דגילה ג אבל אם נזכר ביום הראשון בב' ימים טובים (ג) של גלויות יכול לערב עירובי חצירות בתנאי (ד) אבל עירוב תחומין אין מניחין אותו ביום טוב בתנאי:

תקכט דיני שמחת י"ט. ובו ד' סעיפים:

א א (א) מצות י"ט לחלקו חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתייה (ב) ואל יצמצם יהושע. ב זיימיו לעיל נפי' רמ"ז לענין שבת.

ביאורי הגר"א

המחלוקת: (ג) של גלויות. דוקא שם ו' א': (ד) אבל. שם ט"ז א':
תקכט (א) מצות י"ט כר'. דקי"ל כר"י ופסמא דגמלא נפ"ד דנכרות כוונתה טעה ולא הוצי' מי' דלא סגי דלא אכלי כר': (ב) ואל. שם

ברכת אליהו

קרבן העדה (ומה שייך עירובי תבשילין לטלטול חרץ למחיצות וחרץ לתחום — פנ"מ). ונעמי"א סק"ב ובירור הלכה ביצה טו ב צי"ן ז'].
(ג) דוקא בשני ימים טובים של גלויות ולא בב' ימים של ר"ה. כמ"ש בביצה ו א: אמר רבא מניח אדם עירובי תבשילין מיו"ט לחבירו ומתנה א"ל אימר דאמר רבא בשני ימים טובים של גלויות בשני ימים טובים של ר"ה מי אמר (והרי הם כיום ארך ושניהם ימים — רש"י). [נעמ"ש בסי' תקכ"ז הערה 6].
(ד) שם (טז) [י"ז] א. [דאיתא בביצה שם: אמר רבי חייה בר אשי אמר רב מניח אדם עירובי תחומין מיו"ט לחבירו ומתנה אמר רבא מניח אדם עירובי תבשילין מיו"ט לחבירו ומתנה מאן דאמר עירובי תחומין כ"ש עירובי תבשילין ומ"ד עירובי תבשילין אבל עירובי תחומין לא מ"ט דלמנין שביטה בשבתא לא (לאו דוקא שבתא נקט אלא יו"ט קרי שבתא לא התירו לו לקנות שביטה ביו"ט ואפי' מספק ואם התירו בעירובי תבשילין התם משום כבוד שבת התירו — רש"י).
וכתבו הרי"ף שם הר"א פ"ב ס"ט: הלכתא כרבא דהוא בתראה ומסתברא לן דהני מילי בעירובי תחומין דמקיני שביטה אבל עירובי חצירות דביטול רשות מניח אדם עירוב מיו"ט לחבירו ומתנה וכו').

תקכט (א) איתא בביצה טו ב: ...דתניא רבי אליעזר אומר אין לו לאדם ביו"ט אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה ר' יהושע אומר חלקו חציו לה' וחציו לכם. וכע"ז איתא

והמבטיל. ואולי גם שם צ"ל בדברי רבנו: ת"ש כו' המבטיל כו'. ואכן כוונתו להוכיח — שהבעיא היתה כמזיד — מכל שלשת המקומות שהגמ' רצתה לפשוט הבעיא. ובנוגע לגירסת רבנו בהתחלת דברי הגמ' — או גרסין. "תנן" או "ת"ש" אם נרצה להשוות דברי רבנו למש"ש בסיומן תנאי"א סקכ"א למ"ש כאן צריך לגרוס בשני המקומות "תנן" או "ת"ש".

בהוצאת י"ט ג) וצריך לכבדו ולענגו כמו בשבת: הנה (ד) ואסור לאכול ממנה ולמעלה נע"ט כמו ט"ז א': (ג) וצריך כר'. מ"ז מקרא קדש קדשו וזמה אמה מקדשו נמאכל ונמשפה ונכסות נקיה וע"ש פרש' אמור פרשה י"ז וכו' נספרי וכו"מ נגמלא שאלמו נפט"ו דשנת מאי דמנינ' ולקדוש ה' מכוזד זה יהי"כ שאין זו כו' כנדשו נכסות נקיה הא נשאר י"ט לרי"ז מאלל ומשפה ונכסות נקיה וז"ש כמו נשנת כמ"ש וקראת לשנת עונג ולקדוש ה' מכוזד

אורייתא

בפסחים סח ב. והא דכתב המחבר, "מצות יו"ט לחלקו וכו'", הוא משום דקיי"ל בר' יהושע. [וכתב הב"ח על הטור: ופסק בר' יהושע משום דר"א שמותי הוא]. וסתמא גמ' (בפ"ד) [בפ"ז] דברכות כוונתה. דאיתא שם מט ב: אמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רב נחמן אמר שמואל טעה ולא הזכיר של ר"ח בתפלה מחזירין אותו בברכהמ"ז אין מחזירין אותו א"ל רב אידי בר אבין לרב עמרם מאי שנא תפלה ומאי שנא ברהמ"ז וכו' אלא נחזי אנן תפלה דחובה היא מחזירין אותו ברכת מזונא דאי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אין מחזירין אותו אלא מעתה שבתות וימים טובים דלא סגי דלא אכיל הכי נמי דאי טעי הדר אמר ליה אין דאמר רב שילא אמר רב טעה חזור לראש. [וכן נפסק בסיומן קפ"ח ס"ו. הרי דחייב לאכול ביו"ט וכדכתיב ר' יהושע'].

(ב) ביצה טו א: כל מונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה (ויש לו לזוהר מלעשות יציאה מרובה שלא יוסיפו לו שכר למונות אלא מה שפסקו לו — רש"י) וכו' חרץ מהוצאת שבתות והוצאת יו"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה שאם פחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו (אותה לא פסקו לו מה ישתכר לצרכה ומהיכן תבאנהו אלא לפי מה שרגיל ממציאים לו לשעה או לאחר שעה — רש"י).

(ג) תורת כהנים מקרא קדש קדשוהו וזמה אתה מקדשו במאכל וכמשותה ובכסות נקיה. וע"ש פרשת אמור פרשה י"ב אות ד', וז"ל: ביום הראשון מקרא קדש (ויקרא כג, לה) קדשוהו וביום השמיני מקרא קדש (שם שם, לו) קדשוהו. כמה אתה מקדשו במאכל ובמשותה ובכסות נקיה. וכמ"ס בספרי. [פ' ראה אות קמ"א: ושמחת בחגך ודברים טז, י"ד] בכל מיני שמחות וכו'). וכמ"ס בגמ'. שאמרו בפט"ו דשבת קיט א: א"ל ריש גלותא לרב המנונא מאי דכתיב ולקדוש ה' מכובד (ישעיה נח, יג) א"ל זה יהי"כ שאין בו לא אכילה ולא שתייה אמרה תורה כבדהו בכסות נקיה. ומדאמרה הגמ', יהי"כ פ' וכו'. נמי דוקא יהי"כ — שאין בו לא אכילה ולא שתייה — כבדהו בכסות נקיה. הא בשאר יו"ט צריך מאכל ומשותה וכסות נקיה. וז"ש המחבר, "כמו בשבת". כמ"ש בישעיה שם

1 כתב הד"א: מזה אין ראיה כ"כ דילי דקאי על ליל יו"ט ראשון של פסח וליל יו"ט א' של חג וכמ"ש בתוס' סוכה (כ"ד) [כ"ז] א' ד"ה אי בעי וכו' י"ל דקאי על עצרת דמורה ר"א ובעינן נמי לכם וכמ"ש בפסחים סח ב, עכ"ל. ויש להעיר שאנחנו בסוכה שם כ"כ התוס'. וז"ל: והא דאמרין פ' שלשה שאכלו (מט ב) שבתות וריו"ט דלא סגי ליה דלא אכלו אל סטת חזרו לא מתוקמא אלא בלילי יו"ט הראשון של פסח ובלילי יו"ט הראשון של חג. אבל דברי רבנו הם עפ"י מ"ש התוס' בכרכות שם ד"ה אי בעי. ששם התוס' לא תירצו

בהוצאת י"ט ג) וצריך לכבדו ולענגו כמו בשבת: הנה (ד) ואסור לאכול ממנה ולמעלה נע"ט כמו ט"ז א': (ג) וצריך כר'. מ"ז מקרא קדש קדשו וזמה אמה מקדשו נמאכל ונמשפה ונכסות נקיה וע"ש פרש' אמור פרשה י"ז וכו' נספרי וכו"מ נגמלא שאלמו נפט"ו דשנת מאי דמנינ' ולקדוש ה' מכוזד זה יהי"כ שאין זו כו' כנדשו נכסות נקיה הא נשאר י"ט לרי"ז מאלל ומשפה ונכסות נקיה וז"ש כמו נשנת כמ"ש וקראת לשנת עונג ולקדוש ה' מכוזד

ביאורי הגר"א

ולא הוצי' יו"ט ש"מ שכלל שנת שנת הוא נשנייה נאמר מקרא קדש (ד) ואסור כר'. כמ"ש נכ"ש ערבי פסחים וכו' נה"ג דלף ר' יוסי מודה בקביעות סעודה דאסור ממנהה ולמעלה מדקאמר שם הלכה כר"י נע"פ והלכה כר' יוסי נע"ש וקאמר שם להפסקה ש"מ דנכתמה מודה ר' יוסי דאסור והא דקאמר אוכל והולך עד שמתקן היינו נלא קביעות סעודה ושם משום שנת

ברכת אליהו

"וקראת לשבת עונג" — זה סתם שבת. „ולקדוש ה' מכובד" — אמרו בגמ' שם שזה יהי"כ פ'. ולא הזכירה הגמ' יו"ט — שג"כ נקרא קודש, ש"מ שיו"ט בכלל שבת הוא. ובשניהם נאמר מקרא קודש. (שצריך לקדש במאכל ובמשותה ובכסות נקיה. וע"ל סק"ה ושם בהערה 2]. וע"ל סימן תקצ"ז סק"ב).
(ד) כמ"ש בריש פרק ערבי פסחים. דתנן בפסחים שם ב: ע"פ סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך. ובגמ' שם: מאי איריא ערבי פסחים אפילו ערבי שבתות וימים טובים נמי דתניא לא יאכל אדם בערבי שבתות וימים טובים אם המנחה ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאנה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך וכו'. וכמ"ש בה"ג (עיין בתוס' שם ק א ד"ה ר' יוסי מ"ש בשם בה"ג) דאף ר' יוסי מודה בקביעות סעודה דאסור ממנהה ולמעלה. ולא פליג ר' יוסי רק בסעודה שאינה קבועה. וראיה לזה מדקאמר שם ק א: הלכה כר' יהודה בערב הפסח והלכה כר' יוסי בע"ש הלכה כר' יהודה בערב הפסח מכלל דפליג ר' יוסי בתרומיהו לא הלכה מכלל דפליגי בהפסקה (הא דא"ר ירמיה הלכה כרבי יהודה בערב הפסח דמשמע דפליג נמי רבי יוסי בע"פ להפסקה הוא דפליג דאי התחיל לאכול אף כ"פ אינו מפסיק אבל להתחיל מודי רבי יוסי דאסור ומתני' בהתחלה ולר' יוסי איצטריך דקמ"ל דמודי ר' יוסי בערב הפסח דאין מתחילין — רשב"ם). ומהא דקאמר שם „להפסקה", ש"מ דבהתחלה מודה רבי יוסי דאסור, והיינו בסעודה קבועה. והא דקאמר רבי יוסי „אוכל והולך עד שתחשך" היינו בלא קביעות סעודה. ואף שאמרו שם „הלכה כר' יוסי בע"ש", והיה מקום לומר שלענין הפסקה בע"ש — בזה פסקין כר' יוסי. אבל כעיו"ט אף להתחלה שרי. אולם אין לומר כן, שהרי שם הגמ' משוה שבת ויו"ט כמ"ש בברייתא ע"ש. [שלשון הברייתא הוא: לא יאכל אדם בערבי שבתות וימים טובים וכו'. הרי דחד דינא להם. ואם בשבת דוקא בהפסקה שרי, הו"ה כיו"ט רק בהפסקה שרי. אבל להתחלה אף לר' יוסי אסור בסעודה קבועה. ועתו"ס שם ד"ה מפסיקין וכאן בד"א ולעיל סימן רמ"ט ס"ב ומש"ש בס"ק ו', ד' ובהער' 2, 3, שם].

כמ"ש בסוכה שם, וז"ל: ותמידי דאמרין בסוכה (כו א) אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל חרץ מלילה הראשונה דליף ט"ו ט"ז מחג המצות וי"ל דה"פ שאינו צריך לאכול בסוכה אם לא ירצה אבל בשביל יו"ט צריך לאכול. ומוכת שהתוס' שם סוכה דמנקט בגמ' שם „וימים טובים" סתמא, מ' שבכל ימים טובים חייב לאכול. ועיין ים של שלמה ביצה פ"ב ס"ד. בי"ח בסיומן קמ"ב, אבל כמ"ס סק"ב. קרבן נתנאל אות ג' על הרא"ש שם ס"ב ובירור הלכה שם טו ב צי"ן ה'.

בשנת (ה) שזהו מכלל הכבוד (רמב"ם פ"ו) (ו) מיהו אם עי"ט שנת יכול לקיים סעודה שלישית ואכל מעט פת לנכוד

ביאורי הגר"א

ויו"ט כמ"ש שם צנחנא ע"ש: (ה) שזהו כו'. לשון הרמב"ם פ"ל מה' שנת ארבעה דברים נאמרו בשנת שנים מן התורה ושנים מדברי סופרים והן מפורשין ע"י הנביאים שנתורה וזכר ושומר ושנתפרשו ע"י - הנביאים כבוד ועונג שנאמר וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מוכיז אחריו כבוד כו' שימנע אדם מן המנחה ולמעלה מלקנע סעודה כו' ור"ל עונג הוא בשנת עצמו וכבוד הוא צע"ש וכן כסות נקיה ע"ש וז"ש בשנת עונג וניו"כ כבוד לנדר וכו"ל: (ו) מיהו אם כו'. דלפי"ל אם הוא חול אין אסור אלא לקנע סעודה ועיין מ"א שכתב דמהר"ל אולי לשיטתו כו'. ודבריו ז"ע דהא אמרינן בהדיא בגמרא מתעט שעות ולמעלה כו' ל"ק כאן קודם תעט כו' ודוקא צע"ש ס"ל להר"ן דסמוך למנחה גדולה דפסק הנעיל לאומרה ע"ה אכל הרז מיירי נמי ששכת עד מנחה קטנה וכ"ה צנחנא ע"ה ור"ל בקיבור נשאל מההר"ל על סעודה ג' בשנת עי"ט ושכחה עד אחר

ברכת אליהו

(ה) לשון הרמב"ם בפ"ל מהל' שבת ה"א: ארבעה דברים נאמרו בשבת שנים מן התורה ושנים מדברי סופרים והן מפורשין ע"י הנביאים שבתורה וזכר ושומר ושנתפרשו ע"י הנביאים כבוד ועונג שנאמר וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד (ישעיה נח, יג). ושם בה"כ: איהו כבוד זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בתמין כערב שבת מפני כבוד השבת ומתעטף בציצית יורשב בכבוד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך וכו'. ושם בה"ד: ...מכבוד השבת שימנע אדם מן המנחה ולמעלה מלקנע סעודה כדי שיוכל לשבת כשהוא נאמרה לאכול. ושם בה"ז מפרש הרמב"ם שישנו הוא בעינין מאלו וימשיך. ור"ל עונג הוא בשבת עצמו - לאכול ולשתות וכו'. וכבוד שמתחיל הוא בעי"ש. וזהו עונג להקבל פני השבת. וכן למעלה, לרחוץ פניו ידיו ורגליו וליחל לקבל פני השבת. וכן כסות נקיה ע"ה (רמב"ם שכתב בה"ה) ומכבוד השבת שילבש כסות נקיה וכו'. וז"ש בשבת עונג. ודבר דברים המתחילים בשבת גופא - ד"א. וביובי"ם כת' כבוד לבד וכו"ל בסק"ג. ודליא דבר שיעשה ביוה"כ ולכן כת' מכובד דהיינו כסות נקיה דמתחיל מערב יום הכפורים - ד"א.

2 ברמב"ם הוצאת שבתו פותקל בספר הלכות שם כתב בשם נמוקי מהרא"י: עיין שבת פרק אלו קשרים הובא כמ"מ נאמר ולא יהיה מלכות החול כמלכות של שבת ולא נזכר כסות נקיה רק גבי יוה"כ אכן בתנחומא בראשית סימן ג' מבורא וכבודתו בגדיים יוה"כ"פ נאם ובכסות נקיה שלא תעשהו בחול וזהו שלא כדברי המהרש"א דא"ל בחי"א שבת דף ק"ט ע"א על מימרא כבודו שם שביה"כ דבר הנוסף על שבת היינו בכסות נקיה, ומפורש בדברי רבינו דלא כותיה. ומהא דערוך חיקן שיהיו מכבסין בחמישי בשבת משמע קצת דמהדרים אכסות נקיה בשבת, עכ"ל. ובפנפת פנפת על הרמב"ם הל' יו"ט פ"ו ה"ח כתב: והנה באמת ג"ל כך דיש חילוק בין שבת ליו"ט כך דהשבת הוא בעצמו נקרא עונג וכיון שנקרא עונג ממילא צריך לאכול כדי לענוג וכו' אבל ביו"ט אינו כן וכו'. ועי' מש"ש. ובהגרי"ה על הש"ס בשם הגר"ח (נסטליץ עמו ק"ס) כתב: ונראה לי דבהל' אלו הם ב' דינים נפרדים דבחיוב הדלקה יש ב'

י"ט (ו) ומזה לנ"ש פת צע"ט לנכוד י"ט (מהר"ל הל' י"ט) כמו צע"ש ממו שנמצא לעיל סי' רמ"ד (ה) וחייב באר הגולה

ד ה"ר"ף צפ"ט
דפסחים וזמנ"ס נפ"ל מה"ש.

ביאורי הגר"א

שנ"ה לא היה צריך לחסורו שהכל לשון נכמיהו לנכוד יו"ט: (ח) וחייב לבצוע כו'. שגם צו"ט לא היה יורד מן כמו בשנת כמ"ש חו"ט ר"ש י"ט ז' ז' ד"ה והיה נשם ממלחא לא יהיה נו לרבות יו"ט וכ"מ שם בגמרא ועמוס' שם:

ברכת אליהו

להתחיל והיכא אישיתלי ולא עבד ג' סעודות קודם מנחה קטנה כדא' הם הני רבוואתא לסמוך עליהו בשעת הדחק ובפת מלעשות סעודה ג' במיני תרגימא, עכ"ל. ור"ל לדעת התוס' בשבת אינו יוצא בהן - במיני תרגימא - סעודה שלישית. כמ"ש התוס' ביומא ע"ט ב ד"ה מיני ובסוכה כו א ד"ה במיני וכמ"ש"ל בסמ"ק רצ"א (ס"ו) [ס"ה] - לגבי סעודה שלישית - וי"א שיכול לעשות בדברים שמלפתים בהם הפת כבשר ודגים אבל לא בפירות. וזו דעת תוס', וכמ"ש"ל בבאה"ג סק"ט ובביאורי הגר"ח שם סק"ט. וע"ל סימן תמ"ד סק"ז וכאן במשנה ברורה סק"ו, ח' ובשער הציון ס"ק ח', ט', י'.

(ז) ירושלמי פ"ק דשבת ה"ג [ובפנינו בשינוי לשון קצת]: ד' היא מפקיד לרב אי אתה יכול למיכל כולי שחא בטהרה אכול ויא אכול שב יומא בשחא (עכ"ל בשבוע ימים בשנה וכו') - קרבן העדה). וכתב רא"ש בסוף ר"ה פ"ד סי"ד בשם ראבי"ה: קבלתי שאלו שבעה ימים הן שבין ר"ה ליום הכפורים וכו'. וכתב המרדכי ריש ר"ה: ואמר שבעה לפי שרוב"ה לא היה צורך להזהירו שהכל לשון בביתן לנכוד יו"ט. [בטור סימן תר"ג הביא דברי הידושלמי והראב"ה"ה הני"ל. ודברי המרדכי הני"ל ליתא בפנינו. אולם כן הובא שם בשמו ב"מ סק"א. וגם הב"י ציין למרדכי שם. וראה עוד מש"ש בב"י בשם החשב"ן. וראה גם מש"ל בסמ"ק רמ"ב סק"ג ובהערה 2 שם ובסימן תר"ג סק"א. ובב"י סימן תר"ג ציין לתשב"ץ סימן ק"ה. דור"ט ע"ל: סוף דיני תענית אות צ"ז.]

(ח) שגם ביו"ט לא היה יורד מן כמו בשבת. כמ"ש תוס' ריש יו"ט ב ב ד"ה והיה בשם המכילתא לא יהיה בו לרבות יו"ט. וכ"מ שם בגמ' ועתו"ס שם. [דאיתא בגמ' שם: ...דאמר רבה מאי דחילי ביה היום הששי והכינו את אשר יביאו (שמות טז, ה) חתן מכין לשבת וחול מכין ליו"ט ואין יו"ט מכין לשבת. וכתבו תוס': תימא דכאן משמע שהמן לא היה יורד ביו"ט כדפי' רש"י הששי הראוי להכנה זהו בחול והא אמר רבינו יודקש ברכו כן וקדשו כמן ששבשבת לא היה יורד מן אבל ביו"ט היה יורד ור"ל דמדרשים חלוקין כדאיתא במדרש (מכילתא פ') בשלח) שבת לא יהיה (שם שם) כן. לרבות יום הכפורים לא יהיה בו לרבות יו"ט שלא היה יורד בהן. וכו"כ

אכילה גסה. וכתב הר"ן שם: ואיבעיא לא בגמ' וכו' ולא איפשיטא הילכך מיקנא לחומרא ערף. וע"ש בחדושי אנשי שם אות ב' ברם יש לציין שהר"ן בירש הפרק על דברי המשנה הני"ל כתב - שמי"ש "סמוך למנחה" - מנחה קטנה דהיינו ט' שעות ומחצה וכו'. וכ"כ רבנו בדעת הר"ן לעיל בסמ"ק תע"א סק"ב. ועי' מש"ש. וראה דילמא סמוך למנחה קטנה עד סמוך למנחה גדולה תנן ואו"מ פסח דילמא אחי למישקן ואחי לאימונעי' מליעבד פסחא או דילמא סמוך למנחה קטנה תנן ומשום מצה דילמא אחי למיכלה למצה עשרתם. ובשער המלך הלכות מעשר פ"ה הכ"ב הוכיח שגם יו"ט קובע למעשר. הרי שיש חיוב עונג ביו"ט. ועי' מש"ש בשער המלך.

3 תנן בפסחים ע"ט ב: ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שחשך. ובגמ' שם ק' א: איבעיא להו סמוך למנחה גדולה תנן או דילמא סמוך למנחה קטנה עד סמוך למנחה גדולה תנן ומשום פסח דילמא אחי למישקן ואחי לאימונעי' מליעבד פסחא או דילמא סמוך למנחה קטנה תנן ומשום מצה דילמא אחי למיכלה למצה

(ז) ומצוה ללוש כו'. ירושלמי פ"ק דשבת ר' מייא מפקיד לרב אי אתה יכול למיכל כולי שחא בטהרה אכול ויא לא אכול שב יומא בשחא וכו' רא"ש בסוף ר"ה בשם ראבי"ה קבלתי שאלו ימים הן ר"ה ליום"כ כתב המרדכי ריש ר"ה ואמר שבעה לפי

ממנחה קטנה. והא דכתב הר"ן שם דאסור ממנחה גדולה, דוקא בערב פסח ס"ל להר"ן דסמוך למנחה גדולה, משום דפסק הבעיא לחומרא ע"ש. אבל הרב בהג"ה - שמתיר לאכול סעודה גדולה בעיו"ט בשבת - מייירי במי ששבח עד מנחה קטנה. וכ"ה במהר"ל ריש הל' יו"ט, וז"ל בקיצור: נשאל ממנהר"י סג"ל על סעודה שלישית בשבת שהוא ערב יו"ט ושכחה עד אחר מנחה קטנה אם מותר או מצוה לעשותה בפת או במיני תרגימא והדעת נוטה לעשותה בפת אע"ג (דהא) דאמרי' הלכה כר' יוסי [בעי"ש] היינו דוקא לאפסוקי אבל לאתחילי אסור מ"מ בחל בשבת עשה דג' סעודות דוחה לתיאבון שהוא מדרבנן דאי היה דאורייתא הול"ל להפסיק אפי' (בע"ס) [בע"ש] והשיב דע דבג' סעודות ג"כ דרבנן ומ"ש ג' היום אסמכתא היא וראה מדרש"ר ר"ת דנשים חייבות בשלש סעודות שאף הן היו באותו הנס, עכ"ל. ומ"ש המהר"ל, "מדרש"ר וכו', הוא כמ"ש הר"ן בשבת קי"ז והמרדכי שם בפ' כל כתבי סימן שצ"ז משמו. וז"ל הר"ן: וכתב ר"ת דנשים חייבות בג' סעודות וכן נמי לבצוע על שתי כסודות שאף הן היו בנס המן ואין צורך בשכל מעשה שבת איש ואשה שוין כדילפינן (ברכות כ ב) מזכור ושומר את שישנו במימרה ישנו בזכירה ובכלל זה היו כל חיובי שבת, עכ"ל. ומהא שכתב ר' יוסי שהטעם שנישים חייבות בג' סעודות הוא מפני שגם הן היו בנס המן, מוכיח הר"ן שרית סוכר שג' סעודות הוא מדרבנן. שזה הטעם שאף הן וכו' - לא שייך כי אם במצוה דרבנן. דאי היה דאורייתא לא היו צריכים לטעם זה, שהרי "את שישנו וכו'". ואע"ג דג' סעודות היו מדרבנן, לולא הטעם שגם הן היו בנס המן, הן פטורות ממצוה זו שהזמן גרמא. שגם במצוות עשה דרבנן נשים פטורות. תניין תוס' דפסחים ק"ב ב ד"ה (היו) [שאף] כו', שכתבו כן. דאיתא בגמ' שם עמוד א: ואמר ר' יהושע בן לוי נשים חייבות בארבע כסודות שאף הן היו באותו הנס. וכתבו תוס' שם: ואי לא האי טעמא לא היו חייבות משום דנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא אע"ג דארבעה כסודות דרבנן כעין דאורייתא תיסקן. והמשך לשון מהר"ל שם [בפנינו בשינוי לשון]: ומה שכתבת הדלכה כו' וי"ט בע"ש דלא שריא לאתחילי ליתא אלא לה"ג אבל ש"פ חולקים ופסקי דמותר להתחיל בע"ש אלא שהמרדכי מיישב דברי הג"ג ומסיק דלכה יש להחמיר שלא

עשרתם. ובשער המלך הלכות מעשר פ"ה הכ"ב הוכיח שגם יו"ט קובע למעשר. הרי שיש חיוב עונג ביו"ט. ועי' מש"ש בשער המלך.

3 תנן בפסחים ע"ט ב: ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שחשך. ובגמ' שם ק' א: איבעיא להו סמוך למנחה גדולה תנן או דילמא סמוך למנחה קטנה עד סמוך למנחה גדולה תנן ומשום פסח דילמא אחי למישקן ואחי לאימונעי' מליעבד פסחא או דילמא סמוך למנחה קטנה תנן ומשום מצה דילמא אחי למיכלה למצה

באר הגולה
ה ט.
ו נהנות מיתמי
ז טו כנס הראש
ח לשון הרמב"ם נפשו ומצותה דפסחים ק"ח.

לכצוה על שתי ככרותה (ט) ולקבוע כל סעודה על היין (י) ובגדי יום טוב יהיו יותר טובים משל שבתו (יא) ולא נהגו לעשות בו סעודה שלישית: (וי"ט) מאמץ לא למה הנמסר וממחין ללא משום שמחה (י"ט) (גמל פ' הקולא עמוד): ב ח חייב אדם להיות שמח וטוב לב במועד הוא ואשתו ובניו וכל הנלוים אליו (יב) כיצד משמחן הקטנים נותן להם קליות ואגוזים והגשים קונה להם בגדים ותכשיטין כפי ממונו (יג) וחייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר ירכי הכל זו.
ח לשון הרמב"ם נפשו ומצותה דפסחים ק"ח.

ביאורי הגר"א

שנת זריכה: (יא) ולא נהגו כו'. וכ"מ בירושלמי פרק גמלא דמ"ש הלכה ז' וימודה מו"ט הראשון של פסח כדי שיהיה לו מה לאכול כרגל וימודה נשחית ע"כ מזה לאכול (יב) חייב כו' וכל הנלוים אליו. מפורש נמורה וענדן ואממן כו': (יב*) כיצד כו'. נפ' ע"פ: (יג) וחייב כו'. מפורש נמורה:

ברכת אליהו

(יא) וכ"מ בירושלמי פרק בתרא דמעשר שני ה"ז. דתנן שם [בפנינו: ה"ה]: במנחה ביו"ט היו מתורין. ובגמ' שם: ויתורה ביו"ט ראשון (כלומר למה לא תיקנו שיהא הורדיו ביו"ט ראשון — פנ"מ) של פסח כדי שיהא לו מה (לאכול) [לכולן ברגל (כדי שיהא לו מה לאכול ברגל ואם יבער קודם הרגל ובכונן מע"ש ונטע רבעי שהן מתבערין מן העולם לא יהיה לו לאכול מהן ברגל — פנ"מ) ויתורה בשחרית (של יו"ט האחרון ואמאי יהא הורדיו עד המנחה — פנ"מ) עד כאן מצוה הוא (לאכול) [לכולן] (שהרי ודאי כשמבער בעיו"ט מניח לו לאכול על מחרתו דעל מזון יום אחד יכול להניח ולא יתקלקל ואם יתורה בשחרית שוב אינו יכול לאכול מהן ביום דהיא יאכל והוא אמר בירדיו בערתי ולפי שעדיין מצוה לו לאכול מהן ביו"ט לפיכך מאחריו הורדיו עד זמן המנחה ואחר האכילה — פנ"מ). ונאם נמא דביו"ט איכא סעודה שלישית אי"כ גם במנחה לא יתורה דהלא צריך לאכול סעודה ג' — ד"א.]

(יב) מפורש בתורה ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך וגוי' (דברים טז, יד). ונ"מ שבאה"ח סק"ח שייך להמשך לשון המחבר וכמ"ש בס"ק יב. ומ"ש בבאה"ג, לשון הרמב"ם בפט"ז: "הוא ט"ס וצ"ל: בפ"ו. וראה הערה 4.]

(יב*) בפ' ע"פ.
(יג) מפורש בתורה: ושמחת בחגך וגוי' והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך (דברים טז, יד).

וישאלו אינו אלא דלפי שהם שמחים ומשתעשעים בקליות ואגוזים הם נשאוים וא"כ מכאן נשמע דבהא מילתא כי לשמח בתנוק ביו"ט וכע"ז כתב הפרישה בסק"ד והר"א וסו"ה הב"ח: ומזה"ל כתב דבתוספתא דע"פ איתא להדיא הקטנים ביו"ט בראוי להם דהיינו קליות ואגוזים. עכ"ל. ודברי המהרש"ל הם כשיש ביצה פ"ב ס"ה, ח"ל: אולי סמך (הרמב"ם) על התוספתא דע"פ (ה"ג) דקאמר שם מצוה לשמח בניו וי"ב עד ר"י אומר נשים בראוי להן וקטנים בראוי להן ומה ראוי לקטנים כ"א קליות ואגוזים ועוד אומר אני שמסכת עצמו כתב מאחר שצוה הקב"ה לשמח כל י"ב במה ישמח הקטנים אשר הם הגיעו לחינוך מצוה קליות ואגוזים הן שמחת יו"ט כאשר מצא בענין ע"פ (היינו בפסחים קט א הג"ל). ומ"ש היש"ש, ומה ראוי לקטנים וכו", אין כוונתו ש"כ

בערבובי לח בך בד"ה ואין. וז"ל הרי"ף בפסחים קטו א: ופירשו רבנן דביו"ט נמי בעינן לבצע על שתי ככרות כשבת דעיקר תירובא בשבת משום דלא הוה המן נחית בשבת אלא הוה נחית בערב שבת זוגי זוגי ובימים טובים נמי לא הוה נחית אלא הוה נחית בערב ימים טובים זוגי זוגי כמו דהוה נחית בערבי שבתו וכו'.

(ט) כמ"ש בפ"ו דברכות מב ב: אמר רבה בר חנה אמר ר' יוחנן לא שנו (דין) שלפני המזון פוטר את שלאחר המזון — רש"י) אלא בשבתות וימים טובים הואיל ואדם קובע סעודתו על היין וכו'.

(י) ירושלמי פ"ק קידושין (ה"ה) [ה"ד]: רב יהודה שלח שאל לרבי לעזר האחין שחלקן (לאחר שעמדו זמן מה בשתופות בבניסא אביהם איך ומה הן חולקין — קרבן העדה) א"ל חולקין מה שעליהם (אף הבגדים שעליהן שנעשו מירושת אביהם — קרבן העדה) ואין חולקין לא מה שעל בנייהן ולא מה שעל בנותיהן (שמסתמא מלחלו זה לזה — קרבן העדה) העושה קטלא לביתו (בגד שיש לו שנצים כעין מכנסים — קרבן העדה) וכו' וחולקין בראוי להשתמש בחול (שהקטלא אינה חשובה וראויה לימות החול — קרבן העדה) אבל בראוי להשתמש ברגל מביאין לאמצע וחולקין (אם היא חשובה שראויה לרגל היא באמצע — קרבן העדה) רבי מנא אמר כלי רגל חולקין כלי שבת צריכה (קמיעיא ליה אם הן לעצמן או לאמצע — קרבן העדה). [והוסיף ה"א: והיינו משום דאין חשובים כ"כ כמו של רגל להכי מספקא להו].

4 בפסחים קט א: ת"ר חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל שנאמר ושמחת בחגך (דברים טז, יד) כמה משמח ביין רבי יהודה אומר אנשים בראוי להם ונשים בראוי להן אנשים בראוי להם ביין ונשים במאי תני רב יוסף בבבלי כבגדי צבעונין בארץ ישראל בכגדי פשתן מגדוצין. ואיתא עוד שם: אמרו עליו על ר"ע שיהיה מחלק קליות ואגוזין לחינוך בערב פסח. וכתב ה"א: והא דפוסקים כו"י משום דס"ל לא בא לחלוק על ת"ק אלא לפרש. והטור הביא מ"ש הרמב"ם בהלכות יו"ט פ"ו ה"ח: הקטנים נותן להם קליות ואגוזים. וכתב הב"י: לא מצאתיו מפורש דאע"ג דתניא בפרק ע"פ (שם) אמרו על ר"ע שיהיה מחלק קליות ואגוזים לחינוך בע"פ הא מפרש התם טעמא כדי שלא ישנו וישאלו וא"כ היכא דלא שייך האי טעמא מגיל וצ"ע. וכתב ע"ז הב"ח: וי"ל דהיא גופא דלא ישנו

עניים (דין מעני נ"ע כמו נשנת וע"ל סי' רפ"ח): ג ט (יד) אדם אוכל ושותה ושמח ברגל ולא ימשוך בבשר וביין ובשחוק וקלות ראש לפי שאין השחוק וקלות ראש שמחה אלא הוללות וסכלות ולא נצטוונו על ההוללות והסכלות אלא על שמחה שיש בה עבודת הויצור:
ד י (טו) חייבים ב"ד להעמיד שוטרים ברגלים שיהיו משוטטים ומחפשים בגנות ופרדסים ועל הנהרות שלא יתקבצו שם לאכול ולשתות אנשים ונשים ויבואו לידי עבירה וכן יזהירו בדבר זה לכל העם שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיהם בשמחה ולא ימשכו ביין שמא יבואו לידי עבירה אלא יהיו כולם קדושים *:

ביאורי הגר"א

(יד) אדם אוכל כו' לפי שאין כו'. מ"ש נפ"ז דשנת ל' ג' כתיב ושמחתי כו' זה שמחה של מלוא ללמדך כו' אלמלא קלות ראש אינה שמחה של מלוא ויירושלמי דמ"ק והכילו הרא"ש נשים מ"ק כלום

ברכת אליהו

לעזרת נשים ומתקנין שם תיקון גדול. ובגמ' שם עמוד ב': מאי תיקון גדול אמר רבי אלעזר כאותה ששינוי היתה בראשונה והקיפיה גזוטרטא והתקינו יהוה נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה. ושם נא, גב א: הכי עבד הכי והכתיב הכל בכתב מיד' עלי השכיל (דברי הימים א כח, יט) אמר רב קרא אשכחו ודרשו וספדה הארץ משפחות משפחות לבד משפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד (זכריה יב, ב) אמרו והלא דברים ק"ו ומה לעתיד לבא שעוסקין בהספד ואין יצר הרע שולט בהם אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד עכשיו שעוסקין בשמחה ויצה"ר שולט בהם על אחת כמה וכמה. ע"ש [נרש"י ד"ה וספדה הארץ שכתב: בנבואת זכריה ומתנבא לעתיד שיספרו על משיח בן יוסף שנהרג במלחמת גוג ומוגו וכו' שאפילו בשעת הצער צריך להבדיל אנשים מנשים שעוסקין בהספד באותה שעה והמצטרע אינו מיקל ראשו מהר ועוד שאין יצר הרע שולט כדאמר קרא והסירו את כל האבן ולקמן אמר שהקב"ה שוחטו כו'. ובד"ה כאן שעוסקין בשמחה כתב: וקרובה לקלות ראש ועוד שיצר הרע שולט עכשיו לא כל שכן].

מהירושלמי הג"ל. וכ"כ בספר כתר המלך וצוין בספר המפתח במהדורת שבתי פרנקל הג"ל. ובראב"ה ח"ב סימן תקכ"ח עמוד 169 מביא הירושלמי הג"ל. והוסיף שבתוספתא הג"ל שנויה כך כי הא' גונא ומיהו לא מפרש במה שמח בניו הקטנים, אלא תקני הקטנים (הראוי) [בראוי] להם. וכתב עוד שם שהעם לא נהגו כן אלא ביום הכיפורים. כדי לשכח את התענית מן התינוקות.

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

ביאור הגר"א <ברכת אליהו> - או"ח (תצה - תקפ) אליהו בן שלמה זלמן (הגר"א) - רקובר, ברוך (מפרש) עמוד מ